

HENRIETTE YVONNE STAHL:
CONAC BLESTEMAT
D. Micu: CONVORBIRI LITERARE
ÎN PAG. 3-4-5

Biblioteca Centrală
Regională
Hunedoara-Deva

PROLETARI DIN TOATE TĂRILE, UNIȚI-VĂ!

gazeta

ORGAN SAPTAMINAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMANIA

literară

Anul XIV. Nr. 9 (748) • Joi 2 martie 1967

8 pagini: 1 leu

NAUM CORCESCU: „1907”

lecția de literatură

Manualul școlar, de la Abecedar și până la cel din ultima clasă de liceu, reprezintă cartea de căpătâi prin care începe să cunoască, organizeze și științific, legile frumosului și ale adevărului, tainele lumii și ale omului, din perspectiva diverselor discipline, evoluția societății umane și a conștiinței de sine a individului. El intră ca o componentă esențială în formarea unei personalități, el dă o orientare generală într-un domeniu sau altul, cu care omul rămâne uneori pentru toată viața. Se întâmplă, și nu odată, ca un om care și-a consacrat activitatea științelor pozitive — să zicem — să rămână, aproape exclusiv, cu impresia despre literatură sau despre istoria patriei pe care și-a format-o, în anii de liceu, din manualul de literatură sau de istorie.

— urgisit și disprețuit uneori cu prea multă ușurință — trebuie să pregătească schimbul nostru de mine la nivelul înaltei cerințe ale culturii și tehnicii moderne, să-i sădăască în suflet înaltele idealuri comuniste, să-l educe în spiritul unui fierbinte patriotism. Și-acum citiva observăm privilegiate la manualul de literatură română. Literatura română — cum e și firesc — e prezentă în toate manualele, începând cu abecedarul, la clasele mici sub formă de poezii izolate și de scurte bucăți în proză sau fragmente. Prin aceste scurte bucăți se formează gustul pentru frumos, pentru citit. De aceea răspunderea celui care le alege, le pregătește singur sau le prelucreză este imensă. Căci ele contribuie activ la formarea imaginii elevului despre literatură pentru toată viața. Nimeni nu-și poate uita lecturile din „cartile

de citire”, chiar dacă pe urmă ar putea întrebunța această parte ca o carte de lectură. De aceea, am construit frazele cu îngrijire și le-am analizat atât în ceea ce privește așezarea cuvintelor, cât și din punctul de vedere al interpretării, ca astfel să ajungă a da în mintea copiilor un fel de gramatică aplicată. Nu am voit să cobor la nivelul școlii, ci mi-am dat silința de a-i rădica, cu ajutorul învățătorilor, la nivelul general”. Ar fi de dorit ca în același spirit de răspundere și cu același devotament, să-și dea silința pentru alcătuirea manualelor și scrierilor de azi, și încă cei mai buni dintre ei.

Deci: a) pentru elaborarea unor bune manuale de limbă și literatură română mi se pare necesară o colaborare mai strânsă, mai pasionată între profesori, pedagogi și scriitori. Nu ne îndoiim că Ministerul Învățământului va găsi și

formele materiale care să asigure o asemenea colaborare: concursuri cu premii reale, distincții, recompense pe măsura muncii. E de dorit ca poeziile și prozele destinate manualelor pentru clasele mici să fie scrise de scriitorii în mod expres. Să se urmărească într-o vizuire de ansamblu niște scopuri clare.

b) Scoală imperios necesară cu din colectivele de autori ale tuturor manualelor să nu lipsească un învățător sau profesor care preda la clasă. Cred că nu pot da cele mai bune rezultate manualele alcătuite numai de cadre din învățământul superior. Ar fi foarte bine dacă s-ar ajunge odată la manualele redactate de un singur autor.

c) În ceea ce privește structura manualului, susțin că el nu

Ion Dodu BĂLAN
(Continuare în pag. 7)

SAT CONTEMPORAN

M-am întâlnit din nou cu același om, care, mal de mulț, îmi vorbește de farmecul timpului, adăugând moale că, pentru a-l pătrunde, este nevoie de inițiere, așa cum tot o îndelungată cunoaștere, începând din anii copilăriei, cere însuși satul nostru, oricare ar fi el. Să-l cunoști în toate ale lui: să-l trăiești iernile, cu nopți înghețate și cer ca sticla, să-mădverile cu revărsări de culori și miresme, să îi trăiești verile în arșiță, o dată cu oamenii lui, cu țărani, din plin, zilele de încordare și răstimpurile de destindere, să le simți și ale tale poveștile vechi despre oameni care au fost și întâmplări care s-au petrecut...

M-am întâlnit din nou și am vorbit încă o dată despre satul românesc, încheind imaginea lui familiară. Trecuse timp, iar întrebarea „ce e nou?” se dovedea a nu fi o simplă întrebare de circumstanță. De multă vreme de pildă, iernile nu mai sînt răstimpuri de somnolență, de multă vreme anotimpul alb, stăpîn pe întinderi necurpinse, pare cu totul altul ca-n copilărie. Nu s-au mișcat desigur siluetele „plopilor” în desenele în peniță, ușițele se auză și se deslășăie tot ca atunci, straturile grele de omăt nealins zac ca vături înghețate prin grădini, se în seara săzătorii cu fele și feciori, copiii vin tot ca pe-atunci acasă de pe dîlma bunii, mucoși și nădușiți, masa de piatră sîd tot acolo sub frăgarul cu trunchiul ditorim. Ca-noldeana oamenilor au tăiat pore, au atunat carna, vi-nii e rece și aerul vîlvarsul tare ca focul, sărbătorile solstițiului s-au prelungit pînă-n cișlegi și au început nunțile, toate împlîindu-se după dă-tîni vechi ca însuși satul românesc. Și, bineînțeles (cum să nu), cunoscuții comuni, toți cum i-am știut, fiecare cu rosturile lui, unul glumeț, altul tăcut și silos, certatei sau domol, harnic sau ceva mai că-tînel...

Dar anotimpul e altul și a fost altul și în acest an, și cum și-ar fi zălit pe ur-deva somnolența, lesînd schimbat uimitor din haina-n încremenită cu trumuseți picturale nemăscate în alb-negru. Satul, departe de-a hiberna în această pauză a sevei vegetale, a trecut prin zile animate, febrile, cîntărînd în amănunt bu-nurile și scâderile unui an trecut, pregătindu-se să-l înlîmpine pe acesta, a cărui primăvară și-a înscris semnele pe fața satului, pe dealuri și-n șee.

Și s-au mai înlîmpat în sat, în acei săi de ocazie cîm-ple, bîndoaară s-a lărgit uita mare, pe unde umbă cursa. Cu alte cuvinte o dată cu înfigerea în pămînt a stîlpilor pentru curent s-au născut și trotuarele. Așadar, gîndea eu, întreg îtluul, ai aprînderii

lămpii cu gaz, vă aparține a-mîntirii, o dată cu el culul din perete, ctpra de șters sticla nr. 4, gustul ciudat al țigării aprinse la ilacăra ei.

Îmi dau seama că, acum, după atîția ani, nu chiar mulți dacă sîm să-i numărăm, îl voi ulmi din ce în ce mai puțin cu „veștile de la oraș” pe

Ștefan LUCA
(Continuare în pagina 2)

REMEMBER

Anii treceau tiptili ca niște șoapte. Unul venise de prin miază-noapte și celălalt dintr-un apus. S-au întîlnit și-au mulțumit. S-au luat de mînd și s-au dus în sus, Se cuosteau din presupus.

Unde mai sînt? Poate-au pierit. Țărîna le miroase a pulberi de argint: Miresmele nu mint. Mormintul pare-n asfințit, Era pe-aci pe-aproape Intre scînteii și ape.

Tudor ARGHEZI
Martie 1967

UN DOCUMENT ZGUDUITOR SÂNGERU 1907

Flămînzii mei răsculați din Prahova porneau dintr-un sat cu nume roșu ca singele și negru ca ura: Sîngeru.

Satul își trăgea botetul de la o pădure de corn sîngeru — arbust cu lemn tare ca abanosul, elastic ca oțelul, cu vine roșii sub piele ca brațul de voinic și florile albe ca sîmii de fecioară; lemnul dracului căutat în vechime pentru arcuși și săgeți, și folosit cu precizie la cioplitul codirștilor de bici... Și bicul, bicul cu plumbi în noțițe, bicul de foc scupat de puberea țevilor de tun, bicul sfîchitului al baionetelor și al carabinelor, bicul zîgîbaci al temnicierilor obtuzi, bicul viscolelor pe drumurile înghețate ale acului martie de singe, bicul cu codirștii de singe — a fost pecetea faptelor răsculaților din Sîngeru...

Am în față citeva foi de hîrtie pe care nu le mai are nimeni, și știu bine că nu e dreptul meu să le am, că nu-mi pot aparține mie, dar mi-au fost trimise de un păstrător al lor, care m-a rugat să-l țîn în anonim și, după această înfățișare publică, să le dau Arhivelor Statului.

Tata, fiu de țărani de la Draja de Sus, avea o măciucă din rădăcina de singe căreia îi spunea „corlăteasca” pentru că o primise în dar de la un prieten de-al său din Corlătești — o comună de la marginea Ploieștilor — pui al unei măciuci grele cu măciuca ca o țigvă de mort care îndrepe-

tase multe spinări și pedepse crunt, încălzită pe cerbicle grase în primăvara împurie a lui nouă sute șapte... Am vrut să păstrez această măciucă sfîntă ca pe un sceptru al obitșiei fără singe albastru, bună de pecculit și de luat mîr, dar uncața s-a prăpădit sfîrșecată în așchii sau zburată ca o pasăre în văzduh de o bombă, în iulie 1944.

Se zice că în de răsăritul urzicilor pînă la căderea nucilor, românii scăpat de suferință, că pămîntul învîiat de soare avea să-l scoată din necazurile de peste iarna cumplită, dar în anul acela al tineretii bunicii noastre și al copilăriei pruncilor lor, urzica neîndurării strîmte atîta amar de vreme avea să-și scoată colții de timpuriu și să sfîchuiască și să usture cumplite sufletele hapșinilor cu hambare dolidora și catastife nemiloase. Și mama corlătești din vină de singe a trebăluit atunci din răspuneri blagoslovind cu sete troznetul oaselor ciococitești și al căpățînelor de vechii.

Celor din Sîngeru li se spune sîngereni și-s oameni pașnici, dar mîndri, drepti și mîioși cu necazul, dar neîndurători cu rîul, ca semenii lor din Flămînzii Moldovei sau ca frații din Zama Rece a Vilcei, din Vai de Ei, din Vaideeni și Vaidei — sate al căror nume sunau ca un suier de blestem, — dar se știe că oamenii și-au numit locurile după dărnicia pămîntului și după blîndețea sau urgia vremurilor. Așa se face că aveam în țară vreo șaisprezece sate numite Valea Rea, treisprezece Valea Seacă, șapte sate Turburea și cinci Turbași, și aveam, și mai avem încă, și nume ca Trăisteni, și Toporu, Tîlhărești, Timpenii de Sus și de Jos, dar și vreo șase Vultureni și Vulturești, și vreo cincisprezece Șoimi, Șoimești sau Șoimărești, un Surda și un Spurcăți, șaptesprezece sate Strîmba, și aproape șaptezeci de Slobozii (adevărat record toponimic în țara noastră, concu-rînd cu zecile de Văleni, de Popești, Satu Nou sau Poiana, cu Pirlita (13) și Pădureni (12), cu Măgura și Mălești, cu Lunca și Broșteni — sate care se numără cu zecile la noi. Și-am mai moștenit nouă sate cu numele Flămînda, două cu Flămînzii și unul — cel știut de toți — Flămînzii, și care ar trebui să poarte în veci numele acesta alături de cifra de foc 1907. Nu o pasiune de etnograf m-a îndemnat la această numărătoare, ci constatarea făcută de veneratul reporter Brunea-Fox, care, scriind despre Flămînzii Moldovei, se întreba dacă în țara asta există vreun sat cu numele Sătuii, Imbuibași, sau Ghițuții. N-am aflat.

Un Sînger mai există pe lîngă Turda, iar altul, de Pădure, prin Maramureș. Cel de prin părțile mele prahovene, cel deopotrivă de roșu și de negru în anul marilor răcoale, este o așezare străveche cu bune obiiciuri și datini statornicite din moși strămoși, de pe vremea cînd Mihai Vodă Viteazul căta calea întregirii spre Transilvania pe văile de piatră și ape ale Prahovei și Buzăului.

Acel cumplit martie 1907 a găsit satul zguduit de pe valea Cricovului cu cuțitul la os. Locul se afla la o goană bună de cal de Buzenarii petrolștilor, pe latura estică a rombului petrolier prahoven. Localizarea lui și a satelor învecinate, din Prahova și Buzău, părăsita la marea răfuială, explică cred, mai bine ca orice, de ce tocmai aici, în plin bazin petrolier, răsculații lui 1907 au le-

DOINĂ

Pomile, frunza țării cade. Nu rămîne fărde roade nici pe iarnă, nici pe vară, creanga ta ca sub povară. Scoarța nu-ți îmbătrînește, rădăcina se-adîncește frăgezîndu-se-n pămînt, în pămîntul cald și sfînt. Nu e buză de secure așchie din lemn să-ți fure că de mii de ani ții felul să frîngi focul și oțelul. Mîndru-ți cîntă cerbun codru, mîndru-ți cîntă de nu-i modru mai ales în primăvară, pomile cu nume Țară.

Tiberiu UTAN
24 febr. 1967

Ioan GRIGORESCU
(Continuare în pagina 8)

"PROCESUL CAMIL" (I)

SLOVE PENTRU 1907

SAT CONTEMPORAN

"O piesă care nu va putea să cadă..." (Camil Petrescu)

La aștia ani de la plecarea lui dintre noi, și omul și opera sa provocă încă refuzul cititorilor ignari ireductibili, mai suscită încă zămbetul superior al unui cerc de rafinați de duzină, mai nelinștește susceptibilității "colegiale" în alertă panică față de inteligența și cu forța creatoare. Aștea sunt o sumă de cazuri. Altele, mai numeroase, au "uitat" sau se prefac a fi uitat de Camil Petrescu, pentru că îndignitatea intelectuală nu iartă nici osum (sau mai ales) eficiența permanentă a unui scriitor necruțat și neșchiobit și cu lenea de-a gândi, necruțat și cu impozitarea în artă. Din fericire, numărul puținilor fideli rămași statornici și după "cabala" cu Mioara a sporit simțitor, chiar dacă n-a ajuns depuneri, iar "argumentele" cu ifos s-au prăstiat împreună cu detractorii de la "Bis", "Scena", "Cortina", foi-pistol de santaj și de reclamă, prăpădite o dată cu o epocă apusă și ca. "Abia după cel de al doilea război și mai ales după apariția Istoriei Literarului Românesc în anul 1947, acești puțini prieteni răsiți au mai avut curajul să se afirme și să se recunoască astfel unii pe alții" (Addenda la Falstul tratat, în Teatrul, III, Editura Fundațiilor, 1947, p. 497). Și, totuși, s-a făcut puțin pentru restituirii unui portret literar integral al unuia dintre cei mai iluștri scriitori români moderni. Abia anul acesta va apărea primul volum din seria de Opere. Cât privește teatrul, care l-a fost cel mai vitregit, în afară de Jocul Ielelor (la Teatrul Mic) și de Act venețian (la Teatrul "C. I. Notara"), la Teatrul de Stat din Constanța și la Teatrul Maghiar din Cluj, un Mitică Popescu (la Timișoara), cite-nu Bălculescu la ocazii festive și un fragment din Danton (bine jucat), la Televiziune, într-o emisiune de personaje celebre. Pe cînd Eminescu și Caragiale s-au desprins de neștimate ca valori clasice ale literaturii românești, celelalte două momente culminante și cu totul de același pret, Alex. Davilla și Duiliu Zamfirescu, stau și astăzi în penumbra necesității, căci a recunoscut meritul pe jumătate și a nu-l recunoaște deloc. Confuziile de valori, care în timpul vieții s-au făcut să fie tinute cam în afară de conștiința literară, rezervată unor vedete care s-au răcit de atunci, dîmne și astăzi. Dar Poezile, Scrisorile pierdute, Viața de atunci, Viața la țară (noate alături de ele și Apus de soare, prin marea conștientă a lui Ștefan cel Mare) sunt nuclele în care s-a legat mai temerară sensibilitatea scrișii românești" (Nota din 1936 la Ultimul Lascariu, în Teze și antiteze. Cultura națională, p. 113). Numelul Davilla și, respectiv, Duiliu Zamfirescu (în legătură cu care de-atunci, din 1936, lucrurile s-au schimbat, relativ numai și într-o măsură oricum nesatisfăcătoare) substituie-l pe numele Camil Petrescu și nota își va păstra vigoarea de protest și după 30 de ani. "Stiam liniștit că, după lungi studii, sunt unul dintre cei mai cunoscuți meșteșugari ai teatrului, din cliți au fost..." (Addenda, op. cit., p. 497). E timpul ca observația pertinentă și obiectivă a dramaturgului să nu mai fie pusă pe seama iritabilității polemistului (de altfel justificată) și să se ia aminte, nu doar în declarații tremolante, ori în interviuri date sau cerute unde, datorită unor mărunte deplăsări de planuri, confuzia de valori subzistă — "veseli și conștiințioși producători de vâselni dramatică" (Addenda, op. cit., p. 499), fiind luați drept stilpi ai dramaturgiei originale — că în teatrul românesc modern Camil Petrescu are un loc de elecție alături de Hașdeu, alături de Davilla, alături de Caragiale. În ordinea pionieratului desletelor, lângă Jocul Ielelor care-a demonstrat strălucită nimicnicia formulei comode a lipsei de priză la public, lângă Act venețian, Suflete tari, premiera televiziunii, se-nscie la loc de cinste, binemeritid nu numai de la mina de "camiliști", — puțin poate, dar îndrăgiiți — ci mai cu seamă de la sutele de mii de spectatori, cărora li s-au restituit un mare dramaturg și-o piesă excelentă, într-un spectacol de înaltă calitate.

Miron Niculescu, de la Teatrul Național din București, semnatul al regiei și coautor al adaptării, este un încapătîrit pătîmas al dramaturgiei românești și numeroasele lui spectacole "de sală", chiar dacă înegale uneori, i-au asigurat o experiență în lucrul cu actorii, o experiență care, mai ales aici, pe tele-ecran, s-a dovedit o condiție a reușitei. Interesul pentru film și pentru tehnica delicată a compoziției cinematografice s-a conjugat cu efortul de a descifra atent sensul faimoaselor paranteze de indicații regisoriale care iescu odinioară zimbelul incredul sau compătîmitor al navilor scenei. Nicăieri mai bine ca în fața camerei de luat vederi care, cu jocul variat al obiectivelor, pătrunde porii și disecă irisul, nicăieri mai bine poate, indicațiile atât de exacte ale dramaturgului nu pot căpăta carne interpretativă, nu-și pot justifica mai deplin caracterul funcțional. Prim-planurile și planurile-detaliu ale operatorilor Emil Hențiu, George Grigorescu, George Dulgheru au adus o dezmîntare categorică cutărui cronicar din 1943 care glosa pe marginea reprezentății Mioara: "Piesa tipărită coșnice și o seamă de indicații regisoriale, autorul căutînd, la aproape fiecare intervenție a vreunui personaj, să susție caracterul înec și inexpresiv al dialogului, prin meterezele unor explicații de stil dubios. Iată bunăoară câteva indicații hilare, culesse la întîmplare din suma acelorora care sunt menite să lămurească profundezele intenții ale eroilor: "Se deschide în trecut ca un iris de film", "Suride ca o statuă de geniu absent"... (Apud Addenda, op. cit., p. 502). La televiziune, spectacolul s-a jucat cu tăcuturi numeroase, unele prea fericite, multîind niste surse (deoarece adaptarea a optat pentru latura "poveste de dragoste"), aburînd descurt concret al universului moral și social în care se mișcă eroii. S-a ignorat astfel una dintre ideile teoretice fundamentale ale dramaturgului care,

hîrșit în fenomenologie și familiarizat cu Husserl, susține: "Condiția concretitudinii este semnul genialității creatoare nu prin ea însăși, ci fiindcă ea este dovada, activității sub condiția individualității... E o realizare subordonată limitării prin determinare". Și; mai la vale: "Cele două libertăți în modul de deștutie al creației sunt concretitudinea și esența (sublinierile mele; R. V.). Un cadru concret este dificil de realizat, dar nu excesiv meritor; pe de altă parte, elaborarea de esențe în libertate este și ea dificilă, dar abia ceva mai mult decît ea dinainte, ca merit. Cadru fără esențe, este ceea ce realizează literatura bună realistă, naturalistă; esența fără cadru este ceea ce a încercat, amățit la rece de propria ei ispravă, și literatura expresionistă. [...] Ambele aceste modalități, de merite relative, sunt infimite depășite, în parte și laolaltă, de conjunctul integrării esenței în concret" (Addenda, op. cit., p. 509). Cu alte cuvinte, versiunea televizată a crezut că servește conceptul de "dramă absolută" dacă urmărește esența și estompează concretitudinea. De aceea, de pildă, a eliminat întregul tablou I al actului al III-lea (clubul unde Kneazul discută oportunitatea descalfării lui Andrei Pietraru în urma duelului cu priințul Bazil Șerban), în legătură cu care, într-o notă liminară, autorul, după ce spune că tabloul n-a fost jucat pe scena Teatrului Național, cerea să se reprezinte "întregul text", firește din aceleși comandamente ideologice citate mai sus. "Ca să se evite unele confuzii e necesar de asemenea de precizat că drama absolută depășește și conflictul de ordin etic din sfera conștiinței morale, dezbateră clasică într-o anumită tragedie, într-datorie și sentiment, ca necesitățile dramatice..." (Op. cit., p. 506). Profit de faptul că însuși Camil Petrescu și-a explicat pe larg piesele, în adevărate "caiete de regie", pentru a evita inepția adaosului unor glose oricum superfle, privitoare la schema construcției și la sensul personajelor („...comentariile autorului dramatic pe marginea lucrărilor sale de teatru sunt o tradiție și o necesitate...", op. cit., p. 487).

(Urmare în numărul viitor)

Romulus VULPESCU

Gheorghe CHIVU

Furam de la boier și nu-mi dădea
Prin mințe că furam din piinea mea
Și el știa, dușmanul, pe tăcute,
Păcatul meu că-i sfînt și că-i virtute.

Și-abia scăpat de noaptea cu grătele
Mă-mplexicam în noaptea minții mele.

Că visul nostru cel mai drag de-atunci
Era să cadă luna-n bild la prunci,
Să vină visul cu cococ să-mi bată
Că într-o cobză-n masa mea o dată,
Să vină visul cu rachiu și flori
Să bată-n masa mea de două ori,
Să-i prindă prunci scîndura dogită
Să-i frîntă-n două-i bună și că-i piță.

Dar visul meu din toate mai curat
Corbi negri, ciociești, mi-l-au furat,
Pe vetre să ne joace si-n cenușă
Cu piinea și cu cîntecul noastre-n gușă,

Și-n ochii noștri, — negru și rotund
Mințea ceanul gal și-n-tors de fund.

Că nu a fost așa atunci în Jară
Să spună luna de pe horn de-afară,
Să spună luna care n-a murit
Și oasele pe cite le-a albit.

Străbunii mei întîni, cu mii clături
Visează pași prin asprele omături,
Visează-n ger alți robi în locul lor în marș
Cum vin cu pumnii strîni, cu pumnii orși,
Puhoiul gloatelor trădate,
Rămose-n somn pe jumătate,
Și cum tăbără-n poldă și se revarsă
Ca o pădure aprigă și orșă,
Un braț se-nalță-n visul lor și bate
Amurgurile domnilor, pe toate...

Auzi, Cum bate-n turnul mare al cetății
Cumplita și din urmă-o judecății!

(Urmare din pagina 1)

unchișul meu, aliat în pragul
bătrîneții. Cu douăzeci de ani
înainte incremenise cu urechea
vîrtă în aparatul de radio.
Întreprinderea se dovedește
dificilă, în satul înscris pe bi-
selimii meu, există numeroase
reperi care s-au născut în anul
cărora ne-am obișnuit a ni
spune "ai noștri". Ecranul, și
cel mare și cel mic, le este cu-
noscut, deși ni-a fost oarecum
greu să-mi închipui cum ar
arăta un cinematograf, cu sala,
casier, operator, într-un sal
Sintioana. Nu se lega cu aso-
cieriile din copilărie, cu acel
sat încovrigat între dealuri
arse de soare. Tot astfel, dar
înaintea mal dramatic, am ur-
mărit evoluția nucleului, în
la început al gospodăriei lor
socialiste, cum urmăresc și azi
evoluția centrului magnetic al
comunei, cooperativa agricolă,
în resorturile căreia unchișul
are încă un rol de îndeplinț,
deci nu-i chiar alții de bătrîn.

Noutăți sint destule, de vreme
ce Sintioana se consideră
să intrat în tînd cu celelalte,
oamenii învîdîndu-se să-și gos-
podească satul cu înțelep-
tune și, mai ales, lîindu-l drag.
Nu mai suteră celebrități de
anară aducere-aminte. Era el
lîrmos și înalt, mai ales pri-
măvara, lînd mai-moi o bucu-
ria a naturii și-o mirare a tr-
chilului, amețit de culori tari,

— Ioana Petrescu: Lustranți.
Seria "Marți călători, marți des-
copertori". — Editura tinere-
tului.

— Bertholt Brecht: Povestiri
din calendar. Traducere și pre-
față de S. Damian. — Editura
pentru literatură universală.

— Constantin Nispeanu: Să
ne lubim visele. — Editura pen-
tru literatură.

— Maria Teresa Leon: Cînd
treceai se numește Ea, poveș-
teți. — Editura pentru literatură
universală.

— Arnold Zweig: Sosit-a vre-
mea și Tînara femeie din 1918.
— Editura pentru literatură
universală.

— L. Sobolev: Sub vulturii
Imperiali, roman. În românește
de Ecaterina Antonescu. — Edi-
tura pentru literatură universală.

— A. R. Sharkawi: Pămint
e-giptean, roman. În românește de
Virgil Teodorescu și I. Golden-
berg. — Editura pentru literatură
universală.

— Lucian Răducanu: Lumina și
umbra. — Editura pentru litera-
tura.

— Tudor Arghezi: Scrieri, vol.
XV: Subiecte. — Editura pentru
literatură.

— V. Demetrescu: Scrieri alese,
vol. I: Novele. Editie îngrijită și
prefațată de Margareta Fe-
raru. Editura pentru literatură.

— Miron Radu Paraschivescu:
Drumuri și răsplată. — Editura
pentru literatură.

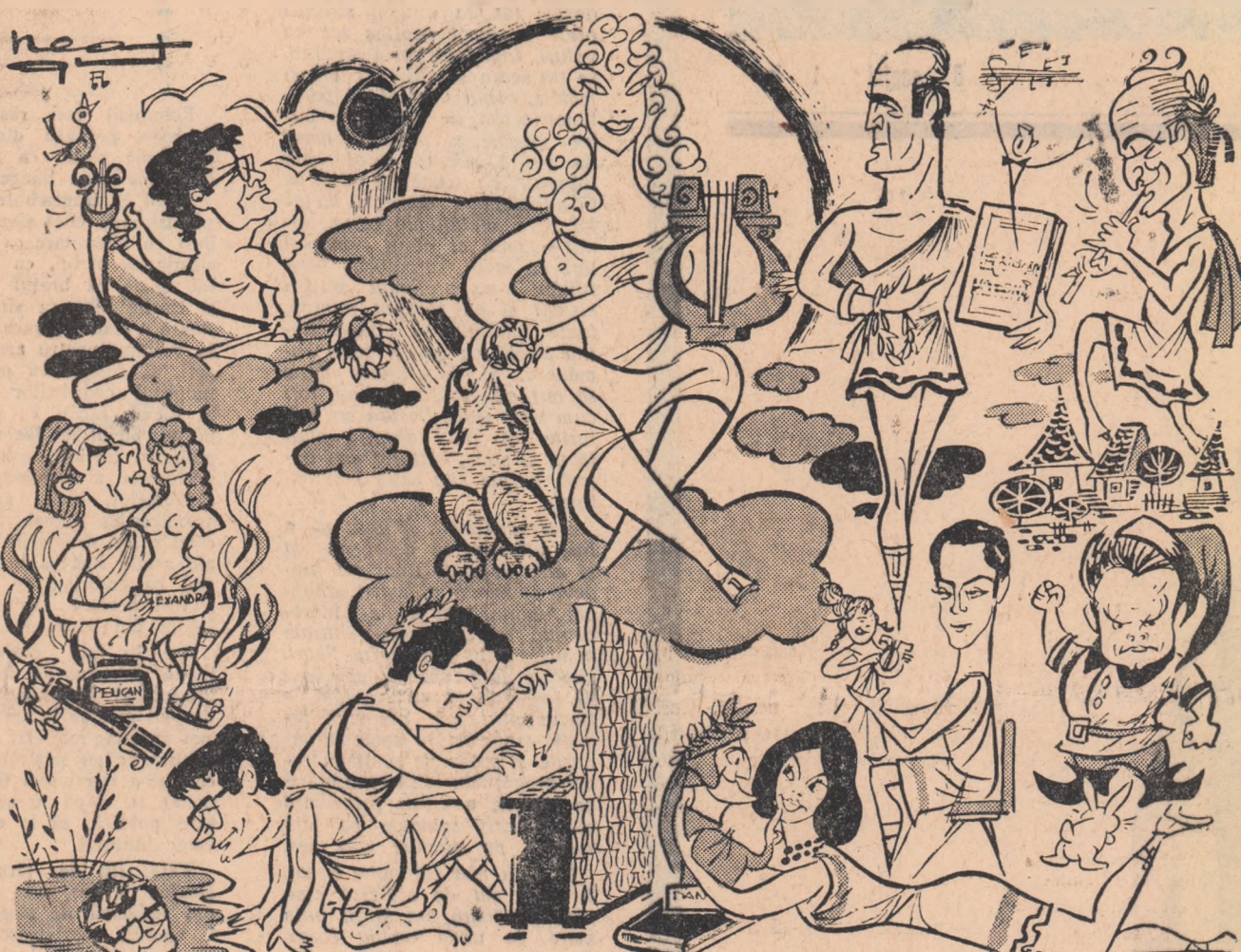
— Dinos Rendă: Uita pipere-
lul să-lăscă, roman. În rom-
ânește de Petre Solomon. — Edi-
tura pentru literatură.

— E. Auerbach: Mimesis. În
românește de I. Negoițescu. Pre-
față de Romul Munteanu. — Edi-
tura pentru literatură univer-
sală.

— Nicolae Ciobanu: Nuvela și
povestea contemporană. — Edi-
tura pentru literatură.

— E. Auerbach: Mimesis. În
românește de I. Negoițescu. Pre-
față de Romul Munteanu. — Edi-
tura pentru literatură univer-
sală.

OLIMPIUL PREMIĂTOR de NEAGU RĂDULESCU

Rîndul de sus, de la stînga: Laurențiu Fulga, Ion Gheorghe, Vladimir Streinu și Radu Bouréanu.
Rîndul de jos: Cezar Baltag, Pop Simion, Eia Boieru, Oscar Pastior și Fodor Sandor.

— George Coșbuc: Opere alese,
vol. I: Poezii. Editie îngrijită și
prefațată de Gavril Scridon. Co-
lecția "Scriitori români". — Edi-
tura pentru literatură.

— Constantin Nispeanu: Să
ne lubim visele. — Editura pen-
tru literatură.

— Maria Teresa Leon: Cînd
treceai se numește Ea, poveș-
teți. — Editura pentru literatură
universală.

— Arnold Zweig: Sosit-a vre-
mea și Tînara femeie din 1918.
— Editura pentru literatură
universală.

— L. Sobolev: Sub vulturii
Imperiali, roman. În românește
de Ecaterina Antonescu. — Edi-
tura pentru literatură universală.

— A. R. Sharkawi: Pămint
e-giptean, roman. În românește de
Virgil Teodorescu și I. Golden-
berg. — Editura pentru literatură
universală.

— Lucian Răducanu: Lumina și
umbra. — Editura pentru litera-
tura.

— Tudor Arghezi: Scrieri, vol.
XV: Subiecte. — Editura pentru
literatură.

— V. Demetrescu: Scrieri alese,
vol. I: Novele. Editie îngrijită și
prefațată de Margareta Fe-
raru. Editura pentru literatură.

— Miron Radu Paraschivescu:
Drumuri și răsplată. — Editura
pentru literatură.

— Dinos Rendă: Uita pipere-
lul să-lăscă, roman. În rom-
ânește de Petre Solomon. — Edi-
tura pentru literatură.

— E. Auerbach: Mimesis. În
românește de I. Negoițescu. Pre-
față de Romul Munteanu. — Edi-
tura pentru literatură univer-
sală.

— Nicolae Ciobanu: Nuvela și
povestea contemporană. — Edi-
tura pentru literatură.

— E. Auerbach: Mimesis. În
românește de I. Negoițescu. Pre-
față de Romul Munteanu. — Edi-
tura pentru literatură univer-
sală.

— Nicolae Ciobanu: Nuvela și
povestea contemporană. — Edi-
tura pentru literatură.

— E. Auerbach: Mimesis. În
românește de I. Negoițescu. Pre-
față de Romul Munteanu. — Edi-
tura pentru literatură univer-
sală.

— Nicolae Ciobanu: Nuvela și
povestea contemporană. — Edi-
tura pentru literatură.

— E. Auerbach: Mimesis. În
românește de I. Negoițescu. Pre-
față de Romul Munteanu. — Edi-
tura pentru literatură univer-
sală.

— Nicolae Ciobanu: Nuvela și
povestea contemporană. — Edi-
tura pentru literatură.

— E. Auerbach: Mimesis. În
românește de I. Negoițescu. Pre-
față de Romul Munteanu. — Edi-
tura pentru literatură univer-
sală.

— Nicolae Ciobanu: Nuvela și
povestea contemporană. — Edi-
tura pentru literatură.

— E. Auerbach: Mimesis. În
românește de I. Negoițescu. Pre-
față de Romul Munteanu. — Edi-
tura pentru literatură univer-
sală.

— Nicolae Ciobanu: Nuvela și
povestea contemporană. — Edi-
tura pentru literatură.

— E. Auerbach: Mimesis. În
românește de I. Negoițescu. Pre-
față de Romul Munteanu. — Edi-
tura pentru literatură univer-
sală.

— Nicolae Ciobanu: Nuvela și
povestea contemporană. — Edi-
tura pentru literatură.

— E. Auerbach: Mimesis. În
românește de I. Negoițescu. Pre-
față de Romul Munteanu. — Edi-
tura pentru literatură univer-
sală.

— Nicolae Ciobanu: Nuvela și
povestea contemporană. — Edi-
tura pentru literatură.

— E. Auerbach: Mimesis. În
românește de I. Negoițescu. Pre-
față de Romul Munteanu. — Edi-
tura pentru literatură univer-
sală.

— Nicolae Ciobanu: Nuvela și
povestea contemporană. — Edi-
tura pentru literatură.

— E. Auerbach: Mimesis. În
românește de I. Negoițescu. Pre-
față de Romul Munteanu. — Edi-
tura pentru literatură univer-
sală.

— Nicolae Ciobanu: Nuvela și
povestea contemporană. — Edi-
tura pentru literatură.

— E. Auerbach: Mimesis. În
românește de I. Negoițescu. Pre-
față de Romul Munteanu. — Edi-
tura pentru literatură univer-
sală.

— Nicolae Ciobanu: Nuvela și
povestea contemporană. — Edi-
tura pentru literatură.

— E. Auerbach: Mimesis. În
românește de I. Negoițescu. Pre-
față de Romul Munteanu. — Edi-
tura pentru literatură univer-
sală.

— Nicolae Ciobanu: Nuvela și
povestea contemporană. — Edi-
tura pentru literatură.

— E. Auerbach: Mimesis. În
românește de I. Negoițescu. Pre-
față de Romul Munteanu. — Edi-
tura pentru literatură univer-
sală.

— Nicolae Ciobanu: Nuvela și
povestea contemporană. — Edi-
tura pentru literatură.

LAURENȚIU FULGA:

cronica literară

"ALEXANDRA ȘI ÎN FERNUL"

Cheia acestei cărți despre război o aflăm într-o crimă conjugală, descrisă în capitolul 1 al cărții. După evenimentele din august 1944, doi tineri locotenenti, Toma și Filip, legați printr-o strîină prietenie de front, se întorc în țară cu gânduri deosebite: primul e hotărît să participe la campania din Ardeal, la lupta pentru eliberarea întregului teritoriu al țării, cel de al doilea, sîtul de război, voiește să se clăuseze într-o fericire domestică, pe care o crede din nou posibilă, lângă Alexandra sa mult visată. Ajuns pe întinerie acasă Filip găsește poarta și toate ușile deschise, de parcă tocmai intrase sau plecase cineva; și îneluindu-l cînd, în pragul odăii de culcare a soției, aude cuvinte ce nu-i sînt de fapt adresate: beznă il obligă să joace — în deplină ignoranță — rolul de quiproquo al Ibovnicului de-abia toipărit în noaptea și pe care infidelă îl crezuse refuzitor pentru vreau obiect uitat. Cînd bărbatul răsuci în sfîșit comutatorul și lumina (fîni între ei ca o explozie), panica femeii devine o nouă măturare a vinovăției, ce este întreagă la iveală printr-o simplă urire a privirii de jur împrejur: pretutindeni mici suvenir-uri de la cei ce trecuseră prin brațele Alexandrei. O acură semnată cu inițiale, o carte de anecdote scabroase... Femeia consideră că are o justificare: îl crezuse mort, și o armă: trupul, pe care i-l oferă cu împudorare. Dar spre acest trup vind Filip îndreaptă teava revolverului și, în momentul în care răsună împușcătura, obiectivul epitei se înalță brusc, neurmărind traiectoria glonțului. În felul acesta, putem da ca sigur atenționi, și numai presupune crima. Eroul părăsește precipitînd fațetea fără a arunca o ultimă privire în urmă. Naratiunea se află aici într-un cert în privința victimei. Naratiunea se află aici într-un punct echivoc, decisiv — după cum vom vedea — pentru construcția cărții. A doua zi Filip se întinește întîmplător, într-o circumșta, cu Toma, al cărui regiment se afla în refăcerea lângă oraș. Toma îl destăinuie fostului camarad de arme o aventură erotică neobișnuită, pe care a avut-o chiar noaptea trecută. Amănuntele relatării provoacă lui Filip bănuială că bărbatul care plecase din patul nevastei, cu puțin înainte de a sosi el, e tocmai Toma, prietenul său cel mai bun. Bănuială, cînd potolul nu cînd din nou aprinsă de alte și alte amănunte. Autorul nu dă temeiuri pentru nici un fel de concluzii. S-a lăsat o vîzune — fără să se lase văzut — în ziua sovîrșii sale (în oraș) lumina electrică nu funcționa (răscuse chiar de cîteva ori comutatorul). S-ar părea deci că (după cum am amintim) cînd Filip răsuci comutatorul lumina, sfîșit... ca o explozie". Acest raționament simplu risipește pentru moment echivocul, cîștînd înțelegerea. Ea reapare însă în momentul în care intrase condus de necunoscuta îmbrăcată în doliu (tot îndoliată era și soția lui Filip, cînd acesta o văzuse — fără să se lase văzut — în ziua sovîrșii sale (în oraș) lumina electrică nu funcționa (răscuse chiar de cîteva ori comutatorul). S-ar părea deci că (după cum am amintim) cînd Filip răsuci comutatorul lumina, sfîșit... ca o explozie". Acest raționament simplu risipește pentru moment echivocul, cîștînd înțelegerea. Ea reapare însă în momentul în care intrase condus de necunoscuta îmbrăcată în doliu (tot îndoliată era și soția lui Filip, cînd acesta o văzuse — fără să se lase văzut — în ziua sovîrșii sale (în oraș) lumina electrică nu funcționa (răscuse chiar de cîteva ori comutatorul). S-ar părea deci că (după cum am amintim) cînd Filip răsuci comutatorul lumina, sfîșit... ca o explozie". Acest raționament simplu risipește pentru moment echivocul, cîștînd înțelegerea. Ea reapare însă în momentul în care intrase condus de necunoscuta îmbrăcată în doliu (tot îndoliată era și soția lui Filip, cînd acesta o văzuse — fără să se lase văzut — în ziua sovîrșii sale (în oraș) lumina electrică nu funcționa (răscuse chiar de cîteva ori comutatorul). S-ar părea deci că (după cum am amintim) cînd Filip răsuci comutatorul lumina, sfîșit... ca o explozie". Acest raționament simplu risipește pentru moment echivocul, cîștînd înțelegerea. Ea reapare însă în momentul în care intrase condus de necunoscuta îmbrăcată în doliu (tot îndoliată era și soția lui Filip, cînd acesta o văzuse — fără să se lase văzut — în ziua sovîrșii sale (în oraș) lumina electrică nu funcționa (răscuse chiar de cîteva ori comutatorul). S-ar părea deci că (după cum am amintim) cînd Filip răsuci comutatorul lumina, sfîșit... ca o explozie". Acest raționament simplu risipește pentru moment echivocul, cîștînd înțelegerea. Ea reapare însă în momentul în care intrase condus de necunoscuta îmbrăcată în doliu (tot îndoliată era și soția lui Filip, cînd acesta o văzuse — fără să se lase văzut — în ziua sovîrșii sale (în oraș) lumina electrică nu funcționa (răscuse chiar de cîteva ori comutatorul). S-ar părea deci că (după cum am amintim) cînd Filip răsuci comutatorul lumina, sfîșit... ca o explozie". Acest raționament simplu risipește pentru moment echivocul, cîștînd înțelegerea. Ea reapare însă în momentul în care intrase condus de necunoscuta îmbrăcată în doliu (tot îndoliată era și soția lui Filip, cînd acesta o văzuse — fără să se lase văzut — în ziua sovîrșii sale (în oraș) lumina electrică nu funcționa (răscuse chiar de cîteva ori comutatorul). S-ar părea deci că (după cum am amintim) cînd Filip răsuci comutatorul lumina, sfîșit... ca o explozie". Acest raționament simplu risipește pentru moment echivocul, cîștînd înțelegerea. Ea reapare însă în momentul în care intrase condus de necunoscuta îmbrăcată în doliu (tot îndoliată era și soția lui Filip, cînd acesta o văzuse — fără să se lase văzut — în ziua sovîrșii sale (în oraș) lumina electrică nu funcționa (răscuse chiar de cîteva ori comutatorul). S-ar părea deci că (după cum am amintim) cînd Filip răsuci comutatorul lumina, sfîșit... ca o explozie". Acest raționament simplu risipește pentru moment echivocul, cîștînd înțelegerea. Ea reapare însă în momentul în care intrase condus de necunoscuta îmbrăcată în doliu (tot îndoliată era și soția lui Filip, cînd acesta o văzuse — fără să se lase văzut — în ziua sovîrșii sale (în oraș) lumina electrică nu funcționa (răscuse chiar de cîteva ori comutatorul). S-ar părea deci că (după cum am amintim) cînd Filip răsuci comutatorul lumina, sfîșit... ca o explozie". Acest raționament simplu risipește pentru moment echivocul, cîștînd înțelegerea. Ea reapare însă în momentul în care intrase condus de necunoscuta îmbrăcată în doliu (tot îndoliată era și soția lui Filip, cînd acesta o văzuse — fără să se lase văzut — în ziua sovîrșii sale (în oraș) lumina electrică nu funcționa (răscuse chiar de cîteva ori comutatorul). S-ar părea deci că (după cum am amintim) cînd Filip răsuci comutatorul lumina, sfîșit... ca o explozie". Acest raționament simplu risipește pentru moment echivocul, cîștînd înțelegerea. Ea reapare însă în momentul în care intrase condus de necunoscuta îmbrăcată în doliu (tot îndoliată era și soția lui Filip, cînd acesta o văzuse — fără să se lase văzut — în ziua sovîrșii sale (în oraș) lumina electrică nu funcționa (răscuse chiar de cîteva ori comutatorul). S-ar părea deci că (după cum am amintim) cînd Filip răsuci comutatorul lumina, sfîșit... ca o explozie". Acest raționament simplu risipește pentru moment echivocul, cîștînd înțelegerea. Ea reapare însă în momentul în care intrase condus de necunoscuta îmbrăcată în doliu (tot îndoliată era și soția lui Filip, cînd acesta o văzuse — fără să se lase văzut — în ziua sovîrșii sale (în oraș) lumina electrică nu funcționa (răscuse chiar de cîteva ori comutatorul). S-ar părea deci că (după cum am amintim) cînd Filip răsuci comutatorul lumina, sfîșit... ca o explozie". Acest raționament simplu risipește pentru moment echivocul, cîștînd înțelegerea. Ea reapare însă în momentul în care intrase condus de necunoscuta îmbrăcată în doliu (tot îndoliată era și soția lui Filip, cînd acesta o văzuse — fără să se lase văzut — în ziua sovîrșii sale (în oraș) lumina electrică nu funcționa (răscuse chiar de cîteva ori comutatorul). S-ar părea deci că (după cum am amintim) cînd Filip răsuci comutatorul lumina, sfîșit... ca o explozie". Acest raționament simplu risipește pentru moment echivocul, cîștînd înțelegerea. Ea reapare însă în momentul în care intrase condus de necunoscuta îmbrăcată în doliu (tot îndoliată era și soția lui Filip, cînd acesta o văzuse — fără să se lase văzut — în ziua sovîrșii sale (în oraș) lumina electrică nu funcționa (răscuse chiar de cîteva ori comutatorul). S-ar părea deci că (după cum am amintim) cînd Filip răsuci comutatorul lumina, sfîșit... ca o explozie". Acest raționament simplu risipește pentru moment echivocul, cîștînd înțelegerea. Ea reapare însă în momentul în care intrase condus de necunoscuta îmbrăcată în doliu (tot îndoliată era și soția lui Filip, cînd acesta o văzuse — fără să se lase văzut — în ziua sovîrșii sale (în oraș) lumina electrică nu funcționa (răscuse chiar de cîteva ori comutatorul). S-ar părea deci că (după cum am amintim) cînd Filip răsuci comutatorul lumina, sfîșit... ca o explozie". Acest raționament simplu risipește pentru moment echivocul, cîștînd înțelegerea. Ea reapare însă în momentul în care intrase condus de necunoscuta îmbrăcată în doliu (tot îndoliată era și soția lui Filip, cînd acesta o văzuse — fără să se lase văzut — în ziua sovîrșii sale (în oraș) lumina electrică nu funcționa (răscuse chiar de cîteva ori comutatorul). S-ar părea deci că (după cum am amintim) cînd Filip răsuci comutatorul lumina, sfîșit... ca o explozie". Acest raționament simplu risipește pentru moment echivocul, cîștînd înțelegerea. Ea reapare însă în momentul în care intrase condus de necunoscuta îmbrăcată în doliu (tot îndoliată era și soția lui Filip, cînd acesta o văzuse — fără să se lase văzut — în ziua sovîrșii sale (în oraș) lumina electrică nu funcționa (răscuse chiar de cîteva ori comutatorul). S-ar

UN DOCUMENT ZGUDUITOR SÂNGERU 1907

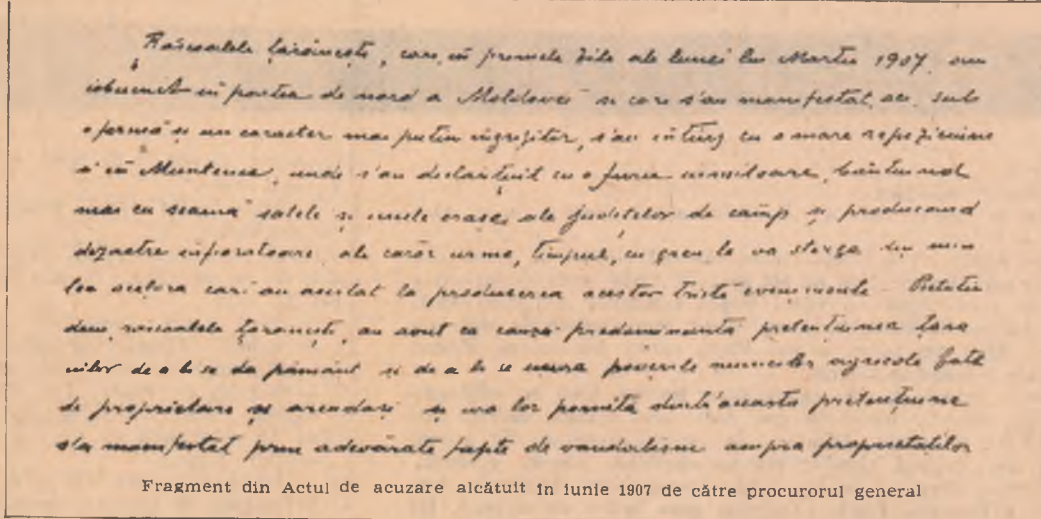
(Continuare din pag. 1)

sare, de pe lângă Curtea de Apel din București, prin decizia sa cu No. 195, pronunțată în ziua de 9 iunie 1907, a declarat că este loc de a fi puși sub acuzațiune: Ion Velcea, Gheorghe Tomescu, Nicolae Vasile Stan, Ion Gh. Zoica, Gavrilă Munteanu, Mareș Ion Iana, Nițu Ion Aleșu, Gheorghe I. Băjenaru, Vintilă Cucu, Dumitru Tache Ionitșă, Filip Grancea, Nicolae Mihai Banu, Dumitru Ion Iana, Manea Călin, Nicolae Oprea Palas, Mihai Banu, Tase Gheorghe Oprea, Ion Munteanu, Grigore Ionitșă Smărăndoiu, majori, Gheorghe Vasile Cazan și Mihaiu C. Drăgan, minori, pentru că în ziua de 15 martie 1907, au comis un atentat în contra liniștei Statului, în scopul de a săvârși jafuri și omoruri într-unul sau mai multe sate sau orașe, fapt prevăzut și pedepsit de art. 81 cod penal, iar în ce privește pe Gh. V. Cazan și Mihaiu C. Drăgan, combinat acest text și cu art. 63 c. pen. fiind minori, și a ordonat trimiterea numitorilor acuzați, înaintea Curții de Jurați din districtul Prahova, spre a fi judecați conform legii.

„Noi Procurorul General, de pe lângă Curtea de Apel din București, în executarea suszisei decizii și după o nouă examinare a actelor de procedură, expunem următoarele:”

„Răscălatele țărănești, cari, în primele zile ale lunii lui Martie 1907, au izbucnit în partea de nord a Moldovei, și cari s-au manifestat, aci, sub o formă și un caracter mai puțin îngrijitor, s-au întins cu o furie repeziune și în Muntenia, unde s-a distins în mai multe sate, și unde orase ale județelor de câmp și producând dezastru înfiorătoare, ale căror urme, timpul, cu greu le va șterge din mintea aceluia care a asistat la producerea acestor triste evenimente. Preluându-le, răscălatele țărănești, au avut ca cauză predominantă pretențiunea țăranilor de a li se da pământ, și de a li se ușura povărlile muncilor agricole față de proprietari și arendași, și ura lor, pornită dintr-o anumită pretențiune, s-a manifestat prin adeverite fapte de vandalism asupra proprietăților și a persoanelor, fapte care prin natura și caracterul lor n-au produs numai turburări locale, ci au zguduit întregul nostru fundament social punând în pericol chiar existența Statului. Într-unul din aceste sate, răscălatele grave dezonorabile, fără ca energiile măsurii luate de autoritățile în drept, pentru prevenirea rului să fi avut de efect de a întinzi spiritele aceluia cari erau îndurați pe o asemenea cale, căci mișcarea turburătorilor nu s-a oprit decât atunci când s-a văzut că se face uz de puterea armată, după cum vom vedea mai la vale.”

„În comuna Sângeru, spiritele fiind deja agitate, se întâmplă că în noaptea de 14-15 Martie 1907, să vină ordin de mobilizare contingentelor pe ani 1896-1906, și secretarul comunei, Nicolae Georgescu, conform instrucțiunilor date, a adunat lumea la primărie prin tragera clopotelor de la biserică și prin sunete de trompete pentru concentrare. Numărul celor adunați, la primărie, în dimineața zilei de 15 Martie, era de mai multe sute de oameni, cari nu au întârziat de a deveni turbulenti cerind autorităților comunale ca să li îndulcească învoielile agricole; în zadar secretarul le-a citit manifestul guvernului, prin care, în numele M.S. Regelui li se promitea îmbunătățirea soartei lor, arătându-le și scopul pentru care au fost chemați, căci ei n-au voit să știe de nimic, și au devenit din ce în ce mai agresivi, cerind să li se dea satisfacție pe loc. Cum satisfacția imediată, după cum pretindeau, nu li se putea da, țării au început să se dea la căi de fapt. Acuzatul Ion Velcea a cerut secretarului condica de învoielii agricole cu proprietarul Filip Corlătescu, pe care acuzatul Dumitru Ion Iana a rupt-o împreună cu alți; apoi au pornit cu toți spre casa proprietății lui Corlătescu, bat pe Dumitru Corlătescu, om de serviciu al proprietarului, caută pe S. Grădișteanu, administratorul moșii ca să-l omoare, dar nu-l găsesc, devastează casa și o prăvălesc, dînd drumul la butoalele cu vin și tuică din cari au băut cit au putut. În mijlocul acestor jafuri, vine din comuna Apostolache, cătănuș Tisa, acuzatul Grigore Ionitșă Smărăndoiu, care, văzînd cele ce se petrec la Sângeru, s-a înnoptat la Tisa, de unde luînd prin intimidări pe mai mulți inși, au venit la Sângeru și împreună cu răscălatele de aci au completat jafurile la Filip Corlătescu. După aceasta, devastatorii merg în satul Tisa, jefuiesc și distrug circumiile lui Iane Gheorghiu și Nicolae Tudor Mihaiu, maltrătează pe cel dintîi și pe soția sa, și apoi s-au înnoptat iar la Sângeru, unde au mers la casele proprietarului Mișu Băbeanu, care lipsea la București; au intrat înăuntru și au distrus tot ce au găsit în casă aruncînd pe ferestre; au dat drumul la vasele cu vin și tuică bînd și aci cit au putut. Devastatorii, cari erau porniți pe exterminarea proprietăților și arendașilor, tot în ziua de 15 Martie, au luat drumul către comuna Lapoș, care aparține de județul Buzeu. Proprietarul moșii de aci, anume Mihale Georgescu, care se temea de răscălaie și în Lapoș a plecat cu trăsura la comuna Sălcia din Prahova, unde avea o moșie în arendă, și unde se credea mai la adăpost, dar fiind înfilit în drum, de devastatori, este bătut, jefuit de suma de 25.000 lei, dis-

Fragment din Actul de acuzare alcătuit în luna 1907 de către procurorul general

trugîndu-l și niște condicii de moșii; apoi l-a întors în comuna Lapoș, unde primarul I. Ștefănescu eșindu-l înaintea de fost bătut. Aci, mulțimea răscălată, a pus de s-a tras clopotele la biserică, ca să se adune oamenii din sat după care s-au dat la devastări și jafuri asemănătoare celor din Sângeru și Tisa; au distrus casele proprietarului Mihale Georgescu, precum și tot ce au găsit înăuntru, au dat drumul la zăcătorile cu tuică și le-au distrus, au bătut din nou pe Mihale Georgescu, pe care l-a găsit ascuns în biserică, au mai găsit distrugerii la casa primarului Ștefănescu și a femeii Tinca Temistocle, după care devastatorii din Sângeru s-au înnoptat pe scară în comuna lor, cu lucrurile provenite din jaf ce au putut lua cu dinșii.

„A doua zi, 16 martie, acuzatul Dumitru Ion Iana, a plecat prin sat să adune oameni, spre a porni la noi devastări în alte comune, dar sosind armată, mișcarea s-a oprit, ascunzîndu-se cei mai mulți devastatori prin pădurile din apropiere.”

„Din acia, care au participat la faptele descrise mai sus și a căror vinovăție s-a putut stabili sint acuzați: Ion Velcea, Gheorghe Tomescu, Nicolae Vasile Stan, Ion Gheorghe Zoica, Nițu Ion Aleșu, Gheorghe I. Băjenaru, Vintilă Cucu, Dumitru Tache Ionitșă, Filip Grancea, Nicolae Mihai Banu, Dumitru Ion Iana, Manea Călin, Gheorghe Vasile Cazan, Mihaiu Costache Drăgan, Nicolae Oprea Palas, Tase Gheorghe Oprea, Ion Munteanu, cari mărturisesc: Gavrilă Munteanu, care tăgăduiește, dar este arătat de coacuzatul Gh. I. Băjenaru, Vintilă Cucu, Filip Grancea, Nicolae Mihai Banu; Mareș Ion Iana, care mărturisește și este arătat și de coacuzatul Gh. Tomescu și Gavrilă Munteanu. Mihaiu Banu, care tăgăduiește, dar este arătat de coacuzatul Gh. Tomescu și Nicolae Oprea Palas; Grigore Ionitșă Smărăndoiu, care de asemenea tăgăduiește, fără a fi arătat de vre-un coacuzat.

„Independent de ceea ce arată fiecare acuzat, pentru cei ce mărturisesc, faptele se confirmă, iar pentru cei ce tăgăduiesc, ele se stabilesc, cu arătările părților civile și ale martorilor notați la sfîrșitul acestui act pentru fiecare acuzat în parte, cu arătările acuzaților unii contra altora, cu procesele verbale dresate cu ocaziunea primelor cercetări și a diferitelor acte de corespondență aflate la dosar, precum și cu găsirea la acuzați a lucrurilor provenite din jafuri și o parte din bani, la unii.”

„Deși la devastările vorbite mai sus, se constată, că a luat parte un număr mult mai mare de țărani, dar pentru unii nu s-a putut aduna dovezi, iar alții au participat fiind constrînși de mulțime, așa că nu pot fi responsabili.”

„Prin urmare sint acuzați: Ion Velcea, Gheorghe Tomescu, Nicolae Vasile Stan, Ion Gh. Zoica, Gavrilă Munteanu, Mareș Ion Iana, Nițu Ion Aleșu, Gheorghe I. Băjenaru, Vintilă Cucu, Dumitru Tache Ionitșă, Filip Grancea, Nicolae Mihai Banu, Dumitru Ion Iana, Manea Călin, Nicolae Oprea Palas, Mihaiu Banu, Tase Gheorghe Oprea, Ion Munteanu, Grigore Ionitșă Smărăndoiu, majori, Gheorghe Vasile Cazan și Mihaiu C. Drăgan, minori, precum că în ziua de 15 martie 1907, au comis un atentat în contra liniștei Statului în scopul de a săvârși jafuri și omoruri, într-unul sau mai multe sate sau orașe, — fapt prevăzut și pedepsit de art. 81 c.p. iar în ce privește pe Gh. V. Cazan și Mihaiu C. Drăgan, combinat acest text și cu art. 63 c.p. fiind minori.”

„Făcut azi, 12 iunie 1907, la cabinetul nostru

P. Procuror General,

Al. Dem Opreșcu”

Urmează citirea părților civile și a martorilor. Printre ei

moșierii ultragiați, arendașii bătuți, primarii, jandarmii, țitocarele lor și circiumarii satelor peste care se rostogolise valul mincii țărănești.

Rechizitoriul — scris de acciași mină — menționează arestarea incușilor și trimiterea lor în fața tribunalului, Decizia Camerei de Punere sub Acuzațiune declară actul răvrățiilor drept crimă împotriva Statului și consideră că „din instrucția urmată în cauză, rezulă contra lor sarcini și indicii suficiente de culpabilitate (...) și menține arestarea acuzaților transferindu-se arestații de la casa de opreală a Trib. la casa de opreală a Curții Juraților din Jud. Prahova, înscriindu-se în registrul acelei case ca acuzați de faptul prevăzut în dispozitivul deciziei de față.”

Transcriu cuvînt cu cuvînt pologhiava avocațescă a unui lumi strîmbe, și-mi simt inima grea, degetele crispate pe toc, penița zgîrîind dureros hîrtia. Sint săzici de ani de cînd cuvintele de mai sus au fost pînă la urmă dată încredințate coalei albe, indiferente. Cuvintele au fost colbituie de vreme, dar tîlcul lor arde și acum ca un bici cu codrișcă de sînger, ca o schiță fierbinte de obuz, ca suierul unui glonte, ca împunsătura unei baionete înfiptă pe la spate, ca zgîrbiacul temnicerului obtuz prăvălit cu sete.

Procesul răscălateilor din Sângeru — ca toate sutele de procese cu aceiași acuzați de către același acuzator pentru o „crimă comună” — întentate de stăpînirea celor care, nemişcînd rîbdă, se ridicaseră împotriva înrobirii, a strîmbăliții, și a împilării, au fost procesele românești nu numai pentru anul O. mic nouă sute șapte din primăvară pînă în toamnă, ci pentru tot restul unei oicmuri condamnate. Reduși la tăcere prin gloanțele sau prin grosimea zidurilor de pușcărie, morții și întemnițării singerosului an 1907 n-au putut fi șterși din memoria pămîntului românesc. Fapta lor a înscris o pagină de foc și de aur în ființa nemuritoare a acestei țări.

„Opreala” celor din Sângeru — pentru care marelui grupar cu coroană găsise îndejuns „loc spre a fi puși sub acuzare de înaltă crimă contra statului”. — s-a prelungit ani după ani.

Este greu de spus dacă soarta le-a fost mai grea ori mai ușoară decît a fraților lor după a căror năpraznică trecere din viață, primarii satelor primiseră ordin să întocmească tabele: „de numele locuitorilor morți în ciocnirile cu trupele ale căror familii au rămas în mizerie, neavînd absolut nici o avere: Nicolae Tănase Picleanu din satul Arsache, o soție și trei copii minori (avea 29 de ani omul cu răbdarea isprăvită); Matei T. Nicolae din Cacaleți, o soție, un frate dambliu, trei copii minori și două fete măritate; Ion Ignat din Gogoșari, o soție și trei copii minori; Ion Lungu din Toporu, o soție și cinci copii minori; Radu Isman din Răscueni, doi copii minori (și mortul abia implinise 30 de ani); Constantin R. Gidea din Hodivoaia, o soție și trei copii minori (acesta era și mai tînr — 27 de ani); Stanciu Petrică din Pingălești, o soție și cinci copii...”

Pomelnicele celor unsprezece mii de nevinovați, ale nevestelor vădane și ale zecilor de mii de orfani n-au fost scrise să fie date uitării, ci au dăinuit săpînd în sufletul celor rămași ura sfîntă și setea răsplătii. Contabilii morții, aveau să umple în satele „pacificate” coli după coli acoperind cu liniuțol dezonorabil fapta ce, scrisă ori necrisă, nu s-ar fi dus nici-cum în uitare.

Mă întorc la Sângeru, satul de sub poalele unor dealuri cenușii despicate de valea Cricovului. E sfîrșit de februarie 1907. Exact cu treizeci de ani în urmă, un unchi de al meu, șofer la schela Morenilor, m-a luat cu el la un drum pr Buștenari. Am trecut prin Cimpina, apoi prin Doftana și Telega, spre a

urca în lumea, uluitoare pentru ochii mei de copil, din peisajul lunar al Buștenarilor.

Dincolo de podul peste riul Doftana, la urcușul pe mîgura temniței, am văzut doi-sprezece bătrîni în zeghe vîrăzate, înhămați la o saca cu apă de riu, pe care o tirau din greu spre închisoare. Aveau niște fete pe care n-am să le uit cîte zile voi trăi. Nu mai știu bine dacă era soare sau ploua, dacă era toamnă ori primăvară. Nu mai știu nici dacă sacua era pusă pe roți sau era trasă pe niște tălpoaie de sanie. Dar n-am să uit niciodată privilegiul oamenilor înhămați la ea, chipurile lor livide de stafii cu lanțuri la picioare și strălucirea febrilă a ochilor lor încă tineri, singurele semne de viață de pe fețele împietrite. Trecuseră treizeci de ani de la răscălaie, iar de cînd i-am văzut eu au mai trecut alți treizeci. Nu mai știu dacă tăceau ori vorbeau, dar aud și acum pietrele scrișnînd sub tălpile lor goale și apa ploscăind afară din sacua smucită la deal. Unchiul și-a oprit mașina în marginea drumului și s-a prefăcut că are ceva de cercetat la motorul camionului. A deschis ușa cabinei, și trăgîndu-mă afară mi-a zis încet: „Uite mă aștia-s pușcăriași de la nouă sute șapte”. N-am înțeles atunci mare lucru, deși omul de la volan era fiu de împușcat de la Flămînzii.

Acum, cînd mă gîndesc la această atroce imagine a copilariei, mi se pare că recunosc chipurile celor neștiuți decît din povești feroase și din file îngâbenite, chipurile țăranilor mei din Sîngeru. Și lacrima ce-mi tremură în geană ar trebui să fie roșie.

„Cînd vorbesc pasiunile politice, arti și științifice ce s-au răscolit asupra liniștii. Totul aflînd de natura acestor pasiuni. Intrucît are în vedere pasiuni efemere, mărunte, de grupare, ținînd avantajele de moment, judecata redactorului **Convorbirilor** este, indiscutabil, întemeiată. Mergînd în întințimirea spiritelor care sperau „într-un viitor mai regulat”, noua publicație își

CONVORBIRI LITERARE

100 de ani de la apariție

Acum un veac, la 1 martie 1867, apărea primul număr al **Convorbirilor Literare**, revista ce avea să orienteze cursul literaturii române în una din epocile ei cele mai fecunde. Apariția publicației marchează momentul diferențierii explicate fenomenului literar de celelalte manifestări spirituale și astfel ea inaugurează în literatura noastră o nouă epocă. Perioada isănonă (1867-1885) a revistei e definită valoric de colaborarea lui Eminescu, Alexandri, Creangă, Caragiale, Slavici, Duiliu Zamfirescu, de articolele lui Titu Maiorescu, ce-au exercitat asupra întregii dezvoltări a culturii o influență atît de covârșitoare. Continuuđuși apariția la București, **Convorbirile** au mai reunit o vreme semănăturile multor scriitori de frunte: Cosbuc, Duiliu Zamfirescu, Delavrancea, Vlahuță, singur Macedonski dintre literații de marcă lipsind consecvent din sumarele ei. Sfîrșitul veacului trecut aduce declinul revistei, care, deși prelungindu-și durata pînă la sfîrșitul celui de al doilea război mondial, nu va mai izbucni și redobîndească ținuta din primele decenii.

Prin format, **Convorbiri Literare** readită, mărturisit, **România literară** (paginile ei aveau să întreprindă, nealterat, cultul lui Alexandri); prin sobrietatea elegantă a stilului articolelor de doctrină, ca și prin exigența, prin gust, prin întreg felul ei de a fi, era în tradiția bunelor reviste moldovene și a **Revistei române** din 1861 a lui Odobescu. Articolul-program, concis, fără a fi laconic, exprima felurile publicității literare, în acel stil maioreșcian (cu toate că e semnă de Iacob Negruzzi, autorul articolului de doctrină, și de Iacob Negruzzi, autorul articolului de doctrină, care face din fiecare frază o inscripție în piatră. „În mijlocul agitațiilor politice de care fură cuprinsă toată spiritele în România, mișcarea literară, susținută înainte cu mult succes de foile literare alt de cunoscute și pretulite de foaia societății, a încetat să totul”. Peisajul revistei al anilor 1864-1867 adevereste afirmația. După dispariția **Revistei române**, în 1863, nici o altă publicație dintre cele ivite în decurs de vreo două decenii după aceea n-avea să se ridice, în afară de **Convorbiri**, măcar în parte la nivelul ei. Explicația dată acestei situații în articolul-program nu poate fi, desigur, acceptată fără precizări. „Cînd vorbesc pasiunile politice, arti și științifice ce s-au răscolit asupra liniștii. Totul aflînd de natura acestor pasiuni. Intrucît are în vedere pasiuni efemere, mărunte, de grupare, ținînd avantajele de moment, judecata redactorului **Convorbirilor** este, indiscutabil, întemeiată. Mergînd în întințimirea spiritelor care sperau „într-un viitor mai regulat”, noua publicație își

propunea, ca alături de **Revista română**, „a reproduce și răspîndi tot ce intră în cercul ocupațiilor literare și științifice”; în spiritul **Daciei literare**, ea anunța că va „suplurea unei critici serioase operele ce apar în orice ramură a științei”, că va „da seamă despre activitatea și producerea societății literare, în speța a celor din țară”, și că va căuta să fie un „punct de întâlnire și înfrățire pentru autorii naționali”.

Departate de a se fi circumscriș în domeniul literaturii, acțiunea **Junimii** s-a exercitat și pe tărîmul limbii, al învățămîntului, al organizării de stat, în toate sectoarele vieții publice. **Convorbirile** asumiđuși rolul de a modifica înșuși direcția culturii naționale, Democratice acestei societăți în poli-

ciupii călduțor afirmarea națională. Devisa lui Maiorescu este: „naționalitatea în marginea ocupațiilor literare și științifice”; deși neformulat așa, crezul marilor directori de conștiințe din perioada anterioară, al lui Heliade, Kogălniceanu, Alexandri, Odobescu, Daesebirea (cu sensibile consecințe) e de accent. La doctrinarii anteriori, accentul cădea pe ideea de naționalitate, la Maiorescu, el se deplasează pe ideea de adevăr, iar adevărul este fixat „în marginea concepției junimiste. Concepție ce nu excelează prin larghețiu și spirit înaintat, exercitîndu-se în sfera politicului cu destule urmări negative, înșuși nu lipsit de aspecte intru totul valide în aplicările ei la cultură. Teoria lui Maiorescu asupra „formelor fără

Maiorescu însuși nu s-a gîndit vreodată să propună desființarea institutelor create, închiderea școlilor și a pinacoteclilor și suspendarea publicațiilor. „**Adreția nouă** — e convingînd. „Ce rămînea de făcut era de a duce luptă „în contra ignoranței și neadevărului”, a îndrepta în toate direcțiile o critică „fie și amară, numai să fie dreaptă”, în scopul de a armoniza formele și fondul, curmînd situația paradoxală în care manifestările de față adevăratele ascundeau „apucăturile barbare”.

În toate domeniile în care s-au produs, campaniile maioreșciene au determinat mari prefaceri pozitive. Opinile lui Titu Maiorescu au cîntărit greu în dezvoltările din deceniul al șaptelea asupra limbii literare, cele referitoare la neologisme și la ortografie, de mai tîrziu, au înscris contribuții decisive în aceste chestiuni, iar denunțarea „belfei de cuvinte” a discreditat nu numai pe cei direct vizaf, ci fenomenul însuși. În literatură, intervențiile lui Maiorescu, oricît de discutabile în unele puncte teoretice, au adus clarificări de pe urma cărora avea să se resimtă întreaga evoluție ulterioară. Prin aceste intervenții a fost introdus drept criteriu suprem al judecăților de valoare, esteticul, refuzîndu-se orice concesii pe considerente străine realizării literare. Așa s-a tras un hotăr deșpartîtor net între ceea ce este și ceea ce nu este literatură autentică, creație. Multe velleități la o glorie nemeritată au fost în acest chip rețezate, confuziile de valori au fost considerabil reduse și talentele mari au fost recomandate ca atare. Calitatea unei reviste depinde nu numai de iscusinta redactorilor ei de a stringe colaboratorii, ci și de fermitatea cu care aceștia refuză colaborările ce nu răspund exigențelor. Poate, mai ales de aceasta. **Convorbiri Literare** a fost, în fața literaturii, o publicație în care n-au putut pătrunde în genere decît scrieri de un anumit nivel. A fost o revistă de conșcraire. Urmind imperativul calității, combătînd inclement mediocritatea, **Convorbirile** și cercul **Junimii** au dat literaturii bune un impuls fără precedent, vîdit în apariția de opere prin care creația românească s-a adunat în prima oară, și pînă în prezent, în perspectiva și după criteriile marii arte universale.

De-a lungul deceniilor ce au urmat, **Convorbiri Literare** de n-au mai avut înăuntru timpul dinai Maiorescu lina e călăuzit înapoarea, au rămas loc de înflînare al unor scriitori și învățați cărora cultura noastră le datoroază nu puține dintre biruințele ei. Timp de mai mulți ani, între 1900 și 1907, colaborează frecvent N. Iorga, prezent de altfel în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (**Drepturile românilor către Italia Poartă, Reforma socială la români**). Slavici dă la iveală și în revistă și în urmă cu peste un lustru, cînd își publica aici unele din cele dintîi ample studii de istorie literară. Alți istorici de mare clasă pe care li citim în **Convorbiri** bucureștene sint Vasile Părvan, A. D. Xenopol, D. Oniciu, Ion Bogdan. Se reproduce înedite de N. Bălcescu (

După multiple informații contradictorii, reușisem să aflu în ce parte a țării se găsește conacul cu biblioteca pe care voiam să o cercetez. Într-adevăr, departe de București și apoi departe de ultima stație de tren, pierdut în mijlocul județului, al cimpului imens. Loc imprecis, greu de găsit. Totuși, conacul exista.

Auzisem de mult vorbindu-se de biblioteca aceea. De multă vreme gândeam și doream să merg o dată acolo. Bănuiam că ar putea cuprinde, în afara unor cărți rare, și o sumă de documente vechi, autentice, de valoare și încă necercetate. Mai auzisem însă că proprietarii conacului, și deci și bibliotecii, erau oameni greu accesibili.

Toate acestea la un loc au făcut să întârziu în hotărârea mea de a porni; iar o dată hotărât, să încep prin a mă pregăti temeinic nu numai pentru a ajunge în punctul geografic al moșiei, ci și pentru a putea pătrunde în sinul familiei ce locuia conacul.

Dorința de a mă duce să cercetez biblioteca, și poate și tineretea mea, deci nevoia de aventură, m-au îmboldit să-mi întrec reticențele și să depun efortul necesar pentru a reuși în execuțarea scopului meu. Până la urmă, am găsit un prieten comun, care mi-a dat o scrisoare de recomandare. Am trimis-o întâi, ștafetă.

Răspunsul — cu o întârziere atât de mare, încât nici nu-l mai așteptam — sosi, spre marea noastră uimire, a mea și a prietenului care intervenise să fiu primit, afirmativ. Da, puteam veni, puteam cerceta biblioteca, da, eram așteptat, vizita mea va fi pentru cei ai conacului o plăcere, iar dacă mă voi acomoda cu felul lor de viață, da, le va fi agreabil să rămân acolo cât voi dori... În fine, reușită peste așteptările mele! Totuși, prima părută ciudată că scrisoarea nu preciza cât de cât data când să fi așteptat, nu conținea, nu dădea nici cea mai umilă lămurire sau sfat care să-mi ușureze călătoria, nici la ce gară ar fi bine să cobor, nici cum să aș putea — de la acea gară și prin ce mijloc — ajunge la conac... Rămânea deci la voia mea să hotărâsc data plecării și la norocul meu să mă descurc cu drumul. Conac izolat pe întinsul cimpului imens...

Era vară. În a doua săptămână a lui august. Zilele erau încă dense de căldură și lumina soarelui. Serile și diminețile însă, mai răcoare, prevesteau toamna. Cel mai potrivit timp al anului pentru a o porni la drum, mi-am spus. Nici prea cald, nici prea frig. Totuși, trebuia să mă grăbesc, să nu mă apuce ploile și melancolia toamnei...

După oarecare pregătiri, care mi-au cerut câteva zile, am fost gata de drum.

Cu bilețul cumpărat, m-am urcat în tren cam pe la zece dimineața. Trenul — un personal — m-a dus comod, printr-un decor monoton de șes, șapte ceasuri, până a oprit încă o dată la a numită gară pe care o căutam. O gară mică, modestă, unde am coborât în grabă.

Până atunci, totul fusese cât se poate de obișnuit și simplu. Dar o dată coborât, lucrurile începuseră să se complice.

Omul de la ghișeu, neștiind exact când va veni trenul și nici să mă lămurească unde trebuie să cobor pentru a ajunge la conac, m-a sfătuit să cumpăr un bilet valabil pe o distanță mai mare și, apoi să întreb pe cei din vagon unde să cobor și ce trebuie să fac acolo. Credea că se va găsi cineva care să mă deslășească. Vorbind astfel cu el, am avut impresia că am pornit-o într-o expediție periculoasă în tinuturi neumblate, necunoscute...

În fine, după ce am stat pe peron un timp și am traversat tot felul de linii de cale ferată, am văzut sosind de departe un

cind trenul se urnea, greu, încă mai îmi strigau tot felul de sfaturi. Păreau bucuroși că au scăpat de mine.

Acum mă aflam în plin cimp. În jurul meu — pustiu. Gara? O cocioabă de chirpic, un fel de maghernită. În fața ei — o bancă de lemn și un felinar cu o lampă cu gaz.

Trenul a dispărut încet, gîfînd. Cred că dacă alergam după el, așa cum am fost tentat, el s-ar fi oprit, m-ar fi luat cu el. Dar am rămas locui.

Cîmpul în plin cîmp. Am mers spre maghernita-gară, să caut pe cineva. M-am uitat la ceas. Era cinci după amiază. Am găsit acolo, pe o bancă de lemn, un om care dormea. Și dormea atât de adînc, că nu m-a simțit. M-am așezat la picioarele lui, pe bancă. Am așteptat cât am așteptat, până mi-am dat seama că timpul trece, că nu știu unde să aș putea înnopta... Am început să tușesc voit, și tare. Omul s-a deșteptat.

Era un impiegat al gării, tocmai ca s-o păzească. Era din satul vecin. Mergea acasă o dată pe săptămîna, simbătă, să ia ceva merinde și să se primenească, apoi se înapoia la gară luni în zori.

L-am întrebat și pe el de știe unde se află conacul ce-l căutam. Ori nu știa? A spus într-un tirziu:

— E departe. Nu trebuia să vă dați jos din tren aici...
— Și acum ce să fac?
— M-am privit fără interes. Nu a spus nimic un timp, apoi a șoptit:

— Ei, ce să vă spun? Faceți cum ați crede!
M-am uitat la ceas. Treceuse de cinci.
— Nu vrei dumneașă să mă duci pînă acolo?
— La conac?
— Da.
— Nu, nu merg.
— De ce?
— Azi e vineri, nu simbătă. Trebuie să stau aici.
— F mult pînă la conac?
— Fste.
— Un ceas?
— Poate trei. Depinde cum umblă omul. Poate patru...
— Și pînă în satul dumitale?
— E mai aproape. El e mai în calea noastră. Treccm prin sat. Și ajungem.

— Du-mă, te rog, la conac. Plătesc.
I-am spus cit îi dau. S-a gândit tot îndelung, m-a privit, apoi a dat din cap și a zis:

— Să-l caut pe celălalt creștin, să-l pun în loc. Că n-o-i lăsa gara nepăzită!
În maghernită, într-o încăpere alăturată, dormea alt om. L-a deșteptat, a vorbit cu el, s-au învoit. A luat valiza mea și a cîntărit-o așa în mîini, și a zis:

— Că o duc eu...
Am lăsat gara în urma noastră și am pornit-o pe drum, drum de care, prăfuit. În jurul nostru, cit vedeai cu ochii, se întindea numai cîmp tuns de roș. Iar asupra noastră, alunecînd spre asfințit, soarele, cu lumina lui aproape albă. Acolo departe, orizontul, ca o linie implacabilă, despărtea pămîntul de cer.

La început, pasul ne-a fost vioi și hotărît. Eu eram bucuros că găsisem om să mă ducă. Am umblat așa tăcuți cam vreme de două ceasuri. În fața noastră — tot cîmp și numai cîmp tuns; iar soarele, cu cit aluneca spre asfințit, cu atât se făcea mai de foc roșu, iar pe pămînt, lumina lui răsfîrîta colora totul în stacojii. Și lanurile tuse de griu, și praful de pe drum —

— Iaca...

Și țărânu adăgă:

— Ce să căutați la noi? E săracie mare. Mergeți la ei, că-s bogați și boieri.

Și am umblat încă tăcuți. Acum, lătratul cîinilor se auzea din ce în ce mai lămurit. Nici un alt zgomot. Astfel auzi, pînă într-un locuit de cîini. Apoi am văzut trupul salcîmilor și fumuri albe, ce se înălțau liniștite. Apoi am văzut acoperișurile de stof ale satului... Apoi am intrat în sat. Părea clădit din cenușă. Praful și sărăcia adunbriseră totul.

Oamenii întorși de la muncă erau istoviți. Unii se odihneau pe prispă, așezați, chiriciți pe jos. Alții, prin ogrădă, umblau domol. Copiii se jucau, flămînzii, în praful drumului. Se auzea, neîntrerupt, lătratul cîinilor, cite-un celălăit, cite-un grohăit...

Pe drumul drept al satului dormea resemnarea, lincezeala oboșelii și a inserării. Fețele oamenilor erau lipsite de surisuri, iar trecerea noastră nu trezea decît la cîini și copii o ușoară curiozitate. Cei maturi, femei și bărbați, păstrau pe fețele lor aceeași nemișcare a lipsei de interes. Mi-a părut chiar că întrezărec o sfidare. Căutau înadins să nu ne privească, și dacă totuși o făceau, era numai cu o aruncătură furioasă, ca din greșală.

Țărânu de lîngă mine da bună seara des. Mîna ridicată la căciula și un mormăit printre dinți, răspuns sobru și posomorît. Flăcările galbene mișcătoare ale focurilor din vetre, se zăreau pînă în curți. La ferestre, rar cite-o lampă mizeră cu petrol lumina slab. Se auzea glasurile, soapele oamenilor, respirațiile profunde ale vitelor. Totul era catifelat ca și praful drumului, ca cenușul inserării.

Aveam impresia că umblu într-un țînut de poveste veche, cu oameni și animale treziți pe jumătate din incursiunea noastră. Nu trecuseră decît trei ani de la 1907, de la răscoala lor, de cînd fuseseră împușcați, mitraliați.

Puteam aștepta ca ei să se bucure că văd un „domn”, un „boier”? Mă simțeam stingerit, ca și cum eu aș fi fost de vină de mizeria lor. Mă grăbeam să ies din sat, ca izgonit.

— Mai e mult pînă la conac?
— Nu, leșim din sat și imediat se vede.

Întrebam de mai multe ori același lucru. Din oboșală și tristete, nu găseam altă frază decît aceasta, dar care, de fapt, rezuma tot ce mai puteam gîndi acum.

— Si... spui că întotdeauna conacul e locuit?
— Da. Este.

Cu toate că umblam prin întuneric, licărirea ochilor lui fusesse vie și o putusem zări. Pentru ce mă privea astfel?
Am întrebat:
— Și iarna?
— Da.

— Și cu ce se ocupă? Ce fac toată ziua?
Cunoscusem pe viu cit de greu fusese să ajung pînă la conac.

văzusem drumurile desfundate, praf pînă peste glezne, pătura adîncă și luncosă care în timp de ploaie se preschimbă în noroi, mai moale, mai adînc. Cu o mașină sau căruță cu cai ar fi fost imposibil de înaintat. Departe de calea ferată, conacul era de fapt izolat de restul lumii. În jurul lui, pustul cimpului stăpînea.

Și țărânu mă privi din nou, furios, ca pe-un animal ciudat, și nu răspunde.

— Văd de semănături?
— Nu ni. Vede domnul Rudi.

— Domnul Rudi este arendașul?

tren complet demodat cu o locomotivă mică, cu vagoane prăfuite și vopsite în tot felul de culori. La geamuri, oamenii priveau afară cu indiferență. M-am uitat în grabă în el și, o dată suit, am avut impresia că trenul nu mă va duce nicăieri decît înapoi în timp, în secolul trecut.

Mergea încet. Se oprea în plin cîmp, sufla greu, gîfîia, scotea aburi și fum pe nări. Focistul și masivul coborau și mai trebulău, mai turnau apă, mai cercetau roțile. Apoi se urcau din nou, și o porneau iară. Au fost momente cînd m-am simțit ispitit să cobor și eu, să culeg flori. Mi-am închipuit că aș putea să fac semn cu mîna mecanicului să mă aștepte...

Era lume puțină în vagoane. Demodați și ei, sărăcuți, momești negustorâși, din cei care au pe la sate, la margine de drum, mici prăvăliușe, circiumi și tarabe cu de toate și vind țărânu și drumetilor vin și murături, mărgele și acadele, fitile de lampă și gaz, stambă și hături, ibrice și opinci. Oamenii din tren aveau mai toți coajă de papură și trestie îndesate cu marfă. Aveau și oale mari de pămînt, aveau și lădițe de lemn, ca acele ale recuților, toate legate cobză cu sfori.

Păreau că se cunosc, că s-prietenii, că au interese comune. Sosirea mea în compartiment, la început îi stingerii, apoi repede se învârtă cu mine și începuseră să vorbească, să vorbească, să scoțesească, să plînuiească. Mai tot timpul, mîncau. O făceau pe îndelete. Au băut și apă, au băut și țică... Se uitau cînd și cînd la mine, cercetători și bănuitori, fără simpatie.

Am intrat și eu în vorbă cu ei. Trebuia să mă lămuresc unde să cobor.

Am întrebat de auziseră vorbindu-se despre conacul familiei pe care o căutam.

Da, auziseră. Soptiră:

— Sint oameni bogați. Putrezi de bogați. Stăpînesc județul cit îi de întins.

Știu unde se află conacul?

— Nu, asta nu știu.

Dar știu poate unde trebuie să cobor ca să ajung la conac?

— Nu, nici asta nu știu.

— Și mă rog, au întrebat, dumneavoastră sînteți oare rudă cu dumnealor?

Vorbeau toți deodată, apoi tăceau îndelung. Eu am încercat să le explic ce caut la acel conac. Și mi-a părut rău că le-am spus. M-au privit ca pe ceva ciudat, poate periculos. M-au cercetat iscoditor și au început ei la rîndul lor să mă deslășească.

— Sînteți din partea locului? Ce meserie aveți? Ce căutați pe la noi? Mă rog, mergeți acolo ca să citiți cărți? N-ați găsit destule cărți la București, că sponuți că de-acolo sînteți?!

Nu știam cum să ies din încurcătura și în același timp îmi era teamă că depășesc stătuia unde trebuia să cobor. Le-am spus că voiam să văd și oamenii de acolo. Nici asta nu a fost bine.

— Păi dacă nu sînteți rudă cu ei și nici nu-i cunoașteți, pentru ce să-i vizitați?

Am șoptit:

— Să mai stau la aer...

— Adică cum? I Tamen acolo pentru aer? Și noi am auzit că și cei de acolo ar fi oameni ciudați!

Am înțeles cit de ciudat le paream eu... și că toată treaba nu era simpatice. Păreau că se tem de vreun viclesug de-al meu.

Totuși, văzînd încurcătura mea, au început cu toții să-mi dea sfaturi, tot felul de sfaturi. Cîcă ar fi trebuit să iau alt tren.

— Nu, nici asta nu știu. — încă necunoscută — e cale de la gară unde mă voi opri — înăcă necunoscută — e cale lungă, și de... nici căruța n-o-i găsi așa, la ora asta... Și nici singur nu putem să o pornesc de la acea gară — încă necunoscută — peste cîmp spre conac...

Nu vorbeau cu mine. Vorbeau între ei despre mine, și fiecare avea altă părere. După multe discuții, au hotărît totuși unde trebuie să cobor. Și, ajunși la gara hotărîtă, fără să mă întrebe, m-au dat jos, ajutîndu-mi să-mi cobor și valiza, și pe

stacojii și ele. Bogații apusului de vară, dens, superb, cuprîndea melancolia unui sîrșit conștient și resemnat. Ni se auzeau pașii umblînd în praful drumului, zgomot surd, misterios în pustietatea acestui drum de țară, ce pare fără sîrșit și fără tel. Călcăm egal, cu răbdare, cu încăpătinare, într-un susținut efort.

Mai tirziu, din înalt, pe albastrul cerului, zeci de culori se perindară. Roșul a fost învins, și violetul începu să stăpînească. Amplu, maestuos, coboră ca o poruncă de odihnă, ca un sîrșit de act, teatral, tragic. Apoi, cenușul se așeză peste violet, îl catifelă, îl estompă. Încet, totul începu să devină fantomatic.

Noi mergeam tăcuți în învăluirea inserării. Am privit omul de lîngă mine. Hainele lui de pînă albă, în asfințitul vioriu pierduseră elementul sărac al pinzeturilor spalate des de nădușcala muncilor grele. Erau transfigurare de lumina peisajului. Greutate liniștită a pasului lui avea o resemnare instinctivă, profundă, ancestrală. Fața îi era arsă de soare, înnegrită, și cuprîndea și ea o noblețe severă.

Pe mine, o dată cu oboșala și cu asfințitul soarelui, mă cuprîne o melancolie coborîtă în suflet tot atât de încet și tăcut ca și inserarea. În monotonia drumului pustiu, întins otova, tristetea mea îmi păru iremediabilă. Mă înspăimîntă gîndul că mine, poimîine, mereu, va trebui poate să duc cu mine, pe drumuri lungi, pe toate drumurile vieții, melancolia aceasta...

Umblasem atât de mult. Că acum, pe inserate, fiecare pas îmi era o caznă. Și omul de lîngă mine părea îngreunat. Priviri mi s-au întîlnit. Nu a trebuit să pun nici o întrebare ca el să răspundă gîndurilor mele:

— Dacă mai umblăm cale de o jumătate de ceas, apoi ajungem în sat și apoi mai e puțin.

Bine.

Și tot să scap de melancolia și oboșala care mă apăsuu, l-am întrebat ce să îmi implinire, cu prima frază găsită:

— Ești sigur că nu ne-am rătăcit?

— Cunosce doră fiecare bucată de pămînt de pe-aici... că am lucrat pe locuri.

Mai umblamrăm cit umblamrăm, cu o caznă din ce în ce mai mare, și omul se opri. M-am oprit și eu. În inserare, în liniștea supranaturală a cîmpului, se auzi un lătrat îndepărtat. Omul însăntare bratul întreg.

— Acolo e satul!

Intr-adevăr, spre partea arătată de țărăn, o ușoară boare a aerului, o umbră a unor pomi, o mai densă vibrație arăta că acolo era adunată viața omenească.

— Si... conacul e departe de sat?

— Nu. Treccm prin sat, tot satul, mai umblăm ceva și îndată vedem conacul.

Mă simțeam plin de praf, transpirat, oboșat. As fi dorit o odihnă imediată, o cădere animalică într-un colț, într-o odaie rudimentară. În loc de mîncare — o cană cu lapte. Mă gîndeam cu groază că ajungînd la conac, înfruntînd oboșala drumului, a melancoliei, va trebui să fac față unor prezentări, să va trebui să găsesc cuvinte, surisuri, ca să multumesc, ca să explic, să distrez oameni care, locuind luni și luni singuri, sînt avizi de vești de la un nou-sosit de la oraș. Desigur, doreau vervă, eleganță... Erau odihnîți.

Am șoptit:

— Am ajuns cam tirziu. Nu au supărări acolo oamenii...

— Nu. Se culcă tirziu, că-s sîtuți de somn și n-au ce face...

— Locuiesc meru la conac? Și vara, și iarna?

— Stau. De ce să nu stau?...

Dintr-o asprime în glas, din simplitatea cuvîntului, mi-a părut că discern o ură sau un dispreț total. În tot cazul, nu-i plăcea să vorbească de conac!

Am întrebat:

— N-aș putea trage la cineva în sat... pînă mîine?

— Nu.

— De ce?

— El vede de toate ale moșiei, că în casă au niște frantzuzi de văd de ei.

— Cum de ei?...

— Iaca...

— Și ei ce fac?

— Nimic. Stau...

— Sint bolnavi?

— Or fi, că altfel cum să le zici... Vreți, poate, să cumpărați grîne de la ei?

— Nu... Am... cu alte treburi...

Depășisem satul, ultimele locuințe, niște bordeie adîmite în pămînt, fără ferestre. Copii răhăciți, în zdrențe, se luară după noi, cerșînd. Părinții strigau zadarnic, amenințîndu-i cu bătaia...

Cîini scheletici ne lătrau cu furie. Apoi am fost din nou în plin cîmp și singuri.

— Sint mulți la conac?

— Cine-i numără? Sint destui. Conac blestemat!

Am tresărit.

— Cum blestemat?

— Iaca blestemat.

— Cine l-a blestemat?

— Da știe-i Domnul!

Și omul se închină și scuipe în lături.

— Cine ț-i-a spus că-i blestemat?

— Știe toată lumea. E blestemat. Noi așa zicem din tata-n fiu, că este...

Deodată, omul se opri și spuse răspăicat:

— Iacă-tă!...

În umbra cenușie a inserării, am zărit departe, abia deslușindu-se, o arătare imensă, albă.

După ce trecusem prin satul cu cocioabe, mărunt cococate sub stof, conacul cu turle și etaje se ivi, uriaș. Nu se zărea însă nici o lumină. Părea mort...

— S-au culcat... sau n-o fi nimeni acasă — am șoptit îngrijorat.

— Laș... ce se culcă ei!

Am tăcut. Oboșala și melancolia mă stăpîneau. Totul era tăcere. În noapte, stele răsăriseră departe, răstîgnite pe cer. Scripele le era rece. Și praful se domolise. Mi s-a părut că umblam pe un pămînt necunoscut. Nu mai era praf, nu era nici caldarini și nici piatră. Pașii îmi alunecau pe un teren elios. M-am oprit, m-am aplecat, dar nu am văzut împede. Omul mi-a spus:

— E păcură. Au turnat păcură!

— Ca să nu se rdice praful? Am întrebat.

— Da știe-i Domnul! Așa fac. Ca să ajungi la ei, trebuie să calci în murdăria lor. Parcă păcura-i mai curată ca praful lăsat de Dumnezeu...

În chip ciudat, cuvintele lui mă făcuseră să trăiesc una din acele clipe bine cunoscute de oricine, cînd, neașteptat, tot ce te înșoptă îți pare aidoma cu ceva ce ai mai trăit o dată. Înaintezi parcă pe un trecut devenit prezent. Poate sînt numai lucruri gîndite pe care nu le-ai știut stăpîni, ca și cum o lege misterioasă te împiedică să înțelegi deodată ceea ce trebuia să se deslășească cu încetul, și de zi, diluînd astfel ceva inevitabil și insuportabil dacă ar fi fost dat de viață în bloc. Fapte logice presimțite și împlinite-se mai tirziu, în realitatea imediată...

Conacul era alb și nemiscat. Cu cit ne apropiam de el, cu atât impresia de pustiu, de stație se împuțneră. O viț-săl-batică, aproape neagră, densă, cătărăta ici și colo pe zidurile albe, punea pețe negre, care în inserare păreau găuri imense.

M-am întors către călăuză:

— De ce i-ai spus „conac blestemat”?

Omul umbla mai departe, tăcut, iar după o vreme șopti ca pentru el:

— Iac-așa îi zice... O vorbă...

Ajunserăm chiar în fața conacului. Un zid vărut în alb îi

înconjura. O poartă de lemn, sculptată, sta chiar în fața noastră.

Țărânu zise:

— Asta-i! Am ajuns. Acum cu plec. O să sunați și o să vă deschidă.

Omul rămase așteptînd. M-am scotocit prin buzunare și i-am dat cit ne învoisem. A luat banii, i-a numărat cu grijă și i-a pus la brâu.

— Bună seara, spus.

Se depărtă. Cuprins de neliniște, l-am oprit.

— Și... dacă mai am nevoie de dumnea-tă, ca să colind țîntul...

— N-aveti ce vedea. Tot aia și tot aia...

— Dar dacă... va fi nevoie să mă duc înapoi?

— Au ei trăsura cu caii... și o drăcie de merge singură...

— Dar dacă...

— Întrebați în sat. Oți găsi om de-l plățiți.

Și țărânu se depărtă, strigînd încă o dată:

— Sunați, boierule, la poartă să vă deschidă!

Și omul se topi în noapte. Am rămas singur în fața porții. Ca să-mi aduc puțină bucurie în suflet, mi-am spus că trebuie să-mi dau seama că am ajuns la conacul cu biblioteca. Și într-adevăr, încurajat de acest gînd, m-am mai înviorat. Am căutat clanta. Poarta era încuiată. Am găsit un minier. Am tras de el și am auzit un dangăt de clopot...

Am sunat la minier de cîteva ori, apoi am așteptat. Am auzit pași apropiindu-se prin pietris. O voce a întrebat:

— Qui va lă?!

blestemat

— Sunt foarte fericit și...
Omul mă întrerupe iar cu un gest, plin de dezădejde, al minii. Un gest al unei iremediabile deprimări.
— Am căutat să crez că condiții cit mai agreabile...
— Grădina, parcul, mi-a părut absolut excepțional...
Privirea omului se luminează fugăr. Buzele lui schiță un suris.
Am continuat:
— Grădina... florile... pomii...
— Da... vara... iarna însă...
— Ei da... iarna... într-adevăr...
— Iernile au tot atâtea luni ca și verile, dar lungimea acestor luni e nesfârșită, iar verile trec atât de repede!
Am suris.
— Într-adevăr... înțeleg... Dar iarna puteți pleca la oraș, voi așa...
— Nu, imposibil...
— Pentru ce?
— Imi așziri o privire fugăre. Zise:
— Din pricina microbilor...
— Din pricina microbilor?..
— Da...
— Nu înțeleg...
— Într-adevăr... e greu de înțeles. Totuși, pentru că veni vorba, voi căuta să vă explic. Eu am făcut medicina, pe vremuri, în tinerete. Și... nu mă gândisem încă la microbi. Într-o zi însă... mă aflam în fața unui microscop... și deodată, privind microbilor, care erau o realitate vizibilă, tangibilă, mi-am dat seama că ei sînt porții implacabile, că nu se distrug pe noi oamenii, cu toate că în mod inconstent poate, zic poate... dar știu și eu?... În fine, deodată mi-am dat seama că se învârt, curcătoare, periculoasă se află omenirea: „pericolul microbilor!” Cu atât mai periculoși, cu cât mai mici, mai invizibili. Lumea nu-i vede, îi uită, dar trăiește cu ei. Inconștient de ei, năpădită de ei, cu ei în sine, în trup, și nu-și dă seama. Iar ei, microbii, își continuă nestingerii marea lor luptă împotriva omenirii, marea distrugere. Pe viață și pe moarte! Ce moarte! Omul nici cînd moare nu scapă de microbi. Dimpotrivă, abia atunci victoria lor este desăvîșită. Și înaintea victoriei... Exuberanța microbilor nu are limită. Proliferația lor este absolut inimaginabilă minții omenirii. Subterfugurile lor pentru a nu fi distruși... inimaginabilă și ea.

— Eu, încremenit, tăceam. El continuă:
— Dar eu... eu... mi-am imaginat. Și... niciodată nu am mai putut uita. Eu știu. Eu sînt conștient... Trăiesc cu conștiința pericolului iminent al microbilor... al virusurilor...
Rise usurel, stîngerit de tăcerea mea. Continuă:
— De aceea... înțeleg... am căutat să mă apăr. Am vrut să lucrez în laboratoare, ca să se poată duce o luptă științifică împotriva microbilor, dar mi-am dat seama că este inutil. Ei sînt mai puternici, mai violenți, ca orice genialitate omenescă. Pasteur? Fiecare față de puterea lor! Găsești o soluție de apărare, și ei găsesc o altă cale, de atac. Slavă Domnului că prea puțini oameni știu aceste lucruri, căci am vedea sinuciderea masivă pe lume. Eu... am avut curaj totuși să trăiesc, am găsit un modus vivendi. Tot din acest motiv, am fost silit și eu la dură ascăz. Mi-am dat seama că orice contact cu o ființă m-ar putea omorî. Înțeleg! Lupta este dură, dăuă clipă de clipă în conac, și asta toată viața... Iar cînd voi fi mort, căci știu că pînă la urmă tot ei mă vor învinge. Pentru că noi sîntem ce este bătrînețea? Poate nu este decît un proces de descompunere, de cedare în fața unor înfinit de mici microbi, pe care poate niciodată omenirea nu-i va descoperi. Și... noi credem că îmbătrînim, cînd de fapt învîși de microbi necunoscuți, murim, murim fără să ne dăm seama. Da, de aceea mă apăr, mă apăr cu vehemență. Am renunțat la orice plăcere care ar putea să le dea lor cîmp deschis asupra mea. Eu îi urmăresc, îi urăsc, pentru că știu că mă vor învinge totuși. Irremediabil, sînt condamnat la moarte. Iar dumneata, ca și mine, ești condamnat la moarte.

Am găsit o fîrmă de glas ca să spun:
— Dar, de fapt, mai sînt și alte pericole care îl pîndesc pe om.
— Ca microbii, nimic. Dar nu vreau să te înțrîzeș. Poate că am făcut rău că ți-am vorbit așa imediat ce ai sosit... Sper că nu. În tot cazul, acum, aici, în acest conac izolat de restul lumii, ești mai la adăpost de pericolul microbilor ca oriunde pe pămînt. Am luat absolut toate precauțiile. Pînă la cele mai mici detalii. Și dacă deveni conștient de pericolul în care trăiești... ceea ce conferă semenilor mei curajul inconștienței.
— Eu...
— Păru că nu mă aude, că nu poate lua în seamă spusele unui inconștient. Surise cu condescendență și continuă afabil:
— Nu sînt singurul locuitor al acestui conac. Nu am putut totuși să fiu de folos și altor făpturi omenesti care, ca și mine, trăiesc aici și s-au supus regimului instituit de mine... Rude de-ale mele. M-am atașat de ei. Sînt fericit că i-am putut salva de la pericol... Afară de ei, mai sînt și oamenii de serviciu. I-am adus de departe, din alte țări, tocmai pentru ca să nu fie tentați să ia legătura — Doamne ferește! — cu oamenii din afara conacului. În fine cîțiva ani... Nu le permit să învețe românește. Li plătesc enorm. Apoi pleacă cu banii strînși. Nu au pe ce cheltui. Imi pot fi recunoscători. Singura condiție e tocmai să nu iasă din conac. Merindele și tratarea afecțiilor e și ea astfel organizată încît orice legătură directă să fie evitată... Te rog nu te mira că vorbesc atât de mult. De obicei tac. Îți poți imagina cit tac? Acum, dacă vorbesc o fac și din plăcerea de a vorbi cu dumneata, care, nu știu pentru ce, mi-ai inspirat o simpatie, și tocmai de aceea aș fi dorit să-ți pot fi de folos. De aceea vorbesc...
— Biblioteca...
— Nu, nu despre biblioteca este vorba, ci despre microbi. Nu știu dacă am fost în stare să-ți dau o imagine exactă... a pericolului...
— Da... da... suficientă...
— Și?
— Nu știu... Mă gîndeam — am înținat — la inundații, războaie, mîlme, cutremure, secetă... sobolani...
— Fleacuri pe lină microbi! Și gîndește-te bine... în timpul calamităților naturale sau provocate, pînă la urmă tot microbii sînt cei care-și fac de cap. Victoria tot a lor este. Am sau nu dreptate?
— Imi trecuse orice dorință de a-l contrazice ori de a discuta. În goană, imi trecu prin minte cuvintele „conac blestemat”. Începeam să înțeleg porea.
— O să mergem la masă. Vezi minca cu noi. Voi participa și eu la masă. Trebuie să am grijă de cei ce locuiesc aici... Și am... lartă-mă, te rog: spune-mi cîntit, te-ai spălat bine?..
— Da. Foarte. Vă multumesc.
— Nu ai de ce-mi mulțumi. Te-ai dezinfecat pe mîini? Te-ai spălat cu alcool?
— Exact. Mi s-a spus și m-am conformat.
— Te rog nu te supăra. Te-ai spălat pe mîini înainte sau după ce ți-ai făcut nevoile?
— După... natural.
— Perfect! Sînt încîntat. Acum, să mergem. Am să merg înaintea dumitale, să-ți arăt drumul. Te rog să ții o distanță — întotdeauna o distanță — un metru, doi preferabil...
— Perfect...
— Si am pornit-o amîndoi. Gîndeam: „Stau cit stau aici cu nebunul asta și v-am blestemat. Mi-am atins țelul...” iar cit privește acest om, n-am ce-i face... Nu pare să fie periculos. E numai obseda... Bietul om!”

Am intrat într-o odaie, și ea foarte mare. O sufragerie. O masă lungă sta în mijlocul odăii. Mă intr-o parte era adunat un grup de oameni. Așteptau în picioare, îmbrăcați toți în alb. Proprietarul conacului se opri între ei și mine. M-am oprit și eu.
— Vă prezint pe binevenitul nostru musafir. Va sta cu noi... nu știu cît vreme. Nu vom configura să-i facem cit mai agreabilă șederea aici... Dînsul se va conforma regulilor noastre de viață. Așa că sper că voi fi veți da un bun exemplu. V-ați spălat pe mîini? V-ați dezinfecat mîinile?
Se auzi un murmur.
— Da... da...
— V-ați făcut nevoile?
— Da... da...
— Și mîri, și mîci?
— Da... da...
Se auziră risete.
— Bogdan, de ce rîzi? De ce nu ești cuminte?
O voce ca de copil răgușit răspunde:
— Lasă, că sînt.

Cel care vorbea părea să aibă peste patruzeci de ani. Mai zise:
— Dar Mia, soția mea...
— Nu-i adevărat, răcni soția, care și ea părea suficient de trecută. Și eu sînt cuminte.
O doamnă în vîrstă le făcu semn să tacă.
— **Il faut être sages, mes enfants! Ce n'est pas joujou!**
Domnul X, proprietarul, îmi spuse:
— Sînt nepoi de-ai mei. În fine aici. E mai bine decît la azil. Sînt foarte fericit. Ați, că trebuie să păziți, să supravegheați și zi și noapte. Altfel, ar fi în stare să se epuizeze în acte amorose repetate. Măis ils ont la permission de folătrer toute la journée...
— Și pe domnul X îl apucă o criză de ris isteric. Se opri cu o bruscă decență:
— **Îți mai prezint pe bunul meu prieten, văr primar, victimă... tot a microbilor, care l-au atacat mîseleste, reușind să-l orbească... Regret că nu poate gusta plăcerile pe care viziunea parcului nostru sau cărțile bibliotecii noastre i le-ar fi putut procura. A găsit și el refugiu la mine. Sîntem toți rude, așa că dacă vreați de-ați hotărî să rămîi printre noi, ai fi singurul străin. Ce noștri!**
Am simțit un fior. Am căutat să surd, dar nu am reușit. În clipa asta am văzut în fața mea o față. Să fi avut oprită, zecedouăzeci de ani. Avea o privire imensă. O privire neagră, de catifea. Se uita fix la mine. În ochii ei parcă sta ascuns un strigăt. M-am cutremurat. Niciodată nu am văzut într-o privire atîta disperare ca într-o ci. O disperare resemnată. Privea unui om înmormîntat de viu.

Fără vreau, m-am uitat și cu fix la ea. Privirile și s-au înținat. Nu a întors ochii, nu a plecat pleoapele. Cuprins de o milă fără margini, de o turburare neașteptată, am vrut, înadins, să știe că am văzut-o, că am înțeles disperarea ei. Am vrut lucrul acesta cu violență. Revolta și mila din inima mea n-au cunoscut margini. Mi se părea că asist neputincios la o crimă. Din mijlocul grupului adunat în jurul ei, al nenorocitorilor care parcă o păzeau să nu fugă, fata, cu acești imenși ochi de cățea neagră, continua să se uite la mine.
În apropierea mea auzeam încă vocea gazdei, tot atît de volubilă, care spunea:
— Sabina X, sora mea mai mică. Este crescută de mine, aici. Părinții ei, deci și ai mei, au fost răpiți de aceiași dușmani care ne pîndesc pe toți... Dar în fine... Dacă ai să rămîi cu noi, vom avea timp să mai stăm de vorbă mai amplu... Sînt lucruri de o covîrșitoare importanță pentru viitorul și fericirea omenirii. Descoperiri de-ale mele, pe care ți le voi destăinui. Ele vor folosi cîndva. Cred că sînt pe cale de a descoperi elixirul nu vîltoși venice în eprubete și laborator, ci mijlocul secretul de a nu muri, chiar în trup. Căci secretul, sînt sigur e în interior. Acoro trebuie atacat dușmanul... Dar pînă una-alta, să mergem la masă.

A trecut o săptămîină de cînd sînt la conac. Încă nu am putut vorbi cu Sabina. Și știu că și ea, ca și mine, așteaptă. Simt că așteaptă, că pîndește prilejul să vorbim. Nu pot crede că speranța mea de a o salva e numai a mea! Nu țese oare și ea același vis să fugă cu mine din cloaca conacului, din nebunia acestei închisori?..
Aci, la conac, zilele trec oțova. Conacul este atît de izolat de restul lumii, încît nici un zvon nu sosește de afară. Pînă plătăm, ancoratî între cer și pămînt, ca pe o corabie, pe întinsul cîmpului nemîșcat ce domnește în jurul nostru, într-o tăcere de mormînt.
Doctorul, gazda, mi-a anunțat că încă nu poate să mă lase să pîtrund în bibliotecă pînă ce nu ia, preventiv, măsuri de precauție, dezinfecția fiind totul. N-am ce face toată ziua decît să mă gîndesc la Sabina.

M-am plimbat ceasuri și ceasuri în imensa grădină, sălbăticită de abundența florilor, de puterea copacilor, de tăcerea statuilor. Am crezut, rătăcind prin aici, că o voi întîlni pe Sabina, că îi voi putea vorbi. Dar nu o văd decît în timpul meselor luate în comun, iar atunci Sabina nu vorbește. Nu i-am auzit pînă acum niciodată vocea. De fapt, la masă nimeni nu vorbește, decît numai gazda, doctorul, în nesfîrșite monologuri identice, despre pericolul microbilor, sau în inchișitoriale întrebări, pline de suspiciune și spaimă, asupra igienei. M-am învățat să umbli și eu îmbrăcat în halatul alb, adus zilnic proaspăt de la oada oada unde toată ziua se spală și se fierb rufe. M-am învățat ca, sînd la masă, să trec prin flacăra tot ce duc la gură și să beau prin tuburi sterile lichidele. Sau, mai bine zis, fac toate acestea cu indiferență, mecanic, gîndurile mele fiind cuprinse în întregime de imaginea fetei ce-mi stă în față, palidă, tăcută, cuplășită. Stă și mă privește fix, pînă la amțire. O priveșc fără teamă, fără. Nimeni nu ne ia în seamă.

Am căutat să o fac să înțeleg, prin tot felul de fraze anume ticlute, că voi fi mată după-masa în fundul grădinii, înăa o anumită statuie, că alele sînt pustii, că pe seară grădina e mai frumoasă... Apoi, așezat pe o bancă de piatră, am așteptat zadarnic. Nu a venit.
Am zărit-o de cîteva ori, de departe, în cîrful celorlalți ai conacului, orbul și cretinii, conduși de guvernanta care îi pazește. Cretinii bătrîni se joacă, cu gălețele și greble, în nisip. Ea stă nemîșcat pe o bancă, ceasuri întregi. Am văzut silueta ei, înaltă și suplă ca o trestie. Avea părul legat în creștet și risipit apoi în bucle negre pe umeri. Purta și ea, ca tot cîrful, aceeași uniformă albă de pînă. Am căutat să mă apropii, să intru în vorbă, dar sub comanda impetuoașă a guvernantei, grupul a pornit-o prin aici. Sabina a dispărut cu fața întoarsă către mine, cu ochii atîntîți neunește asupra mea. Am auzit încă un timp risul celor doi cretini care se distrau de minune. Orbul, însă, se plimbă citeodată și singur. Pe o singură alee lătrunatică, de colo-colo. Într-o zi, m-am apropiat de el, i-am dat bună ziua, l-am întrebat de sănătate.
— S-a oprit locului, ca și cum ar fi întîlnit în calea lui, în mod inexplicabil, un obiect. Apoi, fără să-mi răspundă, a pornit-o din nou în tăcuta și insingurata lui plimbare.

Și totuși, nu pot renunța la gîndul meu de a o salva pe Sabina. Merg înnebunit în plimbările mele singurătate prin grădina — și nu o dată — pînă la poarta care desparte conacul de restul lumii. O tin încuată, dar cheia este acolo. Pot orînd lua cheia și descuia poarta. Pînă la cale, imaginari, pînă la cele mai mici amănunte, fuga noastră, a Sabinei și a mea.
Săptămîna asta petrecută în conac, în mod inutil, absurd inutil, a fost cea mai lungă din viața mea. Cerul senin un timp, s-a înnoțat, apoi a plouat. Norii s-au sfîșiat de pomi, vîntul a legănat tulpina lor. Trandafirii înfloriți s-au scuturat. Petalele au căzut, covor parfumat. Vine toamna. Acum, noaptea, luna e plină, grea, tăcută și ea.
Într-o noapte am fost deșteptat de un strigăt sfîșietor. M-am deșteptat, dar nu mi-am putut da seama dacă strigătul a fost altele, sau al visurilor mele de spaimă. Mi-a părut, în obsesia mea, că Sabina a strigat, că ea-mă chemat. O transpirație rece mi-a rezeșit fruntea.

În inutilitatea vieții pe care o duc, în exasperarea mea de a nu putea vorbi cu ea, în obsesia gîndului meu de a reuși totuși, de a învinge piedicile, de a nu strica ceva prin grabă și neșabure, simt că nu-mi pot domoli exasperarea. O revoltă aprigă mă macină. Nu pot admite că acel nebun, doctorul, fratele ei, ar putea fi mai tare ca mine.
Doctorul citeodată vorbește cu mine:
— Să nu crezi că am uitat că ai venit aici pentru bibliotecă. Curînd, te voi lăsa să pîtrunzi acolo. Și chiar te rog dacă, cotrobînd prin ea, din întîmplare, vei da de cărți care m-ar putea interesa, cărți de medicină, cu problema longevității, a morții sau chiar de căutări oculte ale magicienilor celebri ai evului mediu, asupra elixirului vieții venice, să mi le pui deoparte. Imi faci un serviciu... Înțelegi ce-ar fi dacă aș descoperi posibilitatea de a nu muri niciodată! Drept să-ți spun, eu cred că sînt pe calea cea bună... Dușmanul e în interiorul nostru, ne pîndeste din afară, dar...
— Nu isprăvi fraza, ci rămăse nemîșcat, adîncit în obsesia gîndurilor lui. Am spus:
— Nu credeți, domnule doctor, că totuși fericirea e mai important lucru decît nemurirea?..
— Gîndul morții strică orice fericire. Nu poate exista fericire cit timp există moartea.
— Dar o viață medicină sufocantă, întoarsă spre eternitate, cred că este o pedepșă mai mare... Este însăși problema iadului. Este pedepșă majoră...
— Nu. Groaza, frica morții, este iadul.
— Dar nu credeți că depinde de om? Că există oameni care să se bucure de viață chiar știînd că ea va avea un sfîrșit?
— Nu. Ei sînt inconștienți. Eu nu sînt. Altfel...
— Dar eternitatea poate fi găsită, gustată și simțită în participarea cu trecutul omenirii și cu speranțele viitorului, în copiii noștri, în străbunii noștri. Sîntem un lanț nesfîrșit, în care bucuriile clipei, bucuriile naturale ale vieții, ale dragostei, ale progresului...
— Amăgiri, triste amăgiri...
— Prin nemurire la stadiul actual, ai realiza o tristă eternitate. Din fericire natura întregă lucrează altfel.
— Ce-mi pasă ce face natura? Eu vreau...
— Să comandați naturii?
— Da...
— Nu se poate. Nu putem decît cunoscînd legile naturii să ne adaptăm lor, să colaborăm cu natura. Aceasta este unica noastră libertate — de comandă — și în tot cazul nu aveți dreptul să constrîngeți și pe alții să gîndească și să trăiască la fel ca dumneavoaștri.

— Nici nu constrîng. De aceea m-am izolat aici. Mai întii ca să mă apăr de microbi, și al doilea în speranța că voi găsi taina nemuririi. Înțelegi ce-ar fi?..
— La stadiul actual al omenirii, ar fi oribil. Să existe la înfinit aceeași oameni, cu aceleași defecte...
— N-au decît să progreseze...
— Ar trebui să descoperiți, o dată cu elixirul nemuririi, și elixirul înțelepciunii, al bunătății.
Am simțit că mă sufoc de revoltă. Mi-am amintit de oamenii din sat. Aci, alături de conac, la cîțiva kilometri, lăsați în umbra lor viață, mîncăți de malarie, rîc, tetanos, lepră, sifilis... microbi... microbi... microbi... Cred că în clipa aceea, dacă nu ar fi fost gîndul Sabinei și acerbarea mea de a o salva pe ea, măcar pe ea, de a o aduce la viață, aș fi plecat de acolo fără să fi multumit pentru ospitalitate, fără să mai fi văzut măcar bibliotecă pentru care venisem.
M-am stăpînit. Am șoptit:
— Atunci... domnule doctor, ce-ar fi ca atunci cînd aș pleca de aci...
— Imi pare rău cînd te aud că vrei să pleci... Nu știu ce-ți lipsește? Pentru ce să te întorci în haos... Rămîi cu noi!..
— Mi-am reluat fraza întreruptă, cu aceeași voce, străngută de stăpînirea nervilor și a revoltă.
— Domnule doctor, ce-ar fi dacă atunci cînd voi pleca de-aci v-aș ruga să-mi acordăți mina serei dumneavoaștri, a Sabinei? Doctorul, care niciodată nu privea la om, ca și cum ar fi fost absolut singur pe lume și ar fi vorbit întotdeauna numai cu el însuși, mă privi uimit. Apoi, brus, izbucni în ris. Un ris violent, sacadat.
— Cred că nu am ris de ani de zile... Cum să rizi, cînd te pîndește moartea? Și iată că rid!
— Nu mi-ai răspuns...
— Simplă amînire. Dar văd cu plăcere că totuși vrei să rămîi printre noi...
— Aș fi urlat, apucat de o criză de revoltă, de demențială revoltă, aș fi strigat că, dimpotrivă, voiam să scap pe cineva din iadul înfîptuit de el aci în conac, că voiam să fug...
— Au mai trecut zile... zile... Programul: același. Pe Sabina o văd tot la orele mesei și în grădina, departe, alunecînd pe alee... pîrul despletit, ochii mari atîntîți asupra mea...

— Domnule doctor, biblioteca a întrecut așteptările mele...
— Ai avut grijă să te apeli pe mîini înainte de a veni la masă?
— Desigur. Perfect steril.
— După cîteva clipe de tăcere, m-am adresat Sabinei, care sta în fața mea și mă privea fix:
— În bibliotecă se găsesc cărți minunate. Le-ai citit? Ar trebui să profiți că este biblioteca deschisă... și să vii acolo. Sabina se înroși. Privirea i se mări a spaimă, dar rămăse tot fixă, așezată asupra mea. Doctorul zise:
— Sora mea citește foarte puțin.
— Biblioteca guvernantă se amestecă...
— Sabine, vous devriez goûter les épinards... ils sont délicieux...
— Și totuși, am gîndit, trebuie să găsesc modalitatea de a vorbi o dată cu ea! Voi sta aci, în conacul ăsta blestemat, pînă voi putea vorbi cu ea! Voi celi în bibliotecă toată ziua. Voi avea răbdare să aștept. Dacă nu se va putea altfel, mă voi căsători aci. Apoi voi găsi modalitatea de a fugi cu ea...
*

De cînd am pîtruns în bibliotecă mă simt cuprins de o imensă răbdare. Citesc așteptînd ca vreaodată să-mi pot pune în aplicare planul meu de a fugi din conac cu Sabina. Citesc toată ziua. Iau note, alcătuiesc fișe. De cîteva timp stau și noaptea pînă tîrziu. Pot să-mi organizez timpul cum vreau. Afară de orele mesei, sînt liber în această pușcărie. La orele cînd știu că o pot vedea pe Sabina în parc, merg acolo și eu. Și scena se repetă. Cînd o văd, o priveșc. Mă privește și ea. Fără sfîșel. Nimeni nu ne băga de seamă. Iar dacă mă apropii, cerber, guvernanta își ia cîrful din paza ei și dispăre.
Mi-e inima plină de o tandre disperată pentru Sabina. Îi surid Mîna mi-a schițat o tremurare către ea. Privirea i s-a mărit. Nu se poate să nu fi înțeles. Nu se poate! Va sosi și ziua cînd, simplu, nu va mai asculta de guvernanta și, atrășă de mine, va veni spre mine. Ar fi atît de natural! N-are de ce se teme...
— Oriunde mă afl, eu o aștept.

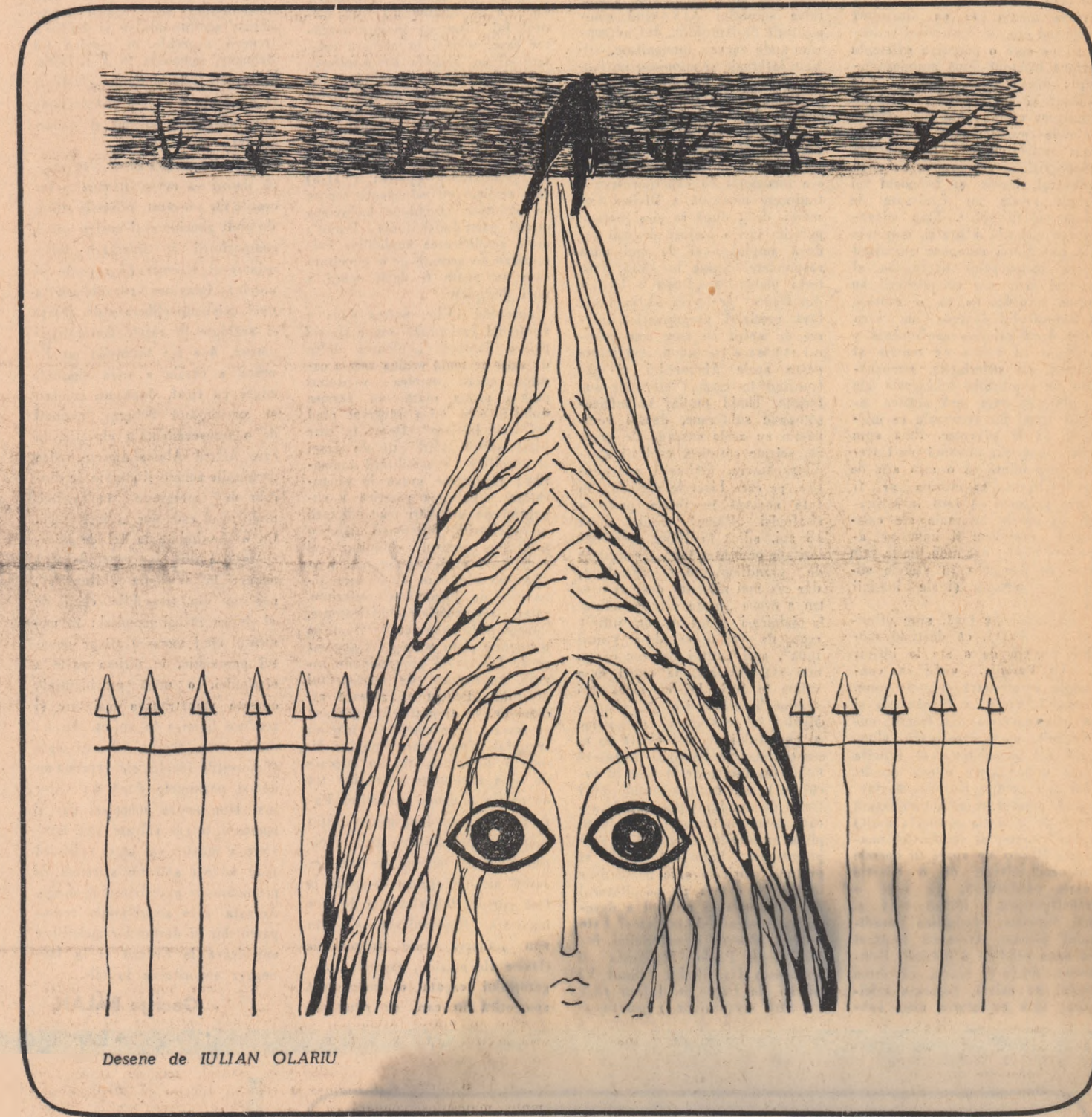
Cu toate că, și ziua, în tot conacul este o tăcere mormîntală, noaptea lucrez mai bine. Poate că ziua mă chinuie gîndul că dacă aș fi în parc aș putea o vedea pe Sabina... Nu știu... cîci de fapt și noaptea, în tăcerea neclîntită a odăii imense, încă pe ea o aștept.
Ieri noapte mi s-a întîmplat ceva extraordinar. Dar cine știe, poate faptul mi se fie chiar atît de extraordinar pe cit mi-a părut mie, nervilor mei surșiciați. Era noaptea tîrziu. Mă aflam în bibliotecă. Odaia era luminată cu toate lumînile ei. Cotrobăiam și făceam ordine într-o serie de documente. În primul rînd mă interesa cronologia lor. Mi s-au oprit ochii asupra unui act: 1650. Deci — mi-am spus — vechi de două sute șazeci de ani. Am văzut scris pe el numele conacului care mă găzduia. L-am citit. Iată-l:
— Iar cînd s-ar isipi a le călca și a nu cunoaște mila și a lo strica... acela domn, sau orice boier mare va fi, acela împreună cu îndemnatarii lui să aibă parte a moștenii blestemului nostru, care blestem, cu făciile aprinse în mîini, înfricoșat și groaznic făcuto-l-am și blestemînd stînsu-s-au făciile cum iaste legea blestemului, care blestem pînemul-l în această carte a smerenii

noastre, cum pre om a acela să-l spargă Dumnezeu, să vie cursa care nu o știe și vătămarea ce i-au acum să-l cuprînză și intru acela cursă cază; și-i fie curtea pustie, să n-ai cîine lăcu în lăcașul lui, și se steargă numele lui din cărțile vieții și cu dreptii să nu se scrie. Să pue Dumnezeu pre păcătoșul asupra lui și Diavolul să stea de-a dreapta lui, cînd va judeca să iasă osîndit și rugăciunea lui să fie intru păcat, și să-i fie zilele puține și Dregtoria să o ia altul, să fie feciorii lui rămăși săraci și muiera lui văduvă. Să fie gonit din casa lor, datornici să caute cîte sint ale lor, să jefuiesc stîrniei osteneala lor și n-aiă cineva a-l milui, să-i fie feciorii lui de piere, într-un neam să se mîntuie pomana lui, să se pomenească cu strîmbii strîmbătatea părinților lui înaintea lui Dumenez și păcatele mîne-să să nu se curătescă, ci să fie pururea înaintea lui Dumnezeu, să cază vrăjmasul lui în deșert, să-i gonască sufletul lui, să-l ajungă și să-l culce în pămînt, și vetea lui în țîrînă să o pue, și să mătore de pe pămînt pomana lui, și la sfîrșenie să ia cu păgînie și la ziua înfricoșatei judecări să nu-i fie milostiv Dumnezeu, să fie spuză, vînt și vîfor să-i fie partea paharului lui. Împreună cu luda și cu Aria și să dobîndească bubele lui Ghecel, să-l bată Dumnezeu ca pre Datan și Aviron, și acestea să se întîmple lui a le nemeri în valea maicii focului, să fie afurisit de 318 sfinți părinți de la sîbor Nichei.

Iar de se va milui de noi, Domnul-Dumnezeu în ziua judecării să-l sprijinească și numele Domnului lui Iacov să-i trimită ajutorul de la sfî Șion, să-l fotosească și să-l blagoslovescă Domnul, să vie binele intru toate zilele lui, să-i dea Domnul-Dumnezeu zile lungi și blagoslovenie în veacul veacului. Și-i lumineze timpurile lumina lui, să-i meargă înainte dreptatea lui și slava lui Dumnezeu să-l cuprînză, să-i răsără lumina lui la întuneric și întunericul lui să-i fie cu amiazăzi, și să fie Dumnezeu cu dînsul pururea, și să se sature în cuget sufletul, iar la sfîrșenie să-i intre după moarte sufletul lui în bucuria Domnului-Dumnezeului său, în veac să vie pîrțat în bunătăți ca acela care ochi n-au văzut, ureche n-au auzit și lacrima omului n-au venit, care au gătit Dumnezeu celor ce-l iubese pe el, care Dumnezeu lăcuiește în lumina cea neapropiată, cea ce este binecuvîntat în veac, amin!

Asta era. Înforat, am pus actual jos și l-am privit. M-am auzit șoptind: „Oamenii acceptă, ai zidului clădit de ei în jurul lor, s-au blestemat singuri, căci dezlegare le era la îndemîni și nu au cunoscut-o și nu au luat-o în seamă. Fără milă au fost împotriva lor, că nici un blestem fără dezlegare nu poate fi. În faptă poate fi dezlegarea, în sfînta faptă, în sfînta căznă umană pe pămînt poate fi dezlegarea de orice păcat. Dar ei și-au făcut zid în jurul lor, să nu-i omoreze microbil, să nu auză plînsul celor în nevoie, și astfel s-au blestemat cu blestemul izolării, al neparticipării — al nemelii. Ce bubă, ce microb, ce molimă, ce infecție, ce purul măl fără milă ca iadul izolării? Ce mormînt măl adine și negru ca înroparea de viu în nesimțirea inimii?”
Mi-a fost frică de locul în care mă aflam, ca și cum m-ar fi putut ajunge și pe mine blestemul. Și mi-a fost rușine de lasitatea mea. Am citit din nou partea de iertare a blestemului. Finalul: „să-i răsără lumina lui la întuneric...” și am hotărît să fiu nelîncrîcat și să încerc, chiar de va fi nevoie ca prin violență și vicle-

— Dar, între timp se făcuse tîrziu. Domnul Alfons veni și mă anunță că trebuie să merg să mă spăl, să mă schimb, să mă dezinfectez pentru a lua masa. M-am supus cu plăcere. Gîndul că o voi vedea pe Sabina mă încînta azi mai mult ca orînd. Se împlinesc o lună de cînd eram la conac. Am hotărît ca, așa, la masă, cu toți de față, să intru în vorbă cu ea. Să înfrîng legea tăcerii și să-i vorbesc.
Ne-am așezat la masă. Doctorul oficia. La un semn z lui, toată lumea și-a flambat tacitumul în flăcări albastre ce ardeau pe masă. Eu am zis:
i Continuare în pagina 7)

DESTINELE MUZICII ȘI... „DIVINA COMEDIE”

Au trebuit să treacă cinci secole și jumătate de la apariția Divinei Comedii pentru ca această fundamentală creație a genului uman să devină obiect al preocupărilor compozitice. Fenomenul poate părea și mai curios dacă ne gândim că, încă din vremurile timpurii ale Renașterii, capodopera lui Dante se înfrățise în conștiința societății. Cel familiarizat cu situația muzicii din epoca medieval-renaștină își dă repede seama de ce nici compozitorii contemporani lui Dante și nici multe generații care le-au urmat nu puteau îndrăzni să facă apel la imagini Divinei Comedii, deși, indiscutabil, și-au lăsat amprenta asupra operei. În jur de 1300, și încă multă vreme după aceea, etosul de bază al muzicii occidentale consta în gremăria evlavioasă, de o senină gravitate, a Divinității. Formele laice ale muzicii nu erau prea departe de acest etos: dragostea de viață exprimată în ele apărea ca un sentiment suav, luminos și spiritualizat. Nu s-ar putea spune că, prin această atitudine, muzica se potrivea de minune sublimelor priveliști cerești descrise de Dante în cea de-a treia parte a trilogiei sale. Și într-un anumit sens așa este. Dar Paradisul există în Divina Comedie nu ca lume de sine stătătoare, ci ca o culminare, al cărei sens poate fi înțeles doar prin prisma tridimensionalității pe care o conferă mentalitatea evului mediu, ci ca simboluri superind etapele dramatice traectoriei pe care o parcurge existența umană înscrisă după autodesăvârșire: din vârtejul patimilor care tulbură și degradează sufletul ne sculăm atunci când ne cuprind cămintele purificate prin strălucirea purității. În Imperiul nepătimirii și seninătății, de unde adevărul, binele și frumusețea își trimit razele lor datătoare de viață pentru spirit. Este adevărat că primele afirmări muzicale ale conștiinței europene acreditează ideea caracterului paradisiac al acestei arte, dar compozitorii au intuit înotdeauna că o evocare a Paradisului dantesco nu avea sens decât printr-o confruntare a acestuia cu lumea de terore și chinuri, cu suferințele, remușcățile și aspirațiile îndurerate ale omului, pe care însă muzica acelor vremi nu avea prin ce mijloace să le sugereze. Pînă spre 1700, cred eu, nimeni nu-i trecea prin minte că o artă atât de spiritualizată ca muzica ar fi putut pretinde să facă investigații în zonele infernale ale existenței: specificul îi impunea anumite limite, dar erau limite prin care se mentina în sfera suptemelor armonii și ale luminii vesnice.

Se dovedește însă, spre sfîrșitul sec. XVIII, că destinul muzicii nu era de a sta la înfrînt în Paradis, unde să contemple nebulburata esențe pure. Probabil, pentru a fi păcătuit și ea prin găsirea din fructul cunoașterii, muzica se văzu alungată din nepătimă și fericită lume unde trăiește elvea cerească. Mai ales creația mozartiană ilustrează această tragică întorsătură în evoluția muzicii: multă vreme cîntărea al seraficului imaculat, Mozart ne apare în operele din urmă mistuit de o tristețe foarte pămîntească, pe care o transfigurează, făcînd însă și mai dureroasă amintirea Paradisului pierdut. Oarecum împacat cu noua condiție a muzicii, Beethoven, dindu-și seama că drumul înspoi nu există, pornește îndrăgurat spre explorarea unor sub-

terane pe care predecesorii săi le considerau, dacă nu inexistente cel puțin interzise pentru muzician: și astfel amenințarea, violența, neliniștea, suferința, atîta vreme înțese deoparte de împărtășita eterică a muzicii, pămîntul și ea alarmant. Ca și cînd ar fi mnat de un demon launtric Beethoven înaintea lui în explorarea sa ca posedat, atras parcă și mai fascinat de chemările din adîncuri ale lui Lucifer, decât de acelea, din ce în ce mai palide, ale amintirilor paradisiace. Cu romanticii ne aflăm într-un stadiu considerabil evoluat al acestei „funeste” înaintări: compozitorul nu numai că găsea curajul să se apropie de ideea demoniului, dar izbutea să privească Infernul chiar din launtrul său, etici descoperă elemente demonice în propria conștiință. Romanticul nu mai îndrăgea viața senin, surzător sau indusiat, în ochii săi se pot întrezări stranii umbre și lucruri iar lăsa în este satanic crispat. O senzațională amplificare a mijloacelor armonice și instrumentale, determinată tocmai de intensificarea acestui sentiment obscur, misterios și agresiv, îi dădea posibilitatea să exprime acea lume pe care renaștinții și clasicii o considerau incompatibilă cu specificul muzicii și pentru tocdeuana refuzată acesteia. Grație cercuierilor simfonismului, muzica se vedea în sfîrșit în posesia a ceea ce palete coloristice care i-ar fi îngăduit talmăcirea sonoră a calitatilor dantesce, a cărei uluitoare polifonie nici artele plastice nu o realizau decât mai tîrziu, începînd cu Michelangelo și Leonardo, dar mai ales prin Delacroix. De abia acum, spre jumătatea secolului XIX cînd compozitorii deslanțau, din adîncurile unde zăceau întemnite, stilurile infernale și minuscule limbi capabile de evocare pitorească, problema Dante este înscrisă pe ordinea de zi a muzicii.

Liszt — căci el s-a afirmat ca principal promotor al spiritului metafizic în romantism — nu s-a încumetat să experimenteze o traducere muzicală a Divinei Comedii, decât după ce și-a încercat puterile într-o lucrare de mai redusă amploare și de mai mică răspundere. Scrisă în 1838, fantezia pianistică „După o lectură din Dante” ar vrea să exprime, fără precizări programatice, starea de spirit cu care compozitorul s-a înfrățit în imaginile peste apele Alhamanului și pămîntul în cetatea eternă a suferinței. Timid surdit în infernoșterele subterane, dacă-l comparăm cu acele cascade de groază, seismice cosmice, explozii atodisturbătoare, prăbușiri apocaliptice, pe care Liszt le perindă în fața noastră în prima parte a simfoniei „Dante”, scrisă după 18 ani, adică în 1856: spectaculozitate orchestrală ușor acrobatică de grandilovență și teatralism, dar cea mai numeroasă desigur pentru a evoca „tristă cale ce adună în jalnică prăpastie un infinit eou de vauri ce de-a pururi tîmb”, acel „virtej dăreces ce nu mai stă vîrfdat, la morți de-a valma în furia lui cu sine, să-și sugude avîrtindu-și și-i șată”. Muzică în sens clasic, paradisiac al cuvîntului nu mai există în această imagine lisztiană a Infernului (și nici n-ar fi fost la locul ei) dar compozitorul nu-și trece decumdată prin gînd s-o rupă total cu trecutul. Și iată în plina cavalcadă demonică o surprinzătoare paranteză lirică și profund muzicală care poate ușor induce în eroare pe ascultătorul nevizitat: prin ce miracol a devenit Infernul atît de imbiator? Este celebra poveste a neleniciei iufirii dintre Paolo Malatesta și Francesca Da Rimini (cîntul V) trimisă de Dante în Infern (dar nu fără compasiune!) pentru a-

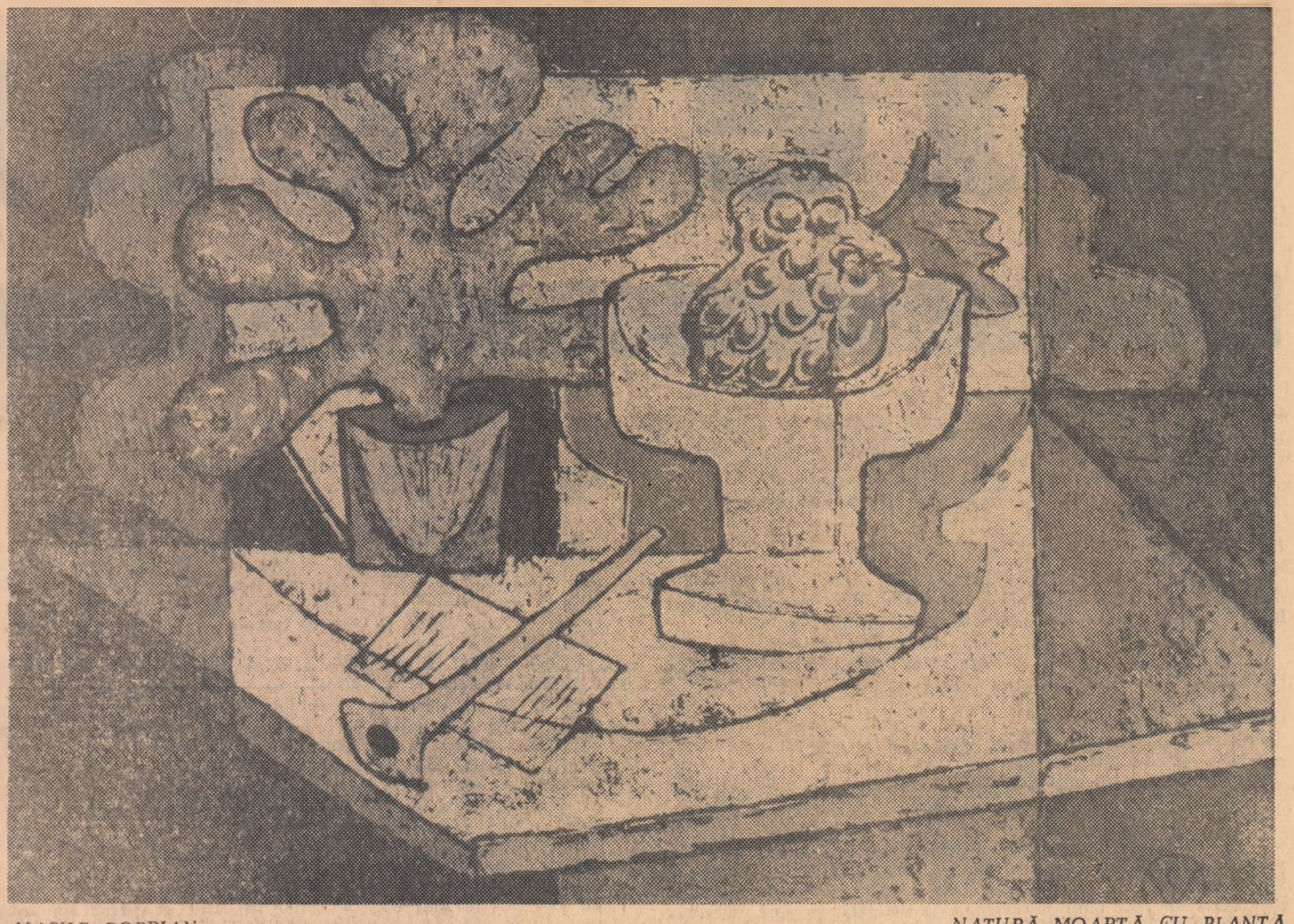
dulter: episod intercalat de Liszt ca secțiune mijlocie în prima parte a simfoniei sale. Compozitorul îl introduce simfonic probabil nevoia unui contrast socratic pesemne că prelungirea efectelor antimuzicale (tronsituri, lovituri, pocnete, vaeete etc.) ar fi greu de suportat pentru auz dar imaginea rezultată prin această alăturare avea un caracter oarecum hibrid și era de natură să deruteze. Fimoasă în sine, digresiunea sentimentală a lui Liszt apare totuși ca un corp străin în tabloul infernal. Cu toată neorganicitatea lui, procedul lisztian s-a impus în acea vreme, etici el permitea o sinteză între tendința principală a muzicii — aceea de a se transforma în antimuzică, și nostalgia compozitorului după idealul clasic. În fantezia sa simfonică „Francesca Da Rimini”, scrisă în 1876, Ceiaikovski aproape că reproduce construcția primei părți din simfonia „Dante”, tristă și meloioasă confesiune a eroinei este intercalată între două scene lirice de vifonuri cumplite, unde nu mai există melodii și transparențe ci doar scurte motive contorsionate, nebușete purtate de ameliator virtej sonor. Dar compozitorul secolului XX, mai ales acela care și-a înalțat orice scrupule sentimentale față de trecut, a avut curajul și consecvența unei menineri exclusive pe planul infernal, realizat cu mijloace care provin din sfera antimuzicilor: de alifid atmosfera dominantă a muzicii moderne, compozitorul ultimelor decenii manifestînd o obsesantă înclinare de a extinde asupra întregii muzici imaginea infernală a existenței; ceea ce nu diminuează însă meritul lui Liszt ca înainte-mergător care, tocmai în această calitate a sa, trebuie să manifeste sovădile inerente deschiderii de drum. O dovadă a acestui vizionarism sînt reminiscențele lisztiene pe care le întâlnim în muzica nu puțin compozitorii contemporani: paroxsimul tragic din simfonia XI de Sostakovic (partea a II-a) este realizat cu velenose sonore ce amintesc nechievo încheierea primei părți din simfonia „Dante”, unde amplificarea suspiciilor culminează cu accente de o ferocitate care nu poate fi decât aceea a unei decapitări.

Începînd idilic, partea doua a simfoniei creionează sonor suavia peisaj dantesco: „Culoarea dulce de safir ce toată scîntina zăreacelui curat umplea vîzduhul plîn-n prima roată, un farmec dulce-n ochi mi-a răvășat cînd lui ieșit la larg”. Decor în care Liszt aduce trăiri atît de dragi și specifice sensibilității romantice: reculegere gravă în singurătate, solicitarea patetică a cutetului de întrebări contradictorii și oscilație dureroasă care o însoțese, urcusul chinului al conștiinței avide de lumină. Este singura cale care duce spre izbăvirea de jonsie și suferințe, calea renaștinilor purificatoare, Purgatoriul, imaginat de Dante ca un munte și în același fel sugerat și de Liszt prin progresiunile sonore impregnate de sentimentul efortului. Pentru ca această ascensiune, în treptată luminare, să redevie liniștea în suflet. Au un dublu sens aceste elanuri spre frumusețea ideală: ele exprimă nu numai năzuințele după un viitor mai bun pentru omenire, dar și speranța într-o salvare sau reinviere a muzicii, al cărei splendid trup a fost salbatic sfîrșec de nenunțate agresivități moderne. Aceasta este semnificația transparentelor și difanțelor meloioze care aureolează la Enescu și la Honegger sonoritățile brutale...

cu splendorile transcendente ale unui Bach sau Mozart, bineînțeles filtrate romantic și purtînd marca retorisimului lisztian. Scurtimea și aspectul de anexă al acestui final sînt însă semnificative: mai puțin îl interesează pe Liszt Paradisul, decât drumul spre el, poate nu atît din pricina marci tentații a demoniului, etici datorită caracterului cu totul incert al fericiirii de dincolo de moarte. După cum Infernul îl atrăgea nu ca antipod al unui Paradis problematic, ci ca simbol al cruzimilor și disperărilor care dau înfățișare infernală existenței pămîntețe însăși.

Ca după Liszt sentimentul demonic și hănosul infernal au invadat muzica s-a tot spus și nu vrem s-o mai repetăm: e de altminteri o realitate la îndemîna oricîruia meloman al cărui auz și zilnic torturat de sonoritățile cu care ne-a fericit supralicitarea disperată întru extravaganță a curentelor, de la expresionism încoace. S-a relevat însă mai puțin că paralel cu acest proces, poate ca o replică, a avut lor și o creștere a sentimentului paradisiac: cu cit Infernul își afirmă mai agresiv prezența, cu atît se intensifică nostalgia și necesitatea purității cerești. Imaginea tîrnișurilor ideale în muzica modernă nu mai emană însă evlavia gravă, evasiastică din creația vechilor maeștri: încrețit cu atribuțiile terestre cele mai imbiatoare, Paradisul viziunii moderne, dacă nu trezește pioșenie, înșeînță în schimb prin pitoreasca sa policromie, prin feerica strălucire a peisajelor. V. Dobrian n-are nevoie de adîncime; dispoziția în cadrul imaginii e decorativă. Culoarea este aceea care creează o dimensiune proprie, un relief sonor al obiectelor. Ceea ce oferă pe alt plan V. Dobrian, este o capacitate de abstractizare care potențează afirmarea obiectivă și solicită o participare plăcută, fără efort, a gîndirii în captarea semnificațiilor. Deși reduse, esențializate — uneori propunîndu-se ca scheme meditative — gravurile conțin un elan biologic și o dimineată Inepuizabilă. Nimic din ceea ce este viață nu se pierde; dimpotrivă. Acordul și lupta culorilor — luate numai ele în sine — nu sînt gratuite; ele acoperă în suprafață o expresie metaforică. Senzațiile și afectul își veghează reciproc limitele. Impresia pe care o lasă expoziția este de unei vegetații crude, a unei grădini feșind din noaptea pătmașă spre lumină. Nu lumea obiectelor și a temelor este cea care se supune personalității artistului, ci modul cum acestea se conjugă. În cadrul aceluiași ansamblu, prin culoare și lumină. S-ar putea vorbi de un fauvism cu sonorități pasive, negesticultate, care și-a pierdut efemera, a devenit matern și adinc. (Toate acestea sînt spuse pentru dimensiunea și nivelul de care e capabilă tehnica gravurii; opresc limitele meștesugului, al căror efect e greu de prevăzut în pictură). Culoarea strigă, nu țipă, au o chemare, luxuriantă, echilibrată, familiară; ele nu biciuiesc deloc nervii ci se oferă cumpănite. Ochiul nu e exasperat: se poate odihni pe ele.

Toate au marca lucrului gîndit, purtat în pîntec, fără spontaneității artificiale, ci cu spontaneitatea care păstrează direct intuiția actului artistic. Așa de pîndă, în *Seva pămîntului* elementarul, radiografiat parcă în spectru subvacuic, e ridicat la o generalitate de simbol; simplu, straniu, de o primordialitate exotică. Sau excepționala *Meditație* — milenară, telurică, sacră — un contur, o umbră, în poziția unei reculegeri embrionare, necesare. V. Dobrian are o disponibilitate permanentă; senzația puternică de anotimp autohton, vitalitatea primitivă și caldă, neobsedată, reapare într-un echilibru accentuat de o ușoară asimetrie: *Frunze de toamnă*. Materia palpabilă biologic — și ca să speculăm — este supraumană: prezența umană este presupusă uneori în încercările ei de vag și neliniste — *Seara la Dresda* (care poartă amintirea lui Chirico). Obiectele sînt rețezate în fișii cu prezențe obscure, de o lumină nocturnă, problematică (*Recuzită pentru natură moartă*). Și acele delicioase, peștice, bazare păpușerite, mici scene pentru ceea ce înseamnă o demnitate a bucuriei. Așa *Portretul unei necunoscute* în care valori, folosite cu altă

VASILE DOBRIAN NATURĂ MOARTĂ CU PLANTA

v. dobrian

După ce ai văzut sala galeriilor de artă de pe Bulevardul Magheru, ai satisfacția unei expoziții care și-a atins vocația. Căci de vocație e vorba; fără ea, orice expoziție ar rămîne un amplasament de vitrină. Aici se resimte un contact plin, ciștigul unei prospeții, sugestia unei lumi mereu posibile. Expoziția înseamnă și pe planul tehnicii o realizare: avem de a face cu o gravură pe lemn colorat (xilogravură polichromă). Fiecare imagine este organizată după rezistența timp pe care o cere o apariție: nu atît să rămîna ca ansamblu, cît să impresioneze pentru delectarea și recompenerea senzațiilor. V. Dobrian n-are nevoie de adîncime; dispoziția în cadrul imaginii e decorativă. Culoarea este aceea care creează o dimensiune proprie, un relief sonor al obiectelor. Ceea ce oferă pe alt plan V. Dobrian, este o capacitate de abstractizare care potențează afirmarea obiectivă și solicită o participare plăcută, fără efort, a gîndirii în captarea semnificațiilor. Deși reduse, esențializate — uneori propunîndu-se ca scheme meditative — gravurile conțin un elan biologic și o dimineată Inepuizabilă. Nimic din ceea ce este viață nu se pierde; dimpotrivă. Acordul și lupta culorilor — luate numai ele în sine — nu sînt gratuite; ele acoperă în suprafață o expresie metaforică. Senzațiile și afectul își veghează reciproc limitele. Impresia pe care o lasă expoziția este de unei vegetații crude, a unei grădini feșind din noaptea pătmașă spre lumină. Nu lumea obiectelor și a temelor este cea care se supune personalității artistului, ci modul cum acestea se conjugă. În cadrul aceluiași ansamblu, prin culoare și lumină. S-ar putea vorbi de un fauvism cu sonorități pasive, negesticultate, care și-a pierdut efemera, a devenit matern și adinc. (Toate acestea sînt spuse pentru dimensiunea și nivelul de care e capabilă tehnica gravurii; opresc limitele meștesugului, al căror efect e greu de prevăzut în pictură). Culoarea strigă, nu țipă, au o chemare, luxuriantă, echilibrată, familiară; ele nu biciuiesc deloc nervii ci se oferă cumpănite. Ochiul nu e exasperat: se poate odihni pe ele.

Marin TARANGUL

VASILE DOBRIAN FRUNZE DE TOAMNA

DE VORBĂ CU ECRANUL MIC SE ÎNTÂMPLĂ...

Divinitățile infernului au fost dărnice la nașterea dumitale. S-a spus că vei provoca o revoluție asemîntătoare celei care a urmat invenției tiparului. Recent, Roberto Rossellini proclama, cu puțină nostalgie dar și cu fermă realismă, moartea cinematografului de sădă. Dramaturgul vienez Fritz Hochwälder te numește „cel mai mare teatru din lume.” Îți dai seama ce înseamnă asta... Cu toate acestea eu îmi păstrez o doză de scepticism, recomandăbă în fața copiilor teribili. Cîț privește lupta cu ecranul mare, observă că decumdată dumeata preiei filmete care n-au „mers” în sală și le introduce prin surprindere în casele oamenilor. Ce riscuri grave îți asumi, e ușor de înțeles. De altfel, condiția dumitale însăși este o ilustrare a mult discutatei lui principiu: „Vibere pericolosamente”, sau cum ar spune Nenea Iancu, „remur viața me”. Pentru că milioane de oameni sînt robii dumitale, pentru că ești sinteza miraculoasă a unor uriașe eforturi de inteligență, de talent, de spirit și vînt! uneori purtătorul de dăbă în fața copiilor teribili sau prostului gust. Ești un mare, un colosal, un neapomenit mîncător de timp. Și noi ne lășăm uneori mîncăți cu înocența puilor de vrabie, cu speranța că vom fi răsplății. Și citeodată se întîmplă. De pildă, duminică 19 februarie ni l-ai adus în casă pe Camil Petrescu și-ți

sîntem recunoscători. Dar de ce ai lăsat să se tale din text, de ce nu ne-ai oferit un film al lui Dumnezeu, de ce un film al lui inteligent, o incursiune atît de spirituale în lumea fantasmelor infanțile, cum este polonezul „Lumea mare a celor mici”, a fost programat la o oră tîrzie? Ai văzut ce lupte corp la corp au purtat pînă în ca să-și smulgă de lingă dumneata copii păgubiți de două ore de somn. Ai grije, timpul nu e numai banal? I-ai dăm bucuria, dar după festinul tîu vrem să ne simțim sufletele mai odihnite, mai tinere, și mai puternice. Nu-i mai lăsa pe crainicii sportivi ca timp de 4 (patru) ore să ne instruiască băbește numele jucătorilor, sau pe operatori să umble năduți după minge și să n-o găsească. Cînd ne aduci acasă o jumătate de concert simfonic, de ce îngădui obiectivului camerei să rămîie agăfat un sfert de oră în strunele unui contrabas? Și rogu-te, pune o vorbă bună pe lingă tovarășii de la „televizor” să schimbe semnalul sonor, să găsească un sunet mai puțin asemănător cu explozia unei bombe. Ne a-jung mașinile de pe străzi... Nu vreau să trag concluzii din fapte întîmplătoare. Mă las în voia dumitale, dar să știi că voi fi mereu pe urmele timpului pierdut.

„sîntului” e preferabilă, pentru jocul măturisit al năvîlilor și poezia imaginilor. Dar, pentru Dumnezeu, de ce un film al lui inteligent, o incursiune atît de spirituale în lumea fantasmelor infanțile, cum este polonezul „Lumea mare a celor mici”, a fost programat la o oră tîrzie? Ai văzut ce lupte corp la corp au purtat pînă în ca să-și smulgă de lingă dumneata copii păgubiți de două ore de somn. Ai grije, timpul nu e numai banal? I-ai dăm bucuria, dar după festinul tîu vrem să ne simțim sufletele mai odihnite, mai tinere, și mai puternice. Nu-i mai lăsa pe crainicii sportivi ca timp de 4 (patru) ore să ne instruiască băbește numele jucătorilor, sau pe operatori să umble năduți după minge și să n-o găsească. Cînd ne aduci acasă o jumătate de concert simfonic, de ce îngădui obiectivului camerei să rămîie agăfat un sfert de oră în strunele unui contrabas? Și rogu-te, pune o vorbă bună pe lingă tovarășii de la „televizor” să schimbe semnalul sonor, să găsească un sunet mai puțin asemănător cu explozia unei bombe. Ne a-jung mașinile de pe străzi... Nu vreau să trag concluzii din fapte întîmplătoare. Mă las în voia dumitale, dar să știi că voi fi mereu pe urmele timpului pierdut.

George BĂLAN

GÎNDURI LA UN JUBILEU

RADU MAIER: SAN GIORGIO

O casă bucureșteană de artă, cînt și poezie, a împlinit, nu de mult, zece ani de activitate izvoite din inima și conștiința oamenilor: Casa de cultură a raionului N. Bălcescu și o dată cu ea cercurile și formațiile ei, instructorii și profesorii, ca să nu mai amintim și elementul esențial, artiștii amatori.

O împlinire de sarcini, de datorită cetățenilor și de cultură, de necesități complexe ale tineretului și oamenilor muncii în sufletul cărora încoțise un murgure de păpuș, dar față de calitatea activității, de exigențele actualității, de rolul educativ estetic al maselor, decenzul este o temelie, o realitate adevărată, o sinteză de proporții și valori.

În anul 1956 s-a început activitatea cu eteva cercuri, printre care Artă plastică, Muzică populară, Brigadă, Teatru și Teatru de păpuș, Casa raională N. Bălcescu, purtătoare a unui nume care obligă. S-a muncit în birni, s-a lucrat ziua și noaptea, cercurile devenind vatra nouă a revoluției noastre culturale. Zeci de tineri și mai puțin tineri artiști amatori veneau cu dragoste, punînd o piatră fundamentală la edificiul moral și practic al instituției spirituale și noi...

Au trecut zece ani — un început de tradiție!

Dacă-ți s-a amintim eteva nume ale primilor dăruitori de dragoste și prietere artistice, ar trebui să începem cu primul director plin de însuflețire al casei, V. Bălcescu, cu primul instructor, regizorul Ioana Otescu, Roger Constantinescu, Jean Dănescu, Dora Massini la canto, Doina Matcu la plastică, și îndrăgostitul permanent de orchestră Wagner.

Dacă-ți s-a exemplificăm viața Casei print-un cerc ar fi să alegem cercul plastic ale cărui rezultate sînt un bilanț de exigențe, realizări și continuită pasivne de-a lungul acestui deceniu. Din carnetul de evidență a

muncii de îndrumare, organizare și educație estetică putem cita date arctoare: 48 de expoziții de cerc dedicate diverselor evenimente, 30 de premii obținute la participările în cadrul expozițiilor successive din cadrul biennialor republicane, patru prezente în manifestările plastice internaționale ale artiștilor amatori: Londra, Varșovia, Leningrad și Geneva... Peste 150 de membri care și-au închinat timpul liber și preocupările paletii, grației, sculpturii, Coplanduri de acum 19 ani Mihai Gheorghe e azi pictor scenograf ca și M. Nicolau și D. Georgescu, Gabriela Barcan și B. Damian, profesori de desen, Suteu Iulius, membru al Fondului plastic grațian și sculptor, Simona Runcan critic de artă, Matru Ion premiat la expoziția din Londra, Iocim Dumitru și Smaranda Crețoiu student în ultimii ani la Institutul de Arte plastică, Juristul D. Stătescu nu și-a lăsat nici azi paleta, Cristian Ciținescu intrat elev în cerc, e azi student arhitect... Pe lângă ei zeci de tineri au învățat să lubească pictura, arta spectacolele și expozițiile.

S-a creat în cadrul Casei a patru ansambluri care sînt și profesori, mai ales că niște posibilități de exprimare artistică nu au fost înlocuite de cristalizate integral în focul viu al interesului, în special, pentru spectacol și întrecere artistică.

Am vedea Casa de cultură a raionului Nicolae Bălcescu înălțată spiritual mai sus și în ceea ce privește expresia de artă și cultură în cadrul cercurilor, nu mai puțin în ceea ce privește rolul pe care ea îl joacă în educația unor calități morale și în formarea unei optime mai largi și mai cuprinzătoare pentru Inteligența fenomenului artistic. Valabilitate de principiu și concrete probleme pentru toate casele de cultură ale orașelor noastre.

În ceea ce ne privește, gazetărește și sufletește, ne permitem să-ți felicităm cu căldură și dragoste pe toti acela care au împlinit, alături de vîrsta anilor calendaristici, zece ani noi de împliniri frumoase, dorindu-le lor și celorlalți, etici puțin încă zece pentru ca din temelie zidită de ei să crească verticală înălță a marelui edificiu socialist de artă și cultură.

Baruțu T. ARGHEZI

LIGIA MACOVEI

ILEANA

Caracteristica cea mai importantă a poeziei noastre contemporane mi se pare a fi tendința ei de integrare în clasic.

Un anume spor de echilibru, de densitate, de privire în ansamblu, urmărind consolidarea de sisteme unice, foarte net articulate, duse până la ultimele nuanțe posibile sînt simptomele clare ale acestei necesități, survenind în orice literatură poetică ce-și sesizează maturitatea inevitabilă, cu atât mai evidentă cu cît nu apare la un singur poet, dintr-o singură generație, ci înglobează toți poeții, din toate generațiile.

Desigur, înțeleg prin clasic fiecare formulă poetică ajunsă la maximă împlinire de sine, proiectată în spațiu pur al valorilor, acolo unde orice parte poate fi raportată, fără nici o pierdere, întregului. A fi un clasic al propriei tale poezii, în care se concentrează, topite la mari temperaturi, tendințe divergente ochiului și sensibilității obișnuite, respectându-și structura intimă, este sensul de care ne legăm aspirațiile secrete. Rigorizarea, cu mult mai mult decît spontanitatea, duce spre poezia adevărată, firește, cu condiția

POEȚII despre ei înșiși și despre POEZIA

CONTEMPORANĂ : GRIGORE HAGIU

s-o folosești cum se cuvine, ca metodă și nu ca obiect al investigației emoționale.

În ordinea acestor idei, poezia românească dintre cele două războaie, reprezentată de personalități strălucite, rămîne punctul nostru cel mai puternic de sprijin, continuarea ei în linie cît mai dreaptă cu putință fiind o nobilă și necesară temeritate. Și-apoi, nici Argezei și Barbu, nici Bacovia și Blaga n-au fost străini de o temeritate asemănătoare, n-au făcut nici ei altceva, la rîndul lor, decît să continue pe Eminescu și Mazehanski, adăugîndu-i, diversificîndu-i și devenind în felul acesta mult mai mult ei înșiși.

Granițe foarte suave despart în timp continentele poetice mari, critica majoră ne-a obișnuit cu citirea poeziei pe parcursul unei întregi literaturi, și-acest fapt trebuie să ne dea de gîndit, este un element modern de care nu mai putem face abstracție.

O legătură tainică, de susținere reciprocă, se stabilește între poezii diferitelor epoci, simboluri, mituri, vizii, mereu redate, se atrag și se explică unele pe altele fără opriri. Sînt în neîncetată imprimură de motive, cînd nu e vorba de seară de seară epigonism, nepotlita exuberanță a epuzării de sensuri. Există în înșșiși ordinea lumii o poezie prestabilă, par să spună acesti poezi, fiecare dintr-un punct de vedere deosebit de cîte-o fațetă, nu se poate face ecoul decît al unei anume bucați de relief, întregul ei crește din poezie în poezie, mereu mai amplu, mereu presupunînd ceva de descoperit.

Dirinta clasicității în poezia modernă nu refuză chinul, fră-

mintarea, ea le cuprinde în înșșiși esența ei, năzînd să le depășească prin fixarea lor pe tronculele în expresii suverane. Austriitatea presupusă corespunde în primul rînd spațiului de efemer. Mai mult chiar, odată devenită clasică, poezia se reîntoarce asupra subiectului creator, îi imprimă forță egală, și poetul, reușind să fie una cu propriul său mod de a gîndi, cu propria sa expresie, își configurează existența într-un tot unitar — sînt acele rare cazuri cînd putem vorbi despre destul de unice.

Neliniștea sînt liniile de forță ale poeziei în genere, la temperamental clasic modern ele tind să-și recapete substanța în formă cît mai pură. Astfel, pentru poetul ce le reprezintă, neliniștea este o realitate fecundă, bătînd la poarta mariilor întrebări. Liniștea o posibilă stare care năzîie mereu, și a reduce cît mai mult spațiul dintre acești doi termeni adversi, populîndu-l cu metafore, singurul său mod de a fi.

As mai adăuga, la toate cele spuse, o singură dimensiune ce definește pe poetul clasic, așa cum îl înțeleg eu. Prin înșșiși firea sa, dornică de echilibru, odată ce-și impune o anumită conduită cu aspect de regulă, de sistem, el se lasă în același timp și în aceeași măsură corectat neîncetat de viață, viziunea sa nu poate fi decît o concordantă subtilă între elementul static, rigid și cel viu, în continuă mișcare. Zona lui de trăire crește considerabil, conștient în adîncime și largime. Poetul tribun îl bănuiesc a fi un clasic în intimitatea sa, deși adeseori îl face apel la aura romantică. Chiar cînd tună și fulgeră, spulberînd stagnarea, evidența structurii sale

constructive îl îndeamnă să pună ceva static în loc, răs-punsul său va fi capabil să însușească în formele stabile, unanim verificate de colectivitatea în mijlocul căreia trăiește. Fiindu-i proprie încercarea de a se detașa creator de sine, lucid în planul observației social-filozofice, înflăcărat cînd se interiorizează, este solicitat de o mare diversitate tematică, în fiecare întreprindere poetică a sa vînd să se manifeste plenar, definitiv, de unde tendința concepției pe cicluri, pe volume, pe o operă întreagă chiar unenori.

Între ceea ce este în fapt un poet și ceea ce spune despre sine însuși, epoca discernă adevărul, poetul ce se vrea clasic, autonom în gîndire, aparținînd prin gravitate celor mai largi pătri de cîtorva autorități, poate greși, bănuindu-și o silueta ce nu-i aparține, înțelegerea lui venind în contradicție cu afecțele sale. El se definește uneori chiar prin infirmarea parțială a propriilor sale opțiuni, trăgînd o sevă miraculoasă din repetatele-i căderi. O luptă continuă îi munceste personalitatea. Opera lui în formare se aseamănă însă, oricît de puțin dată la iveală, cu tabloul lui Mendeleev; acolo, în formele fixe stabilite, toate substanțele își au locul lor, multe din ele încă nedescoperite, dar nu mai puțin adevărate pentru materie. O intuiție fundamentală pentru caracterizarea prototipului de poet clasic avușese Tudor Vianu, afirmînd că, indiferent de pierderea tuturor celorlalte poezii, Luceafărul singur i-ar fi fost de-ajuns pentru reconstituirea întregii opere eminesciene.

LECȚIA DE LITERATURĂ

(Urmare din pagina 1)

trebuie să fie o istorie a literaturii române, nici un tratat oricît de sumar, nici scheletul unui curs universitar. Manualul se cade să fie manual, cum a fost din todeauna. Îl văd alcătuit dintr-o extrem de sumară noțiiv bibliografică (la fiecare autor prevăzută în programa analitică), dintr-o sau mai multe piese reprezentative, analize rigurose, după toate criteriile științei literare, la care să se adauge întrebări sau teme „pentru avasă”, privitoare la specificul respectivelor scrieri, la arta și orientarea lui estetică. Temele acestea ar fi menite să-l deprinde pe elev să lucreze singur.

d) Manualele școlare, pentru clasa a X-a și a XI-a mai cu seamă, sînt foarte încredute. De aceea între doi sau mai mulți scriitori care ilustrează un curent sau o mișcare literară e, cred, înduciat să se aleagă acela a cărui operă are un meșaj uman, social și patriotic mai pronunțat. Am discutat cu eleva Monica Oprișiu din clasa a X-a a liceului Matei Basarab, o elevă eminentă cu lecturi deosebit de bogate, care apreciază manualul ca fiind surprinzător și greoi. Și a-vea dreptate. Nu putem înghesui într-un manual pe toți scriitorii ca într-o istorie a literaturii. Măsurarea sînter cu o bună parte dintre elevii care urmează mai tîrziu o facultate filologică sînt puși în situația de a repeta adînc amănunții scrierilor, caracteristici generale, aprecieri critice, biografice, bibliografice. Nu e nici pedagogic și nici normal.

Din nefericire, încă se mai face un efort gratuit de a scoate scriitorii din anonimatul curent (simbolism, semanticism etc.), încît acestora rămî-niste abstracțiuni goale. E absolut necesar să respingem adevărul istoric obiectiv. Cuvințarea secretariatului general al C.C. al P.C.R., tovarășii Nicolae Ceaușescu, în a 45-a aniversare a partidului, e o căluză și un model de atitudine științifică.

Manualul e manual și nu poate cuprinde pe toți scriitorii, nici chiar pe toți cei considerați foarte mari. Un manual trebuie să fie călăuză de valoare estetică, dar nu exclusiv. Sînt cerințe etice, morale, de orientare ideologică pe care trebuie să le avem în vedere.

E bine să se valorifice mai mult bunetele tradiției ale manualelor noastre școlare, experiența bogată a autorilor lor, începînd chiar cu cei mai vechi. Mi se pare că s-a făcut prea puțin în această privință.

În ceea ce privește prezența literaturii actuale în manual, erd că singurul tel trebuie să fie elevul. Cît și cum folosește el dintr-un manual? Nici o susceptibilitate, nici o preocupare pentru persoane literare, pentru pretențiile lui X sau Y, nici un alt criteriu afară de cel științific-educativ n-ar trebui să ne preocupe. Se cere autorilor de manuale obiectivitate, fermitate științifică, gust literar, precizie pedagogică, respect pentru valoarea clasice în constituția opiniei publice. Pe claviatura sufletescă a unui întreg tineret școlar n-avem voie să facem exerciții, ar costa prea scump. Nici o altă preocupare decît instruirea și educarea lui la nivelul cerințelor epocii noastre. Atunci manualele noastre ar fi mai bune, mai „aerisite”, mai la obiect, mai lipsite de balast și literuri medicure.

Manualul trebuie să fie seama de psihologia vîrstei, de gustul și fondul așteptat al elevului, de faptul că el nu se specializează, din liceu, într-o disciplină sau alta. Pentru aceasta există facultățile, forme superioare de studiu. Dacă fiind importantă cartii școlare eu așa vedea necesară o constituire temeinică pregătirii, un schimb de păreri ferm și sincer între specialiști, o analiză competentă, plină de respect și grijă, a actualelor manuale și apoi deschiderea unui concurs riguros, în stare să antreneze pe cît mai mulți profesori la alcătuirea noilor manuale. Rutina, lipsa de inițiativă îndrăzneață, calculele extensivă scopului, rezumarea numai la citiva autori de manuale, timorarea, sînt păcate strigătoare la cer într-o asemenea acțiune patriotică, de importanță națională. Sînt convins că există mai mulți profesori pregătiti, cu dragoste de muncă și experiență pedagogică, în stare să realizeze bune manuale. Pricieperă lor se cere verificată.

P.S.

Manualele noastre de literatură română fac, într-un fel, o operă

de pionierat și nu e firesc. Poate ispita autorilor lor de a le transforma în istorii literare privesc din faptul că nu există încă o istorie de azi a literaturii române, că apariția tratatului academic interzice.

Presă literar-artistică ar putea fi de un ajutor și mai mare în procesul de pregătire a literaturii române în școli, prin numeroasele mijloace pe care le are la îndemînă.

DESPRE INTELIGENȚA ARTISTICĂ

Orice termen care trimite cît de cît la vechea teorie a „lacuțiilor sufletesti” și se pare așază suspect. Divergențele dicotomii și tricotomii ale persoanei umane (animus-anima, der Geist-idee Seele, la raison-le coeur, rationne-sensibilitate-voind, sine-uu-supraee etc.) s-au dovedit a fi, de-a lungul vremii, simple scheme arbitrate, menite să susțină o anumită viziune particulară și restrictivă asupra vieții noastre sufletesti. Păcatul lor principal constă în compartimentarea rigidă a unei activități complexe și, adesea, contradictorii, dar nu mai puțin unice și unire, și în epurarea și absolutizarea unor lucruri spirituale care, în ele însele, nu pot fi nici pure (fîind determinate și uneori determinate din alard), nici simple, nici independente unele de altele, și care se compun în mod inextricabil și se colorează dintr-o linie a unui tip uman alături, ba chiar de la individ la individ. Ce înseamnă, de pildă, a fi inteligent, cînd inteligența filozofului constă în manevrarea ideilor generale, inteligența omului de știință, în stabilirea causalității fenomenelor, în rezolvarea unei probleme de ordin practic? În situații inverse, acești trei oameni inteligenți ne oferă elemente eterogene și chiar contradictorii despre ceea ce am putea numi, în general, inteligență. Să fie o definiție a limbajului, operant pînd la un punct (ca, de exemplu, în germană — disocierea între Vernunft, și Verstand), dar care își are totuși granițele sale? Sau e vorba de o complexitate, mai mult — de o antinomie ireductibilă a fenomenului însuși?

Și totuși, utilizarea unor asemenea cuvinte e inevitabilă în situația de fapt, nevoia de a face unele considerații asupra fenomenului poetic ne impune termenul de inteligență artistică. De dem seamă în ce măsură această expresie este vagă, fluidă și — poate — contradictorie. Pentru a reduce cît mai mult riscurile indelelnicilor noastre, ne rămîne o singură cale: să acordăm înțelesul o valoare pur instrumentală și să pornim de la definiția lui cît mai clar cu putință.

Vom numi, asadar, inteligență artistică acea funcțiune specială care permite — ba chiar îl obligă pe creator — să-și realizeze opera la un nivel maxim lăd de datele — naturale sau dobîndite — ale personalității sale. Astfel, ea se deosebește de talent, acesta constituindu-se, la un moment dat, ca un simplu material al ei, de prelucrat. Ea nu poate fi conștientă nici cu intuiția creatoare: aceasta din urmă este în cunoașterea directă, imediată (deci, intuiție specifică creatorului) a realității, în procesul artistic, actual creator ca atare, în cadrul căruia inteligența artistică prezidează un proces particular: acela al maximei sale eficiențe. Cu alte cuvinte, inteligența artistică este principial economică interne a actului

creator. Rolul ei e de a obține structura artistică cea mai expresivă în raport cu datele de care dispune. Prezența ei sporește șansele talentului de a-și găsi expresia cea mai adecvată, în timp ce absența ei diminuează aceste șanse, lăsdnd mai liber jocul asociatiilor datorite hazardului.

Le obzer rezultatele inteligenței artistice se observă mai bine în operele unor creatori al căror talent e mai presus de orice discuție: exercitarea el duce acolo la o logică internă, la un echilibru aparte al lucrului artistic, după cum lipsa ei determină malformajii care sar imediat în ochi. Oricît ar părea de ciudat, exemplul clasic al lipsei de inteligență artistică într-o anumită etapă a activității poetice ni-l oferă tocm Thomas Stearns Eliot, acest prinț lucid al poeziei moderne, într-o împrejurare care a intrat de mult în istoria literară. După cum se știe, marele poem eliolian The Waste Land (Tărîmul pustiu) a cuprins, în forma sa originală, cîteva sute de versuri în plus față de dimensiunile actuale. A fost nevoia de intervenție directă a unui alt mare poet, Ezra Pound, pentru ca poemul să capete forma pe care o cunoaștem acuma. După datele

cînd o idee, pregnant exprimată, e compromisă sau contrazisă prin ceea ce urmează după ea; atunci cînd un delir imagistic amenință să nu se mai sîntrească, diluează substanța emoțională și sparge unitatea poemului; atunci cînd tratarea unor teme de ordin cultural viedesce o carență a sensibilității estetice, a gustului și a simțului valorilor istorice etc., etc. etc. — avem de-a face cu păcate ce izvorăsc din absența inteligenței artistice. În schimb, o poezie proastă e pur și simplu non-poezie: neavînd nimic comun cu arta, ea n-are nimic cu noțiunea la care ne referim aici. Iată de ce observările care urmează vor privi — pe de pildă — activitatea unor poeți înzestrați, se vor aplica asupra poeziei promițătoare, sau chiar de o certă valoare, care — într-un fel sau altul — au fost vădulte de expresia lor superioră datorită unei carențe momentane de inteligență artistică. Bine înțeles, în ce ne privește, nu vom avea niciodată înțelegerea de a ne crede Ezra Pound și de a indica: „Scoatc asta!”, „Beped imaginea asta!”, „Dezvoia aici!” ș.a.m.d., — chiar dacă, personal, am fi înut cont de anumite slaturii și am procedat în consecință.

De peste de noi gîndul de a-l

LAMPA LUI DIOGENE

de care dispune Istoria literară, „cenzura” lui Pound să dovedea cu totul fericită. Tărîmul pustiu a cîștigat în unitate, în prolunzime, aducînd autorului o glorie mondială. Se poate trage, de aici, concluzia că Eliot ar fi lipsit — în general — de inteligență artistică? Nicidecum! Exact așa cum Inspirația sau — ca să folosim un termen ceva mai puțin vag — măstrea sa poate face simțită într-o poezie și poate să lipsească din altă poezie a aceluiași poet, inteligența artistică se poate manifesta tot timpul sau poate să albe momente — sau chiar perioade — de... vacanță. Rolul pozitiv, de îndrumare, al criticii se arată abia în asemenea momente: el ar putea să fie echivalent cu rolul pe care l-a avut Pound în promovarea artistică a lui Eliot.

Sperăm că acest exemplu ilustru va indica adevăratul sens al rezervei pe care o avem de gînd să le formulăm în legătură cu unele poezii ale celor mai talentați poeți tineri. Căci — e limpede, nu-i așa? — n-are nici un rost să vorbim despre absența inteligenței artistice în poezia unui începător sau într-o poezie total neizbită. Lipsa de har e una, lipsa de inteligență artistică e cu totul altceva. Atunci cînd o metaforă Inspirația își pierde puterea de seducție din cauza atur metalelor care-i succedă, atunci cînd o viziune poetică, bine pornită, e ratată în continuare, atunci cînd o situație poetică plină de promisiuni nu e suficient dezvoltată; atunci

cere lui Adrian Păunescu să-și înghesuească versurile în linia poeziei în careva unu... sori! Autorul „Mielor primii” e un deziluzionat, prin temperament, cu o verbigerație grîndnoasă adesea, înbătă de cuvinte, obsedat de ritmuri, tropotitor și hohotitor. Dar în ultimele sale poezii din Amfiteatrul și Gazeta literară aceste trăsături devin excesive, acumularea peste măsură produce un balast lingvistic, iar impresia generală este mai ales de o emisie vocală necontrolată, în care imaginile ferice se re-pedă pînd la sașietaie, iar ideile — rare — naufragiază în retorism. Cezar Baltag (dornic probabil să-și schimbe formula poetică — un Iltisim relexiv autentic, concentrat, luminat de sonori pure care vădesc o suverană asimilare a lui Eminescu și lui Barbu) — în care, de altfel, excelează și care-i aparține în exclusivitate) experimentează mai noi în forma lui Nichita Stănescu: ritmul și eulonia dispar, ideile devin cu totul critice, emoția e filtrată la maximum, iarme-cul liric se pierde. După umila noastră părere, Baltag nu trebuie să urmeze linia pe care o amuză poezia „Tu înaintea mea” (Gazeta literară, 12.1.1967). La rîndul său, Nichita Stănescu — cel mai controversat dintre poeții acestei generații, pentru că este și cel mai îndrăzneț — nu poate continua — cînddem — experiența din cele „11 elegii” lărd riscul de a transforma în manieră, adică în auto-pașigă, o formulă care

CONAC BLESTEMAT

(Urmare din pagina 5)

sug să-mi duc la bun sfîrșit planul: o voi salva măcar pe Sabina. O imensă duioșie îmi sta în inimă. Milă, milă de biata fată! Ea, Sabina, reprezenta acum nu numai fata de care mă îndrăgostisem, ci și puterea primului gest făcut în conacul blestemat pentru a dezlega blestemul.

A doua zi am fost ca beat. Abia am putut mîncă, iar prin grădină am umblat amețit. Am văzut-o pe Sabina. Cît de palidă cît de firavă, cît de fără apărare! E din nou noaptea. Sînt iar în bibliotecă. Mă gîndesc aprig și înnebunit la inutilitatea planurilor mele de a vorbi cu Sabina. Huiărăsc că — poate chiar a doua zi — voi vorbi din nou cu doctorul, că îl voi lăsa să creadă că — voi rămîne în conac, că voi căuta să-mi fiu pe plac; îi voi făgădui să-l ajut în cercetările lui asupra nemuririi și i-o voi cere din nou pe Sabina de soție. N-are de ce refuza. Nici chiar prima dată cînd i-am vorbit nu a spus nu. A amînat numai să-mi dea un răspuns.

Parcă gîndul acesta mă mai liniștesc. Fără vrere încă, îmi imaginez cum o voi lua pe Sabina din infern și o voi duce la lumina lumii. Să nu mi fie năluca. Să fie vie...
E tăcere în imensa odaie a bibliotecii. E vară. Am lăsat ușile și ferestrele deschise, să intre aerul curat al nopții în odaia cu cărți vechi. Am profitat că doctorul doarme ca să aerisesc înă- perea. Lumina lumii pătrunde în falduri străvezii, plătitoare. Înă- perea totul în taină e ca să ajungă la cele mai înalte rafturi. În schelele anume făcute ca să ajungă la cele mai înalte rafturi. În tăcerea adîncă imense se aude cînt și cînd parchetul sau cîte-o mobilă scriștînd. Nu-mi este teamă. Sînt cu încăpăținare otelit. Deodată, devin atent. Un zgomot mai deslușit îmi atrage luare-aminte. Intr-adevăr, parcă aud pașii ușori. Intr-adevăr pașii se aud aievea. Inima a început să-mi bată tare. O așteptam de atîta vreme, încît înainte de a o zări am știut că sînt pașii Sabinei. În fine, găsise ca mijlocul și curajul să mă caute. Știa că citește noaptea în bibliotecă. Avusesem de atîtea ori grijă la masă să vorbesc deslușit despre nopțile mele petrecute în bibliotecă. Înadînsi vorbisem...
Înainte de a cobori ca să-i ies înainte, am pregătit. Mica fost totuși teamă să n-o sperii. Trebuie să aștept să mă vadă ca întîi arolo, la lumina lămpii la care citeam. Am stat locului și am așteptat.

Am văzut-o intrînd. Probabil fugise din odaie. Avea pe ea o cămașă de noapte albă, lungă pînă jos. Părul îi era despletit. Picioarele goale. Umbra ca în vis. Parcă plutea. Miștile le ținea ușor întinse în față, ca orbii Pleoapelor îi erau închise. Am vrut să cobor, să-i ies în față. M-am oprit, îngrozit. Un gînd oribil m-a cuprins. Sabina era somnambulă. Am chemat-o ușor, cu spaimă.

— Sabina.
Nu m-a auzit. A pluit mai departe. Nu mă căuta pe mine. Niciodată nu mă va căuta pe mine. Înărmurit, tremurînd, am privit la pluteala ei. Oare se va urca acum pe casă, pe acoperișul conacului, în clar de lună? În urma ei, pe usa rămasă deschisă, au apărut bătrîna guvernanta și domnul Alfonso. Alergau. Au prins-o pe Sabina, care dete un tipăt sfîșietor, același tipăt ca acela auzit de mine o dată noaptea. Sabina căută să fugă, să scape. Bătrîni o țineau laolaltă. Am auzit hohotele de plîns ale bătrîni, care implora:
— Mon enfant, mon enfant, mon pauvre enfant!
Mi-am astupat urechile, ochii. Și am plîns. Nu știu ce am plîns: durerea țărînilor acolo în sat, pe cîmp, care așteptau de sute, de mii de ani să le fie cuiva milă de ei și să-i dezbrăcească, iar blestemul să se facă binecuvîntare, sau că o pierdusem irremediabil pe Sabina și neputina mea de a salva măcar o ființă, o singură ființă, de la blestem? Era prea tîrziu. Prea tîrziu. Nu se mai putea nimic. Din rădăcini va trebui smuls răul... dar eu nu puteam îndrepta nimic... nu puteam face nimic.
Am stat așa mult timp. Cînd am deslușit miștile de pe fata mea, în conac era liniște, deplină liniște, liniștea mormîntului, liniștea dintotdeauna.
Și eu eram liniștit. Liniștea omului în fata irremediabilului. Am luat lampa în mîini. Am coborît. Am mers așa cu lumina în mîini la mine în odaie. Și aci erau ferestrele deschise. Clarul alb al lunii invadează. Am privit afară, jos. Grădina tăcută, cuprinsă și de strălucirea rece a lunii, plutea într-un vis fără deșteptare.
Mi-am strîns cîteva lucruri de-ale mele în valiza cu care venisem, am stîns lampa și încet, tiptil, fără să las nici cel mai umil cuvînt scris, am coborît. Am trecut prin grădina scăldată în argintul lunii și aerul rece, pînă la poartă. Am găsit cheia. Am deslușit și am plecat. Lăsam în urma mea lumea morții. Îmi voi căuta locul printre vii.

PAÇO D'ARCOS

și
evoluția dilemei

V-ați întrebat, oare, dacă vechea dilemă de tip clasic mai poate fi valabilă în literatura contemporană? Un răspuns afirmativ ne dă o carte din tinerețe a scriitorului portughez Joaquim Paço d'Arcos, nume de amplu răsunet în actualitate. Cartea este un roman, se numește Ana Paula, datează din 1938, și face parte dintr-un întreg ciclu care s-a propusese să expună societatea Lisabonei de-acum trei decenții. Desi lucrarea s-a bucurat de premiul „Ricardo Malheiros” al Academiei Portugheze, ea n-a adus nimic altceva decât fesișura unei scheme vetuste. Cartea va rămâne doar ca un indiciu tipic al faptului că dilema, în sensul ei clasic, moralizant, apare cu totul depășită și neadaptabilă lumii moderne. Protagonista romanului este o distinsă femeie portugheză, profund decepționată de soțul ei, pe care, însă, nu-l părăsește cind acesta, din vina lui se află într-o situație grea și compromițătoare: ea rezistă la atențiile unui alt bărbat de-o mare noblete sufletească, iubit de ea dar respins de legea morală a conștiinței sale. În lumina psihet moderne, dezbaterea interioară a personajelor ne apare înfrântă, neadâncită, cu o pătrinare ostentativă a ideii de „bine”, care trebuie să domnească într-înșiși și care biruiește cu prea multă ușurință. La fel de simpliste sînt, de altfel, și personajele „rele”.

Romanul ne rețută, pe calea unei involuntare demonstrații negative, că în lumea modernă, cind omul se vede copleșit atît de evenimentele exterioare cît și de propria sa complexitate lăuntrică, dilema nu mai poate avea caracterul schematic și geometric de mai-nainte, al unei teoreme ce se cere rezolvată. Atît în antichitate cît și în veacurile clasice, ea exprima numai volumul tensiunii morale, pe care-l putea oferi cadrul opozițiilor aristocratice.

Evoluția lui Paço d'Arcos, asupra căruia se aplică cu încetul toate cristalizările timpului nostru, îl îndepărtează de această imagine a omului moral abstract. Astfel, la aproape un sfert de veac după apariția Anei Paula, în 1962 scriitorul publică Memoriile unei bancnote (Memorias duma nota de banco), o carte, de astă dată, interesantă, vie și actuală. El dă narațiunii o rapidă desfășurare filmică în măsură să reproducă ritmul vieții contemporane. Pentru aceasta, alegerea unei bancnote ca obiect-martor nî se pare o inspirație din cele mai ferice. Mai întii, ea proiectează microscopic una din înfriguratele trăiri ale actualității, relația omului cu banul. În al doilea rînd, moneda circulară cu multe mai repede decât ființa umană, prinînd acumula într-un identic interval de timp o experiență superioară chiar și celeia absorbite de cei mai instabili aventurieri: ca atare, scriitorul a realizat o potențare și o amplificare apreciabilă a materialului pictorial sau a variantei sale moderne, unanimismul lui Jules Romains, bazate numai pe mijloacele de deplasare ale omului și pe redusa sa posibilitate de a tăia secțiuni transversale în colcăiala lumii.

Bancnota lui Paço d'Arcos ne introduce într-o înfinitate ireversibilă de medii publice și particulare în perioada dintre 1942 și 1960. Ne întîmpină aci lumea refugiaților străini din Lisabona în timpul războiului, apoi Parisul trist și jamelic sub ocupația germană, lagărul de detenție de la Ravensbrück cu camera sa de gazare, Londra de după război, o insulă din colonia portugheză a Capului Verde, diferite alte locuri. Toată mizeria materială și morală a anumitor ambianțe apusene — neomițindu-se nici scobiturile săpate în muchile dealurilor din jurul Lisabonei, ca „locuințe” pentru nevoiași — ni se transmite prin numărătoarele personaje în mina cărora bancnota s-a perindat. Defilează, astfel, o omenie egoistă, perversă, inconștientă, senzuală, lăcomă, criminală, meschină, sau numai năivă, dar invariabil tristă, ca notă fundamentală a condițiilor umane, cunoscută de scriitor.

Este interesant cum, trecînd prin toată această băte de realitate, scriitorul se va apropia iarăși de problema dilemei. Aceasta o va face în ultimul său roman din 1965, Celula 27 (Cela 27). Tema, cu totul inedită, este incontestabil de o mare originalitate. Două deținute politice, arestate la intervale deosebite, și pe care împrejurările vieții le aduseseră să se urască și să devină întreolaltă vrăjmașe de moarte, s-au trezit singure, una cu alta, în aceeași celulă. Iată, pe un portativ modern, ispita ieftină a unui motiv de dilemă clasică. De astă dată, însă, scriitorul înlătură schema formală și se lasă exclusiv călăuzit de un neîntrerupt fir al Ariadnei în labirintul lumii interioare. Omul nu mai apare acum ca simplu pion ilustrativ pe cîmpul de bătaie a două abstracte principii morale, ci se vede copleșit de realitate, de acea realitate a complexului climat modern, în care ne orientăm Memoriile unei bancnote.

Una din protagoniste este fosta, iar cealaltă actuala soție a aceluiași bărbat. Dilema formală — aceea care ar fi fost tratată de clasic — aici dădă, în noua împrejurare ele trebuie să se împace, sau, dimpotrivă, să rămîna pe vechea poziție ostilă, se vede rezolvată cu ușurință de amîndouă. De la început, deci, scriitorul se despoivează de milenara servitute literară, care am văzut că depășea asupra Anei Paula. Cu o luciditate mai tîrziu achiziționată, dar totuși nu mai puțin remarcabilă, el înțelege că omul trăiește acum într-un alt registru decît cel clasic, și că, într-o lume încolțită din toate părțile, necesitatea pragmatică la localul principii morale-silozite. De aceea, în condițiile incomode în care se văd pușe, ele consimt spontan să joace o partidă dublă: își recunosc, adică, incompatibilitatea „eciprocă” și, deci, ostilitatea, dar, în vederea dificultăților pe care le au de întîmpinat deopotrivă, își promit să se menajeze și să se ajute una pe alta la presunle din afara celulei. Iată, deci, acțiunea eroică exercitată de spiritul modern asupra dilemei clasice, a căruia figură de teoremă se dizolvă și pierde de la sine, fără nici o dezbateră și fără nici o luptă lăuntrică. Dar sub această dilemă formală se naște, neprevăzută și subminată, dilema reală, care din nefericire, rămîne insolubilă. Conflictul nu se mai constituie acum din coordonate vizibile, ci din rădăcini, de unde el germează învîlul, creștea și devine arboreesc.

Dilema formală este așadar, înlăturată prin consensul de-a se menaja al celor două femei. Acest acord nu se extinde, însă, și asupra unor adevărate și implicite mai adînci. Cea mai virtuoasă dintre femei, Monica, îl detestă și îl urăște pe același bărbat pe care cea mai tinăra dintre ele, Maria Ines, îl tubeste într-atît încît își leagă întregul sens al vieții de aprecierea pe care i-o acordă. În felul acesta, incompatibilitatea dintre ele nu se poate anula prin nici o decizie etică sau pragmatică.

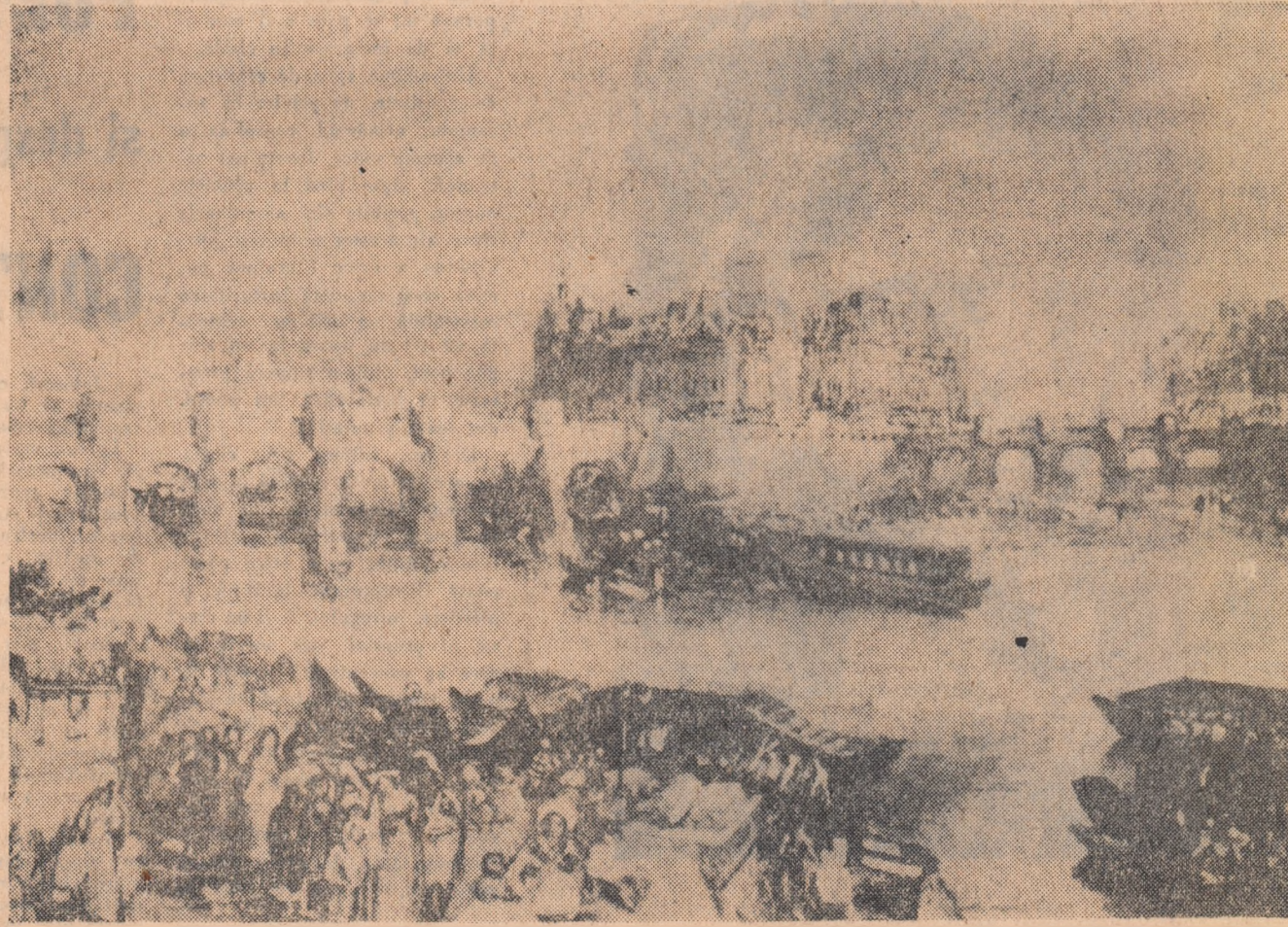
Prezența Mariei Ines amplifică în conștiința Monicai obsesia și gîndul monoman, pe care le dau invariabil peretii ai celulei. Această prezență devine un propulsor continuu pentru disprețul și furia ei față de fostul soț. Ea nu se poate înfrîna de la defăimarea neîntreruptă, perseverentă, înfîntă, a celui bărbat, din al cărui portret, făcut de ea se deslușește imaginea tot mai întregă a ultimei degradări umane. Într-însa se alternează, conștient și inconștient, tendința de a năra temelia morală a adversarei și totuși, sile de celula, condamnată să trăiască sub influența fascinată. Pentru Maria Ines, însă, acest bărbat este supremul ei model uman, iar obsedațiile și convingătoarele cuvinte injurioase ale Monicai îi devin lovituri ucigătoare.

În curînd se ajunge la sașieta, Maria Ines nu mai poate auzi, iar Monica nu mai poate să nu pronunțe acele vorbe inveninate, care se descarcă reflex dintr-însa și cresc sălbatice, ca niște buruieni ale conștiinței. Pentru ea, abținerea de-a pronunța cuvintele defăimătoare devine sufocantă, ca un fel de obstrucție a respirației. De aceea, parcă un straniu instinct de conservare o face la răstimpuri să deprîndă un atașament sincer față de Maria Ines, să-i dea sfaturi utile și salutare, să-i capteze bunăvoința și să o subjuge; iar cind aceasta rămîne complet dezarmată, Monica izbucnește aproape cu foame, cu o furie reînnoită și îndelung nesatisfăcută, în torențiale invective, împotriva bărbatului, pe rînd, urit și iubit de cele două femei. Situația se repetă zilnic, ceas cu ceas, chinătoare pentru amîndouă, cu stăruința picăturii de apă, imagine evocată chiar în cursul romanului.

Dilema, tocmai fiindcă nu mai prezintă un caracter geometric și nu mai apelează la o tablă de logaritmi morală, ci se desprinde din rădăcinile întunecate ale unei ireductibile porniri lăuntrice, intensificate demențial de condițiile claustrării forțate, devine insolubilă. Cu mult bun gust, scriitorul nu recurge la motivul sinuciderii, la care de fapt ar fi trebuit să ducă această stare, ci sfîrșește prin eliberarea uneia din deținute. Senzaționalul unei morți violente ar fi umbrît intensitatea și ponderea acestei analize magistrale, aplicate asupra unei dileme fără ieșire.

Evoluția și noul aspect al noțiunii de dilemă, în raport cu coordonatele sale clasice, nu ne-ar fi apărut atît de deslușită dacă expresiile ei opuse nu s-ar fi ilustrat cu strălucire pe traiecul redus al uneia și aceluiași cariere literare. De la Ana Paula și pînă la Celula 27, dilema parcurge în raccourci drumul ei din antichitate pînă astăzi, drumul de la ideile la viață.

Edgar PAPU

WILLIAM TURNER

PONT-NEUF (catre 1830)

NICHITA STĂNESCU

imagini
din
FranțaPE PODUL
DIN AVIGNON

Se dansează, se dansează
pe podul din Avignon
Tibia rămîne trează
iar claviculele dorm.

Ca o febră, ca o febră
peste dale-n lin murmur
balanșează o vertebră,
bate timpul, un femur.

Vin stăfii din cărți iubite
pe înaltul, dreptul pod
Zvirî-n aer mari orbite
un jongler miriapod.

Ah și ochiul, ah și ochiul
cel albastru iată-l stă
sub sprinceană arcuită
nevăzută pentru că

se dansează, se dansează
pe podul din Avignon
Sub un os, de frunte trează,
pe cind lierele dorm

În carnea silabei care
o-nteleg și n-o-nteleg
libere, oase lunare
de cuvînt vestit și-ntreg.

TINERII

Se sărută, ah, se sărută, se sărută
tinerii pe străzi, în bistrouri, pe parapete,
Se sărută într-una ca și cum ei înșiși
n-ar fi decît niște terminații

ale sărutului.
Se sărută, ah, se sărută printre mașinile-n goană,
în stăruile de metrou, în cinematografe,
în autobuze, se sărută cu disperare
cu violență, ca și cum
la capătul sărutului, la sfîrșitul sărutului, după sărut
n-ar urma decît bătrînețea proscrisă
și moartea.

Se sărută, ah, se sărută tinerii subțiri
și îndrăgostii. Alții de subțiri, ca și cum
ar ignora existența pînii pe lume.

O MARE LECȚIE DE CIVILIZAȚIE

De vorbă cu poetul italian
ELIO-FILIPPO ACCROCCA

I.C.: Acum cind au trecut cîteva luni de cind, cu ocazia ultimei d-voastre vizite în România, ați participat și la manifestarea din satul natal al lui Coșbuc, ce a avut loc cu ocazia centenarului nașterii poetului, ce impresie păstrați? Imi amintesc de emoția dumneavoastră din dimineața aceea.

E.F.A.: Impresia acelei zile este încă foarte vie și va dura vreme îndelungată. Ați avut ocazia să traduceți cuvintele roștite de mine, micul meu discurs. Ați fost deci, și unul dintre cei mai atenți ascultători ai mei.

I.C.: Patruzeci de mii de ascultători.

E.F.A.: Aveam impresia că mă aflu într-un Colosseum modern, construit nu din pietre ci din oameni vii, ce respectă poezia. Era comemorat Coșbuc cu oamenii aceia, țărani aceia, simleau că poetul se trage din aceleși rădăcini populare și umane. Toate astoa îndreptățesc speranțele poezilor de azi. În țara aceea poezia continuă să trăiască pentru că în mod electric, aici în România, poezii se nasc și au posibilitatea să nu mai moară.

I.C.: Această frază care v-a venit în minte participînd la acea manifestare, a suscitat o vie emoție și simpatie în mulțimea ascultătorilor.

V ASILIE DOBRIAN :

CATEDRALA DIN GDANSK

atît de îndrăgostii, ca și cum, ca și cum
ar ignora existența însăși a lumii
Se sărută, ah, se sărută ca și cum ar fi
în întuneric, în întunericul cel mai sigur,
ca și cum nu i-ar vedea nimeni, ca și cum
soarele ar urma să răsări
luminos
abia
după ce gurile rupte de sărut și-sîngerate
n-ar mai fi în stare să se sărute
decît cu dinții.

LES BEAUX

Aici între stînci, la tribunalele amorului,
între oasele altele ere,
dominînd un cîmp de tăcere
de nuanța corului

mi-ar fi plăcut să-mi las o parte din existență
într-o curte interioară, de piatră și de lene, —
sub un cer cu stele europene
să beau dintr-un coif de piatră, esență.

Aici, la tribunalele amorului să fi fost judecat
în Les Beaux, și învinuit
de-a fi nenăscut, și murit
și pietrificat.

Dar a fost să plec cu o puternică, neagră mașină,
mult prea repede și să stau numai atît
cît să-mi scriu în palmă scheletul văzut
al unui arheopterix de coalină.

LA MORMINTUL
LUI BAUDELAIRE

Trec pietrele, măreț cadavru,
rămas cu ploile în unghi
Mai neizbit, las trupul meu acesta
la gîndul tău să-ncline un genunchi.

Rup floarea transformată în paianjen
și-o las pe timpplă să-mi alerge supla
și-ți întind privirea mea cea fixă
de din orbită să-mi-o bei cu dintr-o cupă.

Prea obosit din naștere, acum
comunică osteneala despuțată
a orei de februarie cu ploaie
de stîncă subțiată și de piatră,

Baudelaire, idee masculină
a zonelor neutre de neant,
mișcare iute în mișcarea alcalină,
virus ce ești al singelui gigant,

vărsat de mari, poezii lumii
care alcătuiește-a fosti să fie
din capete cu trunchi și membre
de-o gingașă anatomie,

Limb tu, pervers și fără semn
al nemișcării dom de oase
Las un genunchi în unghi solemn
în centrul unei țări ploioase.

AERUL

Aer gri, fum discret coborînd înapoi
în coșul pipăului.

Ficare pătrîd de trufărie e o gară
din care un trup deal-tău poate pleca
într-o singură mișcare însoțită.

Vitrine și ambalaje. Pretutindeni
propria ta piele tăbăcită
întînsă la uscat pe ziduri de piatră gri.
Șir de lumini în goană spre seară.

Jos
în localul numit „La Comanderie”
între luminări groase,
aerul face să tremure flacăra
și fumul.

Deschid poarta de ceară a unei luminări.
Înlăuntrul, pe scările de ceară
pașii n-au sunet.
Dar flacăra,
coboară lentă și sigură
și mușcă aerul
ca pe o piine fără sfîrșit
de care nu te mai saturi
niciodată.

orase din Europa) de-a lungul văii Oltului mi-a revelat un alt tip de peisaj românesc, și acesta superb.

Dar ceea ce vreau să subliniez este că în acești ultimi doi ani, e notabil progresul construcțiilor, alif industriale cît și cele urbane, așa cum se poate observa tranzitînd cu mașina pe șosele. Noaptea unele complexe industriale, ca acela de la Brazi, bunsoară, amintesc de complexe italiene (în cazul acesta de cel de la Ravenna). În privința litoralului, el ar merita un slogan pentru marea turism. Unul, cam așa: „Tinerii din întreaga Europă, mamează!-v! Un preten mi-a sugerat un alt slogan care sună de minune în limba noastră: „Col sole di Mamaia / Si vince la vecchiaria (Cu soarele din Mamaia / Îvingi bătrînețea).

I.C.: Iată că am revenit la rime. Să lăsăm reclamele în versuri și să vorbim chiar despre poezie. Aș fi interesat să cunoșc concepția dumneavoastră despre prezentul și viitorul poeziei.

E.F.A.: Nu sînt destul de prezumțios încît să răspund la această întrebare cu pretenția de a oferi o soluție. În fond, problemele sale, poezia și le rezolvă singură, cind vrea ea. Totuși, după ce vezi cu cită dragoste este respectată poezia în România, se poate spune că Poezia are cu adevărat un viitor, mai cu seamă dacă poezii vor ști să păstreze vii rădăcinile și corespondențele între oameni de diferite generații, tendințe și limbi. Eu cred în înlăturarea cu Mileniul al Treilea.

I.C.: Adică?

E.F.A.: Încheiem nu numai un secol, ci vom intra într-un alt mileniu. Privim spre Mileniul Trei nu doar ca termen de timp, dar și ca o victorie a conștiinței, cu care se va rezolva nu numai viitorul poeziei ci și viitorul Omenirii.

I.C.: Deci acest Mileniu Trei poate începe chiar și peste un deceniu, ori mai puțin.

E.F.A.: Desigur. Poate a și început. Un semn e tocmai și acel spectacol închinat lui George Coșbuc. Întîlniri, ca acestea, cu poezia unui popor și cu poporul însuși care se recunoaște în poezii săi, se înscriu în actul de naștere al Mileniului Trei.

Interviu realizat de
Ilie CONSTANTIN

gazeta literară

Organ săptămînal al Uniunii Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Redacția: București, Bd. Ana Ipătescu 15.
Telefon: 12.94.44; 11.39.36; 12.74.26

Administrația: Șos. Kiseleff 10. Telefon:
18.33.99

Abonamente: 3 luni, 13 lei; 6 luni, 26 lei;
1 an, 52 lei